

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 EKİM 2018

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2018 / 10 FİYATI: 7 TL

Türkiye Cumhuriyeti
İlelebet Payidar Kalacaktır

K. Atatürk

Cumhuriyetimizin 95. Gurur Yılı

Başkent Üniversitesi'nin 25. Gurur Yılı

Sh: 4

Cengiz

Özakıncı:

**Lozan'da
"Gizlilik"**

Sh: 39

Erdem

Akyüz:

**Atatürk
ve Seka**

Sh: 31

Cihangir Dumanlı:

Kurtuluş

Savaşı'nda

Yunan Ordusu

Neden Yenildi?

Sh: 21

Ömer Dedeoğlu:

ABD

Siyasetinde

Etkili

Olmak

Sh: 75

Sabır, hoşgörü ve kabullenmeden çok daha öte bir kişilik yaratan yalnızlığıma öylesine tutunup kaldım ki, ne o benden kopabildi ne ben ondan.

“Güç veren yalnızlığım, derin acının yalnızlığından çok farklı. Birincisi beni, dünyamı güçlü kıldığından yaşam normal akışında sürüp giderken, acılı yalnızlık çıkılması zor girdaplarda bırakıyor.”

“Doğanın kocaman boşluğu içinde yalnızlıkla kuşatılmış olmak ve yaşadığı gerçeğe sığınmak güç vermişti bana. Gücünü yalnızlığından alan bir ömrüm olduğunu, yıllar geçtikçe çok daha iyi anlayacaktım.”

“Zorluklarda kalsam da, gözlerim değil yüreğim ağlasa da, yaşama sevincim hep vardı. Ancak! Yaşam bana bu sevinci vermek ister miydi?..”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gülbüz Evren, Metin Gören, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necef Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 24 / 09 / 2018

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Yaşamı Uzatmak Yerine Genişletmek *Dr. Ufuk Akyol*

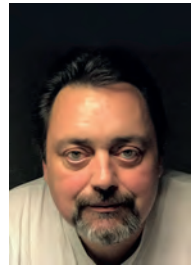

4 Başkent
Üniversitesi'nin
25. Gurur Yılı

- 12** Nutuk - Ulusal Amaca Adım
Adım İlerleyerek Ulaşmak
Cengiz Önal
- 17** Atatürk ve Başarının Sırrı
Kaya Boztepe
- 21** Kurtuluş Savaşı'nda Yunan
Ordusu Neden Yenildi?
Dr. Cihangir Dumanlı
- 24** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 26** Gördesli Makbule'nin Şehit
Oluşu *Zeki Sarıhan*
- 31** Atatürk ve Seka *A. Erdem Akyüz*
- 37** Sokakta Bir Aç Adam
Mete Akyol
- 39** Lozan'da "Gizlilik"
Cengiz Özakıncı
- 46** Hayırdır İnşallah!
Dr. Tekin Özertem
- 52** Batıl İnanışlar *Necef Uğurlu*
- 58** İran'a ABD Ambargosunun
Türkiye'ye Etkileri
Necdet Pamir
- 65** Kâşifleri Hep Kışkandım
Mehmet Ünver
- 71** 21. Yüzyıldaki En Büyük
Sorunlar *Sabriye Aşır*

İÇİNDEKİLER

- 75** ABD Siyasetinde Etkili
Olmak *Ömer Dedeoğlu*
- 79** Mahmut Makal'ın Anıları
Acıları Konur Ertop
- 84** Tolosa'nın Pazarları
İzlen Şen Toker
- 89** Yeniden Siyaset *Barbaros Eneç*
- 95** Değişen Dünyaya Gençlerimiz
Ne Kadar Hazır *Oya Aydınlık*
- 99** La Masia *Metin Gören*
- 102** Yapılmamış Ödevler Beni
Delirtiyor *Nilay Karatosun*
- 106** İsmail Hakkı Tonguç
- 107** Balkan Savaşları
Erhan Kanyılmaz
- 113** 1982 Anayasası Sonrası ve
Günümüz *Av. Burcu Tayanç*
- 119** Gelişme Çağında Oyun
Oynamanın Önemi
Sedem Demir
- 123** Messer Ansaldo'nun Büyülü
Bahçesi *Haluk Erdemol*
- 127** Değişen Dünyada Gençler
ve Ruh Sağlığı *Sabriye Aşır*
- 129** Mondros Ateşkesi
Yaşar Öztürk
- 134** Sular mı Yandı? *Sabri Kemal*
- 137** Ordu Mutfağı *Reha Tartıcı*
- 141** Şimdi! *Nuray Bartoschek*
- 144** Niçin Felsefe? *Yahya Aksoy*
- 147** Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay
- 45** İlk Dersimiz Türkçe
- 118** Dünyalık
- 122** Bilginizi Denetleyin
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyükleri
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160** Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Yaşamı Uzatmak Yerine Genişletmek

insanoğlunun yaşam süresi, üç aşağı beş yukarı, belli. Bu sürenin uzun mu kısa mı olduğı felsefecilerin uzun zamandır süregelen ama bir türlü üzerinde bir anlaşmaya varılamayan tartışma konularından birisi.

Tartışma konusu son yıllarda biraz şekil değıştirdi. Yaşamın uzunluğundan çok niteliğı tartışılır oldu. Aslında bu konu tıp dünyasında dahi artık farklı algılanıyor:

Bir ameliyata karar verilirken, belli şartlarda, kişinin yaşam süresinin uzatılmasının bedelinin yaşam niteliğı olmamasına özen gösteriliyor.

Felsefecilerin bu tartışmada odaklandıkları ise tabii ki daha farklı. “Ölümden önce yaşam var mı?” sorusuna “Evet” diyebilmenin koşullarından önemli bir tanesi, yaşamı uzatmak yerine genişletmek kavramı.

Peki nasıl genişletilir yaşam?

Aynı yaşam süresinde birçok hayat yaşayarak. Yani, çevrenizde hep sizinle aynı hayatı yaşayan değıl de, bambaşka hayatlar yaşayan insanları toplayarak, farklılıklarını görüp, öğrenip benimseyerek, onları tanıyarak, dostluklarını kazanarak.

Tüm dünyayı kucaklayan geniş bir ömür dilerim.

ufukakyolbd@gmail.com

Başkent Üniversitesi'nin 25. Gurur Yılı

Başkent Üniversitelerinin birinci görevi
daha çok çalışarak ülkemizi Atatürk'ün çizdiği yolda,
Cumhuriyetimizin ilkeleri ve demokrasi kuralları
doğrultusunda yükseltmek ve yüceltmektir.

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Prof. Dr.
Mehmet Haberal

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın “Cumhuriyet eserlerle taçlanır” ilkesi ve nitelikli eğitim amacıyla 14 Eylül 1993'te kurduğu Başkent Üniversitesi'nin 25. yılı, düzenlenen etkinliklerle kutlandı.

Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın en büyük eserlerinden biri olan Başkent Üniversitesi'nin 25. kuruluş yıldönümü, coşku ve gururla kutlandı. Dünyanın saygın üniversiteleri arasında yer alan ve bir bilim yuvası özelliğiyle, eğitim ve sağlık hizmetlerini sürdüren Başkent Üniversitesi'nin çeyrek asrı geride bırakması nedeniyle bir kutlama programı düzenlendi.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nermin Özgülbaş ile birlikte Atatürk'ün mozolesine çelenk sundu.

Program kapsamında ilk olarak, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal ve üniversitenin akademik kadrosu, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün manevi huzuruna çıktı.

Anıtkabir'in Aslanlı Yolu'nda yürüten Başkent Üniversitesi heyeti, Atatürk'ün mozolesine çelenk sundu ve saygı duruşunda bulundu. Ardından, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Misak-ı Milli Kulesi'nde Anıtkabir

şeref defterine duygularını yazdı.

Türkiye'nin sağlık alanında ilk, eğitim alanında üçüncü vakıf üniversitesi olma özelliğine sahip Başkent Üniversitesi'nin çeyrek asrı geride bırakması dolayısıyla düzenlenen kutlama programı, üniversitenin Bağlıca Kampüsü'ndeki törenle devam etti.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı Konferans Salonu'ndaki törene, üniversite rektörleri, siyasiler, gazeteciler, yüksek yargı üyeleri, hekimler ve akademisyenler katıldılar. Dünyada organ nakli ve yanık tedavisinde öncü hekimler; İran'dan Seyed Ali Malek Hosseini, Hassan Argani, Nasser Simforoosh; Mısır'dan Refaat Kamel, Amr Mabrouk; Lübnan'dan

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Anıtkabir özel defterini de imzaladı.

Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal ve Başkent Üniversitesi'nin akademik kadrosu, üniversitenin 25. kuruluş yıldönümünde Anıtkabir'de.

Antoine Barbari, Marwan Masri; Tokyo'dan Naoki Aikawa; Hollanda'dan David Mackie; Kanada'dan Marcelo Cantarovich; Ürdün'den Abdel-Hadi Breizat; Azerbaycan'dan Hikmet İsmailov ve Fariz Babayev de törene yurtdışından katıldı. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu da, gönderdiği mesajla Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı kutladı.

Programda ilk konuşmayı Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal yaptı. Başkent Üniversitesi'nin Türkiye'nin sağlık alanındaki ilk vakıf üniversitesi olduğuna dikkat çeken Rektör Prof. Dr. Ali

Haberal, temel kuruluş amacının ise eğitim ve sağlık hizmetleri olduğunu belirtti. Başkent Üniversitesi'nin İzmir, Adana, Alanya, Konya ve İstanbul'daki araştırma ve uygulama

Hocası ve yakın dostu merhum Prof. Dr. İhsan Doğramacı'yı da unutmayan Prof. Dr. Mehmet Haberal, Doğramacı'nın anıt mezarına çelenk sundu, dua etti ve anı defterini imzaladı.

Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal: “İçinde bulunduğumuz üniversite kampüsü 3 milyon 194 bin 721 metrekairelik bir alana sahiptir. Kuruluş yıllarında tek bir bodur ağacın bulunduğu bu çöplük alanında dikilen 5 milyona yakın ağaçla Başkent Üniversitesi sadece eğitim ve öğretimde ışık saçan, geleceğimizin teminatı olan öğrencilerimizin yetişmesini sağlayan bir ortam olmanın yanı sıra yeşile verdiği önemli katkı sonucu yaratılan bu orman ile betonlaşan başkentimizin nefesi olacaktır.”

Haberal, Başkent Üniversitesi’nin örnek bir yapılanma modeline sahip olduğunu vurguladı.

Rektör Prof. Dr. Haberal, “*Başkent Üniversitesi motivasyonunu ülke ve insanlık sevgisinden alan bir niyetin, kararlılığın ve iradenin, Sayın Profesör Doktor Mehmet Haberal bize, ülkesine ve dünyaya armağanıdır. Kuruluşumuzun 25. yılında akademik, toplumsal, kültürel ve*

merkezlerinin yanı sıra, 15 diyaliz merkeziyle binlerce hastanın umudu olduğunu dile getiren Prof. Dr. Ali

sanatsal çalışmalarımızın eriştiği düzey, ulusal ve uluslararası akademik çerçevelerce takdirle

Prof. Dr. Mehmet Haberal, konuşmasında etkinliğe yurtdışından katılan meslektaşlarını tek tek tanıtarak her birine teşekkür etti.

karşılanmakta, belgelendirilmekte ve ödüllendirilmektedir.” dedi.

Başkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Mithat Çoruh da programdaki konuşmasında, Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın son derece çalışkan olduğunu vurgularken, “Ülkemiz kendisiyle ne kadar iftihar etse azdır.” diye konuştu.

Programa katılanların alkışları arasında kürsüye çıkan Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, etkinliğe yurtdışından katılan meslektaşlarını tek tek tanıtarak her birine teşekkür etti. Prof. Dr. Mehmet Haberal, Başkent Üniversitesi’nin diğer ülkelerdeki bilim, eğitim ve sağlık alanındaki öncü çalışmalarına da değindi. Prof. Dr. Mehmet Haberal, şöyle dedi:

“Ne mutlu ki ülkemiz var. Bu ülkeyi kuran Atatürk, arkadaşları ve aziz şehitlerimizi her şartta, her ortamda ben rahmetle, şükranla anıyorum. Eğer onlar namütnahi olumsuz şartlar içerisinde yedi düvele karşı hayatları pahasına bu ülkeyi kurmamış olsalar, bugün burada yoktuk, ülkemiz yoktu. Ülkemiz olmayacağı gibi, bugün ülkemizin en üst düzey

Başkent Üniversitesi’nin 25. kuruluş yıldönümü dolayısıyla üniversitenin Tıp Fakültesi bölüm başkanları, Prof. Dr. Mehmet Haberal ve Prof. Dr. Ali Haberal’ı Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi’nde ziyaret ettiler ve 25. yıl özel hediyelerini takdim ettiler.

makamlarında oturanlar da o makamlarda oturamıyordu. Tarihimizi bilmezsek geleceğimize katkı sağlayamayız. Bu ülkenin her vatandaşı ülkemize sahip çıkacak, ülkemizin yücelip yükselmesi için ne gerekirse onu yapacak. Biz Başkent

**Prof. Dr. Haberal:
...Bu ülkenin
her vatandaşı
ülkemize sahip
çıkacak, ülkemizin
yücelip yükselmesi
için ne gerekirse
onu yapacak.
Biz Başkent
Üniversiteliler
bunu yapıyoruz.**

Prof. Dr. Haberal, hocası ve yakın dostu merhum Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın kızı Şermin Savaşçı'ya bir plaket verdi.

Üniversiteliler bunu yapıyoruz. Ülkemizin ay yıldızlı bayrağını çok şükür dünyanın en tepesine taşıdık. Bu kurum bu milletin eseridir. Bu kurum bir yerde Atatürk'ün eseridir. Bu kurum İhsan Doğramacı'nın temel attığı bir kurumdur. Ve bu kurum hepimizin eseridir."

Konuşmaların ardından, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, hocası ve yakın dostu merhum Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın kızı Şermin Savaşçı'ya bir plaket verdi.

Başkent Üniversitesi'nin 25. yılı kutlamaları pasta kesimiyle sona erdi.

Kutlama programına yurtdışından katılan meslektaşları da Haberal'a 25. yıla özel hediyelerini takdim etti. Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal da, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a teşekkür plaketi sundu. Daha sonra Başkent Üniversitesi'nin

25 yılını özetleyen sinevizyon gösterimi yapıldı. Halk oyunları ve dans gösterileriyle devam eden program kapsamında, 29 Ekim 2003 tarihinde Başkent Üniversitesi bünyesinde kurulan ve dünyaca tanınan Orkestra Akademik Başkent de konser verdi. Prof. Dr. Mehmet Haberal programın sonunda tebrikleri kabul etti. Binlerce mezunuyla ülkenin geleceğine katkı sağlayan Başkent Üniversitesi'nin 25. yılı kutlamaları pasta kesimiyle sona erdi... •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

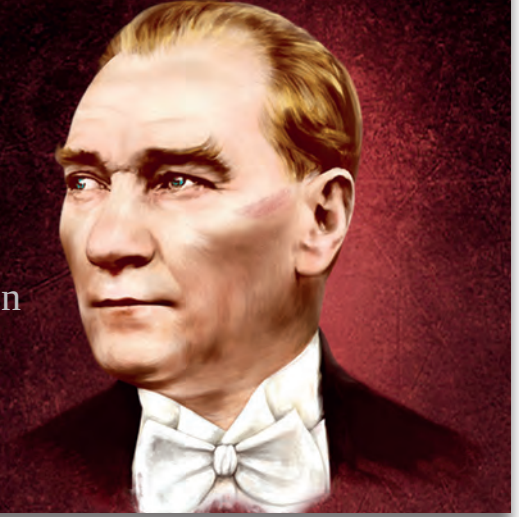
Derleyen: GAZİ GÜDER

- Türk milletinin dili Türkçedir. Türk Dili dünyada en güzel, en zengin ve kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sevip onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk Dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği sonsuz felaketler içinde ahlakını, göreneklerini, anılarını, çıkarlarını kısacası; bugün kendisini millet yapan her niteliğinin, dili sayesinde korunduğunu görüyor. Türk Dili, Türk ulusunun yüreğidir, beynidir.
- Türk demek, dil demektir. Millet olmanın en belirgin niteliklerinden biri dildir. "Türk milletindenim." diyen kişi, her şeyden önce kesinlikle Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir kişi, Türk kültürüne ve milletine bağlılığını öne sürerse buna inanmak doğru olmaz.
- Türk Dili'nin kendi benliğine, özündeki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet kurumlarımızın, dikkatli, ilgili olmasını isteriz.
- Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz.
- Türk Dili'nin özleştirilmesi, zenginleştirilmesi ve kamuoyuna bunların benimsetilmesi için bütün yayın araçlarından yararlanmalıyız. Her aydın, hangi konuda olursa olsun, yazarken buna dikkat edebilmeli, konuşma dilimizi ise uyumlu, güzel bir duruma getirmeliyiz.
- Başka dillerdeki her bir sözcüğe karşılık olarak dilimizde en az bir sözcük bulmak ya da türetmek gerekir. Bu sözcükler kamuoyuna sunulmalı, böylece, yaygınlaşıp yerleşmesi sağlanmalıdır.

K Atatürk

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 3

Ulusal Amaca Adım Adım İlerleyerek Ulaşmak

Efendiler,
Tarihin bu kaçınılmaz seyrini ve doğal akışını, ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Ama baştan sona bütün aşamaları kapsayan düşünce, sezgi ve planlarımızı ilk anda bütünüyle açığa vurup anlatmadık ve söylemedik. Eğer çevremizdeki herkese her şeyleri anlatarak, ileride olabilecekler üzerine fazlaca konuşsaydık; bu, giriştiğimiz mücadeleye hayali bir macera niteliği verebilirdi.

Ayrıca dış tehlikenin yakın

etkileri karşısında üzüntü duyanlar arasında ise, geleneklerine, düşünme yeteneklerine ve ruhsal durumlarına uymayan olası değişikliklerden tedirginlik duyabileceklerin ilk anda direnmelerine yol açabilirdi.

*Başarı için
pratik ve
güvenilir yol,
her aşamayı
zamanı
geldikçe
uygulamaktır.*

Başarı için pratik ve güvenilir yol, her aşamayı zamanı geldikçe uygulamaktır. Ulusun gelişmesi ve yükselmesi için doğru yol ve

yöntem buydu.

Ben de öyle yaptım! Ancak bu pratik ve güvenilir başarı yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kişilerden kimileriyle aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde beliren temelli ve ikinci derecede anlaşmazlıkların, kırınlıkların ve giderek ayrılıkların da nedeni, gerekçesi ve açıklaması olmuştur.

Milli Mücadele'ye birlikte başlayan yolculardan kimileri, ulusal yaşamın bugünkü cumhuriyete ve cumhuriyet yasalarına değin uzayan gelişmelerinde, kendi düşünce ve psikolojilerinin kavrama sınırı bittikçe, bana direnmeye ve karşı çıkmaya başlamışlardır. Bu noktaları, öncelikle sizlerin aydınlanmanız için sonra da kamuoyunun bilgilenebilmesine yardımcı olmak için, sırası geldikçe, birer birer göstermeye ve ayrıntılı olarak açıklamaya çalışacağım.

Ulusal Sır:

Bu son sözlerimi özetlemek gerekirse diyebilirim ki ben, ulusun vicdanında ve geleceğinde sezdiğim büyük gelişme yeteneğini, bir **ulusal sır** gibi vicdanımda taşıyarak yavaş yavaş bütün toplumumuza uygulamak zorundaydım.

Yapılan Ön Hazırlıklar ve Ordu ile İlişkiler

İlk iş olarak bütün orduyla ilişki kurmak gerekiyordu. Erzurum'da 15. Kolordu Komutanı'na 21 Mayıs 1919'da yazdığım bir telgrafta;

genel durumumuzun almakta olduğu korkunç şekilden pek üzgün olduğumu, ulusa ve yurda borçlu olduğumuz en son vicdan görevimi birlikte ve ortaklaşa bir çalışmayla

“Ulusun vicdanında ve geleceğinde sezdiğim büyük gelişme yeteneğini bir ulusal sır gibi vicdanımda taşıyarak yavaş yavaş bütün toplumumuza uygulamak zorundaydım”

yapabileceğimiz kanısıyla bu son görevi kabul ettiğimi, bir an önce Erzurum'a gitmek arzusunda olduğumu, ama Samsun ve çevresinin durumu, güvensizlik yüzünden kötü bir sonuca varma niteliği gösterdiğinden, buralarda ister istemez birkaç gün kalmak gerekeceğini bildirdikten sonra, beni şimdiden

aydınlatmaya yarayacak herhangi bir husus varsa bildirilmesini rica ettim.

Gerçekten, Samsun ve çevresinde Rum çetelerinin Müslüman halka saldırması ve öteden beri her türlü imkândan yoksun bırakılmış olan bölge yöneticilerinin yabancı devletlerin işe karışmaları yüzünden hiçbir önlem alamaması durumu oldukça güçleştirmişti. Tanıdığımız ve kendisinden büyük çalışmalar umduğumuz bir kişinin Samsun'a mutasarrıf olarak atanmasını sağlamaya girişmekle birlikte, 3. Kolordu Komutanı'nı geçici olarak Canik Mutasarrıflığı'na atadım. Elden gelen bölgesel önlemlerin alınmasına ve özellikle halkın gerçek durum üzerinde aydınlatılmasına ve orada bulunan yabancı birlik ve subaylardan çekinmeye yer olmadığının anlatılmasına önem verildi ve hemen o bölgede ulusal örgütler kurmaya girişildi.

Ulusal Örgütler Kurulması ve Türk Ulusu'nun Uyarılması!

Tam bağımsızlığa ulaşınca kadar bütün ulusla birlikte, özveriyle çalışacağıma kutsal inançlarım adına and içtim. Artık Benim için Anadolu'dan ayrılmak söz konusu olamazdı!

Karaya çıktıktan itibaren bir hafta kadar Samsun'da ve 25 Mayıs 1919'dan 12 Haziran 1919'a dek Havza'da kaldıktan sonra Amasya'ya gittim. Bu süre içinde bütün yurttaki ulusal örgütler kurulması

gerektiğini bir genelge ile bütün komutanlara ve sivil örgütlerin başında bulunan yöneticilerine bildirdim.

Dikkate değer ki, İzmir ve daha sonra da Manisa ve Aydın'ın düşmanın eline geçmiş olmasıyla, yapılan her türlü saldırı ve zulüm hakkında ulus henüz aydınlanamamış ve ulusal varlığına vurulan bu korkunç darbeye karşı açıkça hiçbir tepki gösterememişti. Bu irade, ne yazık ki henüz oluşmamıştı.

Ulusun bu haksız darbe karşısında sessiz ve hareketsiz kalması, elbette kendi lehine yorumlanamazdı. Bundan dolayı, ulusu uyarıp harekete geçirmek gerekliydi.

Bu amaçla 28 Mayıs 1919 günü, valilere ve bağımsız mutasarrıflıklara, Erzurum'da On Beşinci Kolordu, Ankara'da Yirminci Kolordu ve Diyarbakır'da On Üçüncü Kolordu Komutanlıkları'na, Konya'da Ordu Müfettişliği'ne aşağıda yazılı olan hususu içeren bir genelge gönderdim:

"İzmir'e ve daha sonra ne yazık ki Manisa'ya ve Aydın'a düşmanın girişi, gelecek tehlikeyi daha açık olarak hissettirmiştir. Ülke bütünlüğümüzün korunması için, ulusal tepkilerin daha canlı olarak gösterilmesi ve sürdürülmesi gerekir. Ulusal hayatı ve bağımsızlığı bozan düşmanın yurda girişi ve yurt parçalarını koparıp alması gibi olaylar, bütün ulusa kan ağlatmaktadır.

Üzüntüler önlenemiyor!

Katlanılamayacak ve dayanılamayacak bu olayların hemen önlenmesi, bütün uygar uluslarla birlikte büyük devletlerin de adalet anlayışından sabırsızlıkla beklediği yolunda, önümüzdeki hafta içinde ve çeşitli illere göre, pazar-tesi başlayıp çarşamba gününe dek gerekli işlemler hazırlanarak, yapılacak büyük ve coşkun toplantılarla ulusal gösterilerde bulunulması ve bunun kasaba ve köylere varıncaya dek bütün çevrede gerçekleştirilmesi ve bütün büyük devletlerin temsilcileriyle Babıâli'ye etkili telgraflar çekilmesi ve yabancıların bulunduğu yerlerde bunlara da etki yapmakla birlikte, ulusal gösterilerde terbiye ve düzenin korunmasına özen gösterilmesi ve Hristiyan halka karşı bir saldırıya ve düşmanlık gösterisine, kırılcılığa benzer davranışlarda bulunulmaması önemli ve de gereklidir.

Sizler bu konularda duyarlı ve etkili bulunduğunuzdan, işin iyi yönetileceğine ve başarılabacağına tam güvenim vardır.

Sonucun bildirilmesini rica ederim."

Ulusal Mitingler!

Gönderdiğim bu genelge üzerine her yerde mitingler yapılmaya başlandı.

Yalnız çok az sayıdaki bazı yerlerde, olayın ruhunun yeterince anlaşılamamış olmasından kaynaklandığını düşündüğümüz birtakım duraksamaların olduğu anlaşılyordu.

Örneğin; On Beşinci Kolordu Komutanı'nın Trabzon ile ilgili olarak gönderdiği 9 Haziran 1919 günlü telgraftan; miting sırasında Rumlar'ın uygunsuz davranışlarda bulunabilecekleri ve hiç yoktan kötü bir olay çıkabileceği düşünülerek, mitinge karar verilmiş iken bu kararın uygulanmadığı, mitingi düzenleyen kurulun toplantısında İstrati ve Polidis adlı Rum vatandaşların da bulunduğu... anlaşılyordu.

Trabzon, Karadeniz kıyısında önemli bir merkez olduğundan, orada ulusal girişimler ve çalışmalarla kararsızca davranış ve Yunanlara karşı yapılacak ulusal mitinglerle ilgili görüşmelerde İstrati ve Polidis efendileri bulundurmak gibi girişimin ciddi olmadığını gösterecek gevşeklikler, elbette İstanbul Yönetimi ve düşmanlar yani İşgal Kuvvetleri için pek değerli belirtiler sayılır.

Anılan genelgedeki görüşü kötüye kullanacak kadar ustalık gösterenler de oldu. Örneğin: Sinop'a yeni atanan bir mutasarrıf, orada yapılan gösterileri kendisi yönetiyor ve gösteri kararlarını kendisi yazıp halka imza ettirdiğini söylüyor ve bize de bir örneğini gönderiyor.

Bu adamın zavallı halka gürültü patırtı arasında imza ettirdiği uzun yazılar içinde şu satırlar gizleniyordu: *"Türkler ilerleyip gelişemediye ve Avrupa'nın uygarlık ilkelerini kabul edip sindiremediye bu, şimdiye değin iyi bir yönetime kavuşamadığından ileri gelmiştir.*

Türk Ulusu, ancak kendi padişahının buyruğu ve egemenliği altında olmak koşuluyla Avrupa'nın gözetim ve denetiminde kurulacak bir yönetim örgütü ile yaşayabilir."

Sinop halkı adına İtilâf

Devletleri temsilcilerine verilen 3 Haziran 1919 günlü bu bildirinin altındaki imzalara göz gezdirirken müftü vekili efendinin imzasının yanında gördüğüm imza, bilgimize sunduğum satırları yazan ve yazdıran ruhu bulup çıkarmama yaradı. O imza, Hürriyet ve İtilâf Fırkası İkinci Başkanı olan kişinin imzasıydı.

İstanbul'a Geri Çağrılışım!

8 Haziran 1919'da Harbiye Nazırı'nın beni İstanbul'a çağırdığını ve kimlerin isteğiyle ve niçin

Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa çağrıldığımı gizli olarak sormam üzerine, devlet büyüklerinden bir kişinin bildirdiğini daha önce yaptığım bir açıklama sırasında söylemiştim. O devlet büyüğü, Genelkurmay Başkanlığı görevinde bulunan Cevat Paşa'ydı. Bunun üzerine, İstanbul ile yapılmış

“...Türk Ulusu elden geldiğince aydınlatılarak uyarılmış, ulusal örgütlenme düşüncesi yayılmaya başlamıştı.”

yazışmaların bir kısmı herkesçe öğrenilmiştir. Bu yazışmalar, Erzurum'da görevimden çekildiğim güne değin değişik Harbiye nazırlarıyla ve doğrudan doğruya saray ile süregelmiştir.

Anadolu'ya geleli henüz bir ay kadar olmuştu. Bu süre içinde bütün orduların birlikleriyle ilişki ve bağlantı sağlanmış ve Türk Ulusu elden geldiğince aydınlatılarak uyarılmış, ulusal örgütlenme düşüncesi yayılmaya başlamıştı. Durumu artık bir komutan kimliği ile yürütüp yönetmeye olanak kalmamıştı. Yapılan çağrıya uymamak ve gitmemekle birlikte, ulusal örgütleri ve eylemi yönetmeyi sürdürdüğüme göre, başkaldırır duruma girdiğim kuşku götürmezdi. Özellikle uygulamaya karar verdiğim girişim ve çabaların köklü ve sert olacağını tasarlamak da güç değildi.

Bundan dolayı bu girişim ve çabaların, bir an önce kişisel olmak niteliğinden çıkarılması ve bütün ulusun birlik ve dayanışmasını sağlayacak ve temsil edecek bir kurul adına yapılması çok gerekliydi. (Sürecek)

Gelecek Ay: Sivas Kongresi'nin Toplanması Kararı

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

Atatürk ve Başarının Sırrı

Başarının sırrı örnek almak, örnek olmak ve yol göstermekti. Yoktan var olmanın, bu mucizenin kilit anahtarıydı “örnek olmak.”

Okula giderek örnek oldu.

Okulda çok çalıştı, geceleri yorganın altına saklanarak bazen sabahlara kadar kitap okudu. Sadece matematik, fen dersleri ve okunması mecbur olan dersleri çalışmadı. Öğrenmek için, kendisini yetiştirmek için çalıştı.

Henüz çok genç yaşta okumadığı dünya klasiği, ekonomik, siyasal ve politik eser kalmamıştı.

“Herkes sanatkâr olamaz”

derken sanat ve müziğe olan hayranlığını, sanatçılara karşı saygısını anlatıyordu.

Tüm dostlarından tek isteği ona istediği kitapları göndermeleriydi. Trablusgarp’dan Bulgaristan’a, Kilikya’dan İstanbul’a, her fırsatta dünya gazetelerini takip eder, haber ve makaleleri okurdu.

Her zaman düzenli her zaman planlıydı.

Gece gündüz dinmeden uykusuz geçip, günlerce devam eden savaş meydanlarında bile herkes onu temiz, bakımlı ve traşlı görmeye alışmıştı. Başla türlü olamazdı, örnek olmalıydı.

“Asker dur, Türk askeri kaçmaz” diyerek mermisi olmayan askere süngü taktırıp yere yatırarak Çanakkale’nin daha ilk günden düşmesini engellerken de, Conk Bayırı ve cephelerin iç içe geçecek kadar yakın olduğu yerlerde de

bir komutan olarak her zaman en ön safta yer alarak askere moral olmuştur.

Hıfzı Topuz anılarında anlatıyor: 1952 Martı’nda Vali ve Belediye Başkanı Ord, Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay’la birlikte Atina’ya gitmiştik. Gökay, Türk-Yunan ilişkilerinin düzelmesi için ortam hazırlamakla görevlendirilmişti. Yunanlılar, Türk heyetini her yerde büyük dostluk gösterileriyle karşıladılar. Atina Büyükelçimiz Ruşen Eşref Ünaydın da elçi-

likte bir kokteyl düzenledi. Kimler yoktu o kokteylde? Bütün ünlü parti liderleri, bakanlar, gazeteciler. Bir ara yaşlı bir kişiyle tanıştık.

"General Trikopis!"

"Nee..." dedim, "Siz

İstiklâl Savaşında esir düşen General Trikopis misiniz?"

"Evet," dedi "benim!"

Gelin şimdi bu hikayenin gerisini

Hıfzı Topuz’un roportaj yaptığı Trikopis’in ağzından dinleyelim. Yunan ordusu dağılmış, bozulmuş, Trikopis ve üst düzey komutanlar esir alınmıştır.

"Beni önce Garp Cephesi Komutanı İsmet İnönü’ye götürdüler. Kendisiyle fazla bir şey konuşmadık, İnönü beni yanına alarak Başkomutanlığa götürdü. Atatürk beni mert bir askere yakışır bir biçimde kabul etti. Yunan

Orduları Başkomutanlığına atandığı mı da orada öğrendim. Üzüntülü ve heyecan içindeydim.

"İnönü beni Atatürk'e tanıttı.

Gazi'nin bana söylediği sözleri hiç unutamayacağım.

"Üzülmeysin generalim,"

dedi. 'Siz görevinizi sonuna kadar yaptınız. Askerlikte yenilmek de vardır. Napolyon da savaş kaybetmiş, tutsak olmuştu. Size karşı büyük bir saygı besliyoruz.

Burada kendinizi tutsak durumda saymamanızı rica ederim. Konuşmursunuz. Yakında her şey düzelecektir. Buyurun, istirahat edin.'

"Atatürk'ün bu ince ve nazik davranışı karşısında rahatladım. Moralem düzeldi. Bu büyük Komutana karşı içimde bir hayranlık duymaya başladım."

Yunan Ordularının Başkomutanı Hacı-nesti İzmir'de kendisine verilen lüks yataın içinde savaş hazırlıkları yaparken Trikopis Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat cephenin tam da içinde olduğunu öğrenince mırıldanarak ağzından şu cümle dökülmüştü. "Savaşı neden kaybettiğimiz belli!"

Çünkü Mustafa Kemal örnek bir askerdir. Cesareti ve azmiyle ordusuna örnek olmuştur. Duruşu ve

davranışlarıyla düşmanlarının bile sevgi, saygı ve hayranlığını kazanmıştır.

Her söylediği kanun olabileceken, isterse halife isterse de sultan olabileceken o örnek olmayı, halkının kul değil, vatandaş olmasını, ümmet değil, millet olmasını istemiştir. En karışık zamanlarda, düşmanlarının ona oyunlar oynamaya çalıştığı dönemlerde bile meclisten vaz geçmemiş, sorumsuz

hükümdarlar, halkı sömüren ağalar, beyler, şeyhler, şıhlar yerine adaleti, halkının ferah ve özgürlüğünü seçmiştir.

Evinde veya asker ocağında yaveri gelip kulağına "Asker ve hizmetliler yemeklerini yediler Paşam" diye fısıldayınca dek ağzına lokma almamıştır. Üst makamlarda nasıl davranılması gerektiği konusunda örnek olmuştur. Şapka

takarak, müzik dinleyerek, bilgi ve görgülerini paylaşarak örnek olmuştur.

Her işi en iyi ben yaparım demek yerine, konularında uzman, doğru kimseleri doğru makamlara getirmiştir. Her güzel gelişmenin sonucunda kendisine paye çıkarmak yerine, bu gelişmeler için çabalayan kimseleri onurlandırmış, ön plana çıkarmış ve mükafatlandırmıştır.

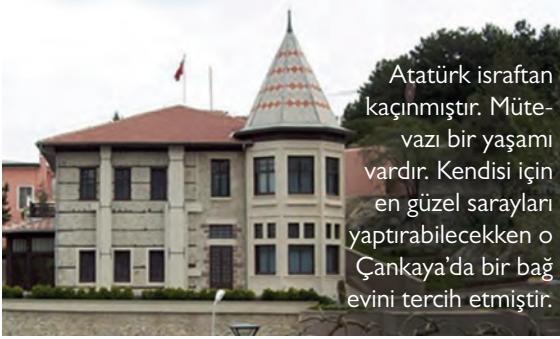

General Trikopis

Adam kayıran, nüfuzunu kullanmaya çalışan veya memur, milletvekiliyken başka işlerle uğraşanları cezalandırmış derhal görevlerinden uzaklaştırmıştır.

Balık baştan kokar örneğinin doğruluğu kadar, bir lider doğru işler yapınca da halk doğru bir şekilde önderini örnek almış, hayranlıkla onu takip etmiştir.

Milli Mücadele yıllarında ekmek yemeye para bulamadıkları zamanlarda bile yabancı elçilik ve bankaların yardım tekliflerini elinin tersiyle itmiş, her haliyle bağımsız bir ülke hayalinden vaz geçmemiştir.

Atatürk israftan kaçınmıştır. Mütavazı bir yaşamı vardır. Kendisi için en güzel sarayları yaptırabileceksen o Çankaya'da bir bağ evini tercih etmiştir.

İsraftan kaçınmıştır. Mütavazı bir yaşamı vardır. Har vurup harman savurmaz. Kendisi için en güzel sarayları yaptırabileceksen o Çankaya'da bir bağ evini tercih etmiştir. Halkıyla iç içe olmuş, aracı, dereci, koruma orduları olmadan kâh Florya'da kumsalda gençlerle sohbet etmiş, kâh yol yapan işçilerle soğan ekmek yemiş, kah balıkçı tezgâhlarında ters

çevrilmiş kasaların üzerinde onlarla birer kadeh rakı veya çay içmiştir.

Savaşın en zorlu günlerinde dahi eğitimin önemini vurgulamış, eğitim kurultayı toplamış ve "Bundan sonra kuracağımız irfan orduları olmazsa galibiyetin bir önemi olmaz" demiştir. Savaş sonrası yokluklar içinde bile ilk işi yurt dışından eğitimciler getirmek ve sınavlar sonunda yurt dışına gitmeye hak kazanan öğrencilerle bizzat ilgilenmek olmuştur.

Tarımın önemini bilen bir lider olarak örnek kooperatif ve çiftlikler kurmuş, tohum ve tahıl islahevleri, toprak mahsulleri, sulama projeleri, planlama, imece, tarım kredileri

gibi çalışmalarla yokluklar ülkesini 10 sene içerisinde dünyada kendi kendisine yeten 7 ülkeden biri konumuna getirmiş, narenciye ve baklagillerden yapılan ihraacatlarla her biri bir eğitim yuvasına dönüşen fabrikalar

kurmuş ve eklemiştir. "Her fabrika bir kaledir!"

Örnek olmuştur.

Doğrudan yana, dürüst ve alın teriyle çalışmaktan yana, kendisinin ve çevresinin değil, milletin refahından yana, gösterişin değil halkından yana olmuştur.

İşte böyle bir şeydir örnek olmak...•

kayaboztepebd@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Kurtuluş Savaşı'nda Yunan Ordusu Neden Yenildi?

Kurtuluş Savaşı'mızda Yunan ordusuna karşı zaferin kazanılmasında önemli etken, başta Başkomutan Gazi Mustafa Kemal olmak üzere Türk komuta heyetinin üstün sevk idaresi ve Türk askerinin vatanını olağanüstü kahramanlık savunmasıdır. Ancak olayın karşı tarafına bakıldığında orduya siyaset bulaşmasının Yunanlar açısından acı sonuçları dikkati çeker.

Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de ve Kut'ül Amare'de Türk ordusundan büyük darbe yiyen İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu'na son bir darbe vurarak parçalamak

ve diğer itilaf devletleri ile yaptıkları paylaşma anlaşmalarına göre Osmanlı topraklarını paylaşmak (Sevr'i uygulamak) maksadıyla yeni bir savaşa girişmiş fakat bu savaşta Anadolu'yu işgal görevini kendi orduları yerine Yunan ordusuna vermiştir.

Yunanistan

1843'den itibaren meşruti krallıkla yönetilmektedir. Büyük savaş başladığında kral I. Konstantin'dir. Genç Yunan subaylar 1909 yılında bir darbe (Gudi darbesi) yapmışlar ve askeri cunta kurmuşlardır. Cunta o sırada Girit'te bulunan Venizelos'u Atina'ya çağırması ve askeri yönetimin başına getirmiştir. Venizelos İngiliz yanlısıdır ve itilaf devletlerinin yanında savaşa

girmek istemektedir. Almanya'ya daha yakın olan Kral ise Yunanistan'ın savaşta tarafsız kalmasını istemektedir. Kral ile Venizelos arasında önceden gelen bir husumet de bulunmaktadır. Venizelos 1917 yılında genç subaylarla yaptığı darbe ile Selanik'te Krala karşı geçici bir yönetim kurmuş ve Kral tarafından istifaya zorlanmıştır.

Kral Konstantin ise Venizelos darbesinden sonra itilaf devletlerinin baskısı ile 1917 yılında tahttan

Kral I. Konstantin

çekilmek zorunda kalmış ve yurt dışına gitmiş, yerine oğlu Alexander'ı bırakmıştır. Alexander Kral olunca 1917'de babası Konstantin tarafından istifa ettirilen Venizelos Atina'ya dönmüş ve yeni hükümeti kurmuştur. Anadolu macerasını başlatan bu Venizelos hükümetidir.

Başbakan Venizelos, 2300 subay, 3000 jandarma, 880 deniz subayını "Konstantinci" oldukları gerekçesi ile yeteneklerine bakmaksızın ordudan ihraç etmiştir.

Venizelos

Alexander, Ekim 1920'de maymun ısırması sonucu ölünce Kasım 1920'de genel seçim yapılmış, seçimi Kralcı Ahali Partisi kazanmış, Konstantin sürgünden dönmüştür. Bu sırada Yunan Asya Ordusu

Bursa-Uşak hattına kadar ilerlemiş, Eskişehir'e doğru ikinci bir hamle yapmak üzeredir. (İnönü muharebeleri öncesi)

Kral Konstantin yeniden tahta geçince Venizelos'un ordudan attığı kendine yakın subayları bir üst rütbe vererek göreve çağırmıştır. Bu subaylar üç yıl emekli hayatı yaşamışlar, savaş tecrübesinden uzak kalmışlar ve bazıları politikaya girmişlerdi. Bunlar yeni rütbelerine uygun görevler isteyince hükümet

rütbelerini indirmiş fakat bir üst rütbenin görevlerine atamıştır. Bu da “Venizelosçu” subaylarla “Kralcı” subaylar arasında husumet doğurmuştur. Kralın yakın dostu olan General Populas sırf bu nedenle acele ile Anadolu Ordusu Başkomutanlığı’na getirilmiş ve Yunan ordusunun İnönü muharebelerinde ve Sakarya’da yenilgisine neden olmuştur. Populas’ın yerine gelen, yine Kralcı olan, muharebe deneyimi bulunmayan ve “salon subayı” olarak

bilinen Hacıanesti ise yanlış sevk idaresi ile Yunan ordusunun 30 Ağustos 1922’deki hezimetinden sorumludur.

Yunan ordusunun yenilgisinin önemli bir nedeni sırf kralcı oldukları için yeteneklerine bakılmaksızın üst kademelere getirilen komutanların yanlış sevk idaresi ve subaylar arasında Kralcı-Venizelosçu ayrımı nedeniyle orduda birlik beraberlik, disiplin ve emir komuta düzeninin bozulmasıdır. İkilik subaylar arasında kalmamış, erlerle subaylar arasında da sürtüşmeler başlamıştır. Hatta 1920 seçimlerinin sonucuna itiraz eden Anadolu ordusundaki bazı üst düzey general / subaylara karşı İzmir Kasaba’daki (Turgutlu) Süvari Tugayı isyan etmiştir. Kışkırtıcı Venizelosçu subayların bazıları birliklerini terk edip İstanbul’a

kaçmışlardır.

Yukarıda Yunanistan için verilen örneğin benzerlerine dünya harp tarihinde rastlamak mümkündür (Bizde Balkan Savaşı’nda “İtihatçı subaylar”- “İtilafçı subaylar” ayrımının felakete yol açması gibi).

Alinacak Dersler:

1. Sivil siyasetin ordu üzerindeki denetimi “demokratik denetim” ölçüsünü aşar ve “iktidar partisinin kendi ordusunu oluşturma”

düzeyine varırsa bu durum ulusal güvenlik için büyük sakıncalar doğurur. Özellikle demokrasilerde iktidarın zıt siyaset tercihleri arasında ve sık değişebileceği dikkate alındığında bu sakıncalar daha büyüktür.

2. Askerin siyasete girmesi, darbelerle yönetime müdahale etmesi ne kadar sakıncalı ise, siyasetin de orduya bu derece müdahalesi en az o kadar sakıncalıdır.

3. Siyasetin orduya girmesi ordunun temeli olan disiplin, birlik beraberlik ve emir komuta düzenini bozar, bu da felaket getirir.

4. Özellikle üst rütbelerde yükselme ve atamalarda general/subayların hangi siyasi eğilimde oldukları değil, profesyonel yetenek ve deneyimleri esas alınmalıdır. Bu bir beka sorunudur. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Siyasetin orduya girmesi ordunun temeli olan disiplin, birlik beraberlik ve emir komuta düzenini bozar; bu da felaket getirir.

Hakimiyeti Milliye

Uluslararası Demagoji

Demokrasinin idare araçlarından biri de demagojidir. Halkın desteklemesini ve memnuniyetini sağlamak isteyen bazı devlet adamları, demagojiyi, başarı için kullanılması kolay bir alet olarak görürler. Halkın, çoğunlukla devlet teşkilatındaki nüfuz ve gücüyle, siyasi terbiyesi ve hükümet işlerine ait bilgi ve ilgisiz orantılı olmaz.

**Demagoji, dayandığı,
bindiği dalı kesen
ahmak bir araçtır.
Halkın hırslarını
uyandırmak ve onunla
 oynamak isteyenler,
sonuçta hayal
kırıklığına uğrayan
halkın gazabına
çarpyılırlar.**

Onun oyu değerlidir ve hükümetin oluşmasında önemli bir etkidir. Fakat hükümetin yapısına, işlerine ve siyasi programların ne derecede gerçekleştirebileceği konularındaki görüşleri basittir ve bundan dolayı da kolayca kandırılmaya uygundur.

İşte siyasetçiler, iç siyaset alanında halkın bu durum ve zihniyetinden sürekli olarak yararlanmaya çalışırlar. Acil ve geçici başarılar amaçlayan devlet adamları demagojiden medet umarlar.

Ancak demagoji, dayandığı, bindiği dalı kesen ahmak bir araçtır. Halkın hırslarını uyandırmak ve onunla oynamak isteyenler, sonuçta hayal kırıklığına uğrayan halkın gazabına çarpılırlar.

Hırslar belki sağduyudan daha önce harekete geçer ve onların göz kamaştıran hayalleri sahte bir zafer ve neşe havası yaratabilir. Fakat zaman, gerçek ile hayali ayırt etmekte gecikmez. Sağduyu, hırs-lara karşı galip gelir.

Halk aldatıldığını hisseder. Bu uyanış, çoğunlukla hükümet istikrarına zarar verecek şekilde sarsıntılara yol açar. Çeşitli partilerin çarpıştığı ve halkın desteğini sağlamak için uğraştığı ülkelerde bu çeşit sarsıntılar sıkça görülmektedir.

Son zamanların parlamento ve hatta devlet bunalımı denilen önemli bir bilmece, büyük bir oranda demagoji siyasetinden ileri gelmektedir.

Demagoji sadece iç siyaset alanına özgü değildir. Özellikle

Dünya Savaşı'nı takip eden son yıllarda bu ihtiras, dış siyaset alanına da girmiştir. Demagojiyi uluslararası yaşama sokan nedenlerin en önemlisi, kamuoyunun gittikçe güçlenmesi ve dolayısıyla da önemsenmek zorunda kalmasıdır.

Dünya kamuoyu, diplomasi dünyasının başlıca dayanak noktalarından biri olmuştur. Onu, her ne suretle olursa olsun, kazanmak, yeni diplomasinin hedef edindiği en büyük amaçtır.

Kamuoyu denilen kavramda, psikoloji hayli karmaşık, sempati ise çabuk değişmeye uygundur. Onun emellerini gerçekleştirmek ancak hırslarını okşamak ve düşündüklerini

ifade etmekle olasıdır. Fakat bu da oldukça beceriye ve ince bir diplomasinin gerçekleşmesine bağlıdır.

Uluslararası yaşam alanında kamuoyunu kazanmak için başvurulan çareler propaganda ile barış demagojisidir. Propaganda, belirli bir amacın üretilmesi için kullanılan bir araçtır. Barış demagojisi ise ancak bu araca dayanarak etkilerini yapmaya, göstermeye çalışır.

Dünya Savaşı'ndan sonra, çok acı çeken büyük bir insan kitlesi, sürekli bir barış kadar hiçbir şeyi hırsla arzu etmemiştir.

Halkın en samimi bir ihtiyacına, teoriler düzeyinde bile olsa, cevap verebilmek becerisini gösterenlerin

büyük bir sempatiyle karşılanacakları doğaldır. Kamuoyu, asıl fiili sonucun alındığı zamanda kesin kararını verecektir. Fakat o zamana kadar, onun desteklemesinden ve sempatisinden yararlanmak da bir siyaset değil midir?

Sonra, halk gerçekte ve işbaşında olup-bitenlerin neler olduğunu bilmekte midir? Uğrayacağı hayal kırıklığının sorumluluğunu başkalarına yüklemenin yolunu da

bulduktan sonra, demagoji silahını kullanmakta ne sakınca vardır?

İşte son zamanlarda barış ve silahların sınırlandırılması çerçevesinde yapılan tartışmalar ve hatta sözlü saldırılar, gerçekte

böyle bir düşüncenin ürünüdür. Bu konuların herkesi mutlu edecek bir surette pratik bir sonuç vermeyeceği açık olmakla beraber, her devlet söz ve öneri ile diğerinden daha barış aşığı görünmeye çalışmaktadır.

On yıldan buyana süregelen uluslararası bir demagoji sistemi vardır. Bu, son günlerde en yüksek çalışma noktasına ulaşmıştır. Artık iki husustan birinin gerçekleşme zamanı gelmiştir. Ya olumlu bir sonuç, ya da iflas! Bulanık suda avlanmak istemeyen devletler için birinci hususun arzu edildiğine kuşku yoktur. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
3 Ekim 1929

**Uluslararası yaşam
alanında kamuoyunu
kazanmak için
başvurulan çareler
propaganda ile barış
demagojisidir.**

Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarıhan

Gördesli Makbule'nin Şehit Oluşu

Kurtuluş Savaşı'nda silah kuşanıp düşmanla çarpışan kadınlar vardır. Bunlardan biri de Gördesli Makbule'dir. Makbule, düzenli orduda değil, diğer bazı kadın kahramanlar gibi akıncılarla birlikte çarpışmıştır. Her kadın savaşçının bir öyküsü vardır. Makbule'nin öyküsü diğerlerinden farklıdır.

Onun dağa çıkış nedeni, kendisi gibi akıncı olan yeni evlendiği kocası Halil Efe'den ayrılmamaktır. Onun öyküsünde eşine duyduğu aşkla vatan aşkı iç içe girmiştir ve bunlar uğruna şehit olmuştur.

Makbule, aslen Manisa'ya bağlı Gördesli Ali Ustazade Abdullah'ın kızıdır. 12 yaşında babasını kaybetmiş, ağabeyi tarafından büyütmüştür. Gördesli kızların çoğu gibi ata binmesini, silah kullanmasını bilmektedir.

“Kadının dağlarda ne işi var?”

Yunanların Demirci ilçesine yaklaştıkları 1920 yılı yazında bu ilçenin kaymakamı olan İbrahim Ethem Bey, atına atladığı gibi yanına savaşçı arkadaşlarını da alarak Yunanlılarla çarpışmak için dağlara vurmuştur. Halil Efe, onun sayılı adamlarından biridir.

Makbule, 1921’de yirmi yaşında iken bir düğünde kendisini görüp beğenen Halil Efe ile Gördes’e komşu Demirci ilçesinde evlenmiştir. Genç kocasından ayrılmaya razı olmayan Makbule, kocasına kendisinin de akıncı olmak istediğini bildirmiştir. 1921 yılı Ekim ayında, Gördes’in akıncı birliği takviye edilirken Halil Efe, iki aydır evli olduğu Makbule’nin de kendisiyle birlikte gelmek istediğini İbrahim Ethem Bey’e söylemiştir. Bir kadının bir akıncı birliği içinde dağlarda gezip düşmanla çarpışması görülmuş bir şey değildir.

Bunun bazı sorunlar yaratacağını da kabul etmek gerekir. İbrahim Ethem Bey, yeni bir savaşçı kazanmak niyetiyle mi, bu genç evlileri birbirinden ayırmak istemediğinden mi bilinmez, bu isteği kabul etmiştir. Makbule’ye Yunanlardan ele geçirdiği bir doru at hediye eder.

Makbule şimdi kısa mantosu, külot pantolonu, çizmesi, kalpağı, kısa bir Japon filintası ile tam bir akıncıdır. Yüzünü de örtmektedir. Daima müfrezenin artçısı olarak kalır. Erlerin çoğundan iyi ata biner, tehlike anında en önce silahı eline

almış olarak görünür. Vatanın kurtuluşuna kadar akıncılardan ayrılmayacağına yemin etmiştir.

Birlikten ayrılmayı reddediyor.

Akıncılar, Yunanlara yapacakları bir baskın nedeniyle sarp dağlara çıkacakları bir gün, kendilerine ayak bağı olmasın diye Makbule’nin geride bırakılmasını isterler, hatta bunun için baskı da yaparlar. Diğer çete eşleri de çeşitli zamanlarda akıncılarla birlikte gezmişler ise de onlar bırakıldıkları yerlerde kalmışlardır. Fakat Makbule, kesinlikle birliklerden

Genç kocasından ayrılmaya razı olmayan Makbule, kocasına kendisinin de akıncı olmak istediğini bildirmiştir.

ayrılmamış, birçok ısrara rağmen bir yerde kalmayı reddetmiştir. Onun yüzünden Pehlivan Ağa ile Halil Efe tartışmışlardır. Çünkü çete hayatında kadın bulundurmamak iyiye kanıt sayılmaz. Bunda kötü bir talih bulunduğu kanısı yaygındır. Sonra kadının bir çarpışmada düşman eline geçmesi ihtimali vardır. Bunlar göz önüne alınarak kendisini birçok yerde dinlenmeye bırakmak istemişler fakat bunu başaramamışlardır. Hatta baskından bir gece önce kendisini ikna etmek için çok

çalışmışlardır. Eşi Halil Efe de Parti Pehlivan da çok baskı yapmışlardır. Makbule ağlayarak İbrahim Ethem Bey'e gelmiş ve demiştir ki: *"Bey amca, beni bırakmak istiyorlar. Ben kalmayacağım. Siz nerede ölürseniz ben de orada öleceğim. Fakat kalmayacağım. Yaya yürüyeceğim, karlar içinde, çamurlar içinde yatacağım fakat ayrılmayacağım. Bana baskı yapmasınlar, isterlerse öldürsünler. Ben kalıp da düşman eline düşmekten ise dağlarda ölmek benim için hayırlıdır. Söyle de beni bırakmasınlar."*

İbrahim Ethem Bey diyor ki:

"Bu yüce ve metin hitap karşısında Türklüğe, Türk kadınlığına yakışır ve vatanseverce sözler karşısında gözlerim yaşardı. Hemen kalktım, Halil Efe ile Pehlivan Ağa'nın yanına gittim. Makbule Hanım'ın atlı olduktan sonra bu çevrede bırakılmasının doğru olmayacağını söyleyerek kendilerini ikna ettim. Bu yolla Makbule Hanım'ın bırakılmasından vazgeçildi ve isteği yerine getirildi."

Makbule birkaç çarpışmaya girdiği gibi iki kez de kocası Halil Efe ile birlikte pusuya düşmüş. Metanetini asla kaybetmemiştir.

Nasıl şehit düştü?

Akıncılar, bir baskına hazırlanmışları 17 Mart 1922 günü Yunanların baskınına uğrarlar.

Sındırgı yöresindeki Kocayayla köyünde bu baskından kurtulup çekilmeye çalışırlar. Güvemdere çarpışmasında Makbule Hanım

çarpışma yerine pek yakın olan Çamlıtepe'deki dört hasta erle bırakılmış ve atların korunmasıyla görevlendirilmiştir. Düşmanın pusu-suna düşen akıncılar, atların olduğu yere yönelmişlerdir. Makbule Hanım bunların geldiğini görünce:

"Arkadaşlarınızı düşmana nasıl bırakıp geliyorsunuz? Bu alçak düşmandan kaçılır mı? Haydi bakalım, yaralıları bırakın da düşmana hücum edin. Siz gelmezseniz işte ben giderim." diyerek silahını alıp yürümüş, onun bu hareketi erleri de cesaretlendirmiştir. Makbule de düşman üzerine saldırmış ve bu sayede açılan delik kapatılarak düşman kaçırılmıştır. Böylece zaferin kazanılmasında en büyük pay onundur.

İbrahim Ethem Bey'in anlatımına göre Makbule'nin şehitliği şöyle olmuştur:

Akıncılar, 16 Mart 1922 günü, Yunanlıların takibinden kurtulmak için Kocayayla köyünün yakınında Yanaşıkburun deresindeki Yağcıbedir aşiretinin çadırına gelirler. Yarın yapacakları baskın hareketine karar verirler. Gece yarısından sonra Halil Efe, Üzümcü köyü yönünden gelmesi beklenen düşmana pusu kurmak için gruptan ayrılarak şafağa doğru Kocayayla sırtlarını tutacaklardır. Bir süre sonra diğer akıncılar da ona katılacaklardır. O gece düşman süvari birliği Kocayayla köyüne gelir, bir köylüyü sıkıştırarak akıncıların Yağcıbedir aşireti çadırında bulunduğu öğrenir. Bir köylüyü de

şehit eder.

Kararlaştırıldığı gibi gece yarısından sonra Halil Efe, adamlarıyla birlikte oradan ayrılır. Diğerleri de belirlenen saatte ayrılmaya hazırlanırken çadırlarda Yunanlılar tarafından basılırlar. Baskının birden bire olması nedeniyle erlerin her biri bir yana dağılır. İbrahim Ethem Bey, kendisinden önce Makbule'yi kurtarmaya çalışmaktadır. Onar adım ara ile ateş ede ede çekilirler. Çemberin dışına çıkıp uygun bir yerde arkadaşlarıyla buluşurlar. Üç şehit, üç de esir verdiklerini öğrenirler. Şehitlerden biri Makbule'dir. Tarih 17 Mart 1922'dir.

Makbule için dökülen gözyaşları

İbrahim Ethem Bey onun ölümü hakkında şunları yazıyor:

“Halil Efe'nin eşi Makbule Hanım, başından aldığı bir mermi sonucunda şehitlik rütbesini almıştır. Biz onu kurtarmak için Pehlivan Ağa ile beraber düşman çemberi içinde hayli zaman kalmış ve Yunus Çavuş ile tehlikesiz mevki-lerden sevk etmiş iken gayet uzaktan gelen bir mermiye kurban olmuştu. Bu kayıp bize ve özellikle kocasına pek ziyade tesir etmiş ve bunun için ağlamadık kimse kalmamıştı.”

İbrahim Ethem Bey, bu durum karşısında Abdülhak Hamit'in

“Bir gerek âlemde kadın ve erkek” beytini hatırlar.

“İşte bu kadar ideal, millici, mefkûreci olan Makbule Hanım'ı ne yazık ki Akhisar'la Sındırgı'ya sınır

Makbule'nin mezarı

teşkil eden Kocayayla'da defnettik” diye yazar.

Toprağa verme sırasında bütün erler çocuk gibi ağlarlar. “Nasıl ağlamasınlar ki” diye yazıyor akıncılar komutanı, “Sekiz ay dağlarda, karda, çamurda bizimle birlikte gezmiş, yatmış ve düşmanla savaşmış, kadın olmakla beraber millî istiklal mücadelesinin başarıyla sonuçlanmasına kadar kanaat getirerek azim ve sebat ile erkeklerle büyük bir örnek ve teşvik kaynağı olan bir arkadaşı kara toprağa, kanlı elbiseleri, kanlı çizmeleri ile gömüyor ve kocası da mezarının başında kendinden geçmiş olduğu halde avazı çıktığı kadar feryat ederek ağlıyordu.

Nasıl ağlanmaz ki, 22 yaşında olan genç Gördes Kızı'nın gür ve kumral saçları başından ileri yere uzanmış, zalim düşman kurşununun akıttığı beyni bu uzun saçlar üzerinde bir nur gibi akmış, hayata doymak değil, hayatın zevkini henüz tatmaya başlamış ve görmüş

Gördes'te Halil Efe ve
Makbule Anıtı

gözleri yarı açık, süzgün ve ağlar bir vaziyette. Bu hazin levha ve matem karşısında ağlamamak mümkün mü? Önce Türklük, Türk kadınlığı, sonra Gördes, üçüncü olarak da ailesi Makbule Hanım'la ne kadar övünse yerindedir. Bu asırların, kuşakların nadir yetiştirdiği, millî mücadelenin doğurduğu bir kişilik idi. Öyle ümit ederimi ki bu kadının adı milletin hatırasında unutulmaz."

İki ay sonra Halil Efe de şehit!

Makbule'nin öcünü almaya yemin eden eşi 12. Müfreze Komutanı Halil Efe, yurdun kurtuluşunu göremeden Makbule'den tam iki ay sonra Selendi'nin güney sırtlarında kuşluk vaktinden geceye

kadar devam eden çarpışmada birkaç arkadaşı ile birlikte şehit olmuştur. Cesedi düşman eline geçmesin diye sekiz saat at sırtında taşınarak Yağcı Dağı'nın ıssız bir yerine götürülüp arkadaşlarının gözyaşları arasında toprağa verilmiştir. Mezarının yeri bilinmiyor.

Makbule'nin yıllarca nerede olduğu bilinmeyen mezarı, birkaç yıl önce yapılan bir araştırmayla bulunmuştur. Feridun Bayram'ın hazırladığı "Geçmişten Geleceğe Gördes" kitabında mezarın resmi vardır. Gördesliler Makbule'yi unutmamışlar ve onun adına bir park yapmışlardır. (Çeşitli vesilelerle altı kez gittiğim

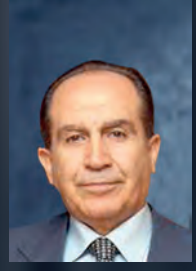
Gördes'te, 3 Eylül 1991 günü "Gördes Kızı Makbule Parkı"nın açılışına davetlilerden biri olarak ben de katılmıştım.) Gördesliler ayrıca hükümet alanına Makbule ve Halil Efe'nin birlikte bir heykelini dikmişlerdir. Gördes'te onun adını taşıyan bir okul da vardır. Gördes Kızı Makbule, yalnız Gördeslilerin değil, bağımsızlığına düşkün bütün kadınların ve milletin övücüdür.

Cahit Çaka, 1948'de yayımladığı Tarih Boyunca Harp ve Kadın" adlı kitabını Gördesli Makbule'ye ithaf etmiştir. •

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: 1. İbrahim Ethem Akıncı, Demirci Akıncıları, Ankara, 1978, Türk Tarih Kurumu, s. 212-214, 2. Cahit Çaka, Tarih Boyunca Harp ve Kadın, Ankara, 1948, s. 57 3. Feridun Bayram, Geçmişten Geleceğe Gördes, İzmir, 2008, Gördesliler Demeği Yayını, s. 58. 4. Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Kadınları, 3. Basım, İstanbul, 2007, Remzi Kitabevi, s. 303.

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

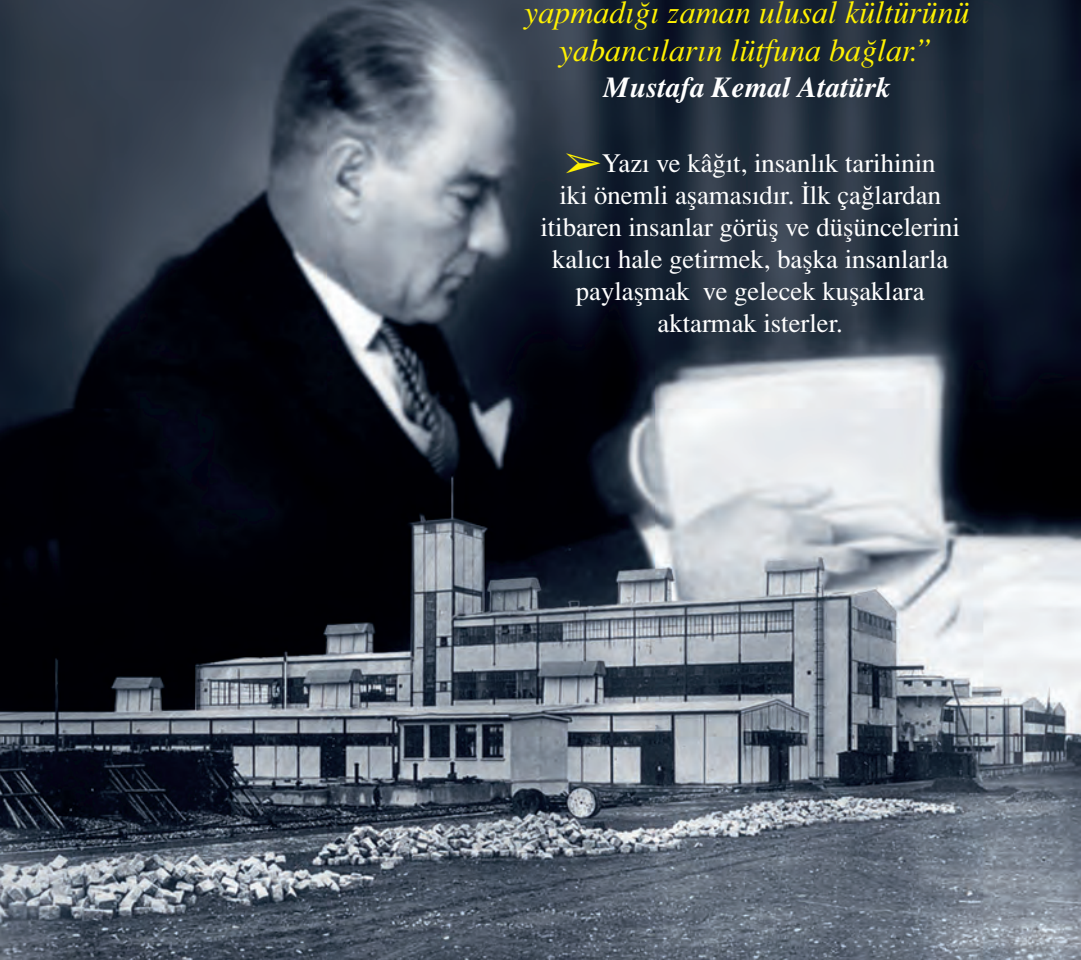

ATATÜRK ve SEKA

*“Bir memleket, kâğıdını kendi
yapmadığı zaman ulusal kültürünü
yabancıların lütfuna bağlar.”*

Mustafa Kemal Atatürk

➤ Yazı ve kâğıt, insanlık tarihinin
iki önemli aşamasıdır. İlk çağlardan
itibaren insanlar görüş ve düşüncelerini
kalıcı hale getirmek, başka insanlarla
paylaşmak ve gelecek kuşaklara
aktarmak isterler.

Bu amaçla, eski çağlarda, yaşadıkları mağaraların duvarlarına, gördükleri hayvanları, yaşam ve av yöntemlerini kazımışlardır. Sonraları taş parçalarına, dikili taş anıtlara, kişisel ve toplumsal yaşamlarına ait bilgileri, görüş ve yasalarını işlemişlerdir. Daha sonraki dönemlerde hayvan derilerini, bir takım bitki ve kumaş parçalarını kullanmışlar, kâğıdın bulunması ve giderek yaygınlaşması ile insanlık tarihinin büyük devrimlerinden biri yaşanmıştır. Kâğıdı üreten ülkeler, kendi toplumlarında kültürel gelişimlerini sağladıkları gibi, başka ülkelere de görüşlerini iletmek ve onları tesirleri altında bırakmak olanağına kavuşmuşlardır. Kendi kâğıdını üretemeyen ülkelerin ise, hem parasal, hem kültürel baskı altında kalmaları kaçınılmaz olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarında yapılan devrimler, kurulan üretim tesisleri arasında kâğıt fabrikaları da yerini almıştır. Bu konuda da, diğer Cumhuriyet atılımlarında ve diğer bir çok benzerinde olduğu gibi adeta bir efsane yaşanmıştır.

Kâğıt üretimine ilişkin konunun

ele alındığı ilk Bakanlar Kurulu toplantısında Atatürk'ün elinde bir kitap vardır; "Selüloz ve Kâğıt". 1928 yılında yayınlanan, Kâğıt Mühendisi Kimyager Mehmet Ali imzasını taşıyan "Selüloz ve Kâğıt" isimli bu kitabın giriş cümlelerinde "Selüloz sanayinde, tüketen değil, üreten olmalıyız. Anlaşılmıştır ki,

Mehmet Ali Kâğıtçı'nın projelerini hazırladığı Türkiye'nin ilk selüloz ve kâğıt fabrikası İzmit Kağıt fabrikası 1936 yılı sonunda açıldı. Kurduğu İzmit Kağıt Fabrikası'nu 7 yıl yöneten Mehmet Ali Kağıtçı, 1942 yılından itibaren İstanbul Belediyesi Kimyahanesi Müdürlüğü'nde görev yaptı. 1 Ekim 1982'de İstanbul'da vefat etti.

Mehmet Ali Kâğıtçı

Milli kâğıt; gerçek istiklalin, fikir hürriyetinin, kültür haysiyetinin olduğu kadar, Milli Savunmanın da temel varlıklarından biridir." yazmaktadır.

İşte Atatürk, Bakanlar Kurulu toplantısına bu kadar hazırlıklı ve dona-

nımlı girmekte ve Bakanlar Kurulu toplantısında konuyu bu şekilde ele almaktadır.

Atatürk'ün, Bakanlar Kurulu

Mehmet Ali Kâğıtçı, İzmit Kağıt Fabrikası inşaatı önünde

*kâğıt müte-
hassınsınız.
Bunu değer-
lendirmeli-
siniz. Kâğıt
fabrikası
kurmaktan
ne gibi
kazanç umut
ediyorsunuz.
Nihayet sizi
genel müdür
yaparlar ve
tek bir maaşa*

toplantısında elinde tuttuğu kitabın yazarı Mehmet Ali 1899 Heybeliada doğumludur. İstanbul Üniversitesi Kimya Bölümü'nden mezun olduktan sonra 1923 yılında bir süre Üniversitede öğretim görevlisi olmuştur. Uygulamayı öğrenmek için üniversitedeki görevini bırakarak işçi olarak gittiği Almanya'da ve Fransa'da, selüloz ve kâğıt fabrikalarında işçi olarak çalışmıştır. Hannover Teknik Üniversitesi'nde yaptığı akademik çalışmalar sonrasında girdiği Grenoble Üniversitesi Kâğıt Mühendisliği Yüksek Okulundan birincilikle mezun olmuştur. Çok iyi koşullarda Fransa'da kalması önerilmesine rağmen yurda dönmüştür.

Mehmet Ali, seneler önce TRT'de Nazmi Kal ile yaptığı röportajda unutulmayacak anılarını nakletmiştir. Türkiye'ye dönüp kâğıt üretimi ve fabrika kurma çalışmalarına başladığı dönemde, yabancı firma yetkilileri kendisine “Siz Türkiye'nin tek ve biricik

kalırsınız. Bizim firmamızda temsilcimiz olursanız size ithalattan büyük pay ve yüzde veririz.” denilmiş olmasına rağmen bu teklifleri de reddederek, ulusal üretime yönelmiştir.

Selüloz ve kâğıt üretimi için çalışmalarına başlamış, dünyaca tanınmış 23 firmadan teklif almış ama ihale günü sabahında, büyük bir şoka uğrayarak, Maliye Müsteşarı imzası ile gelen resmi yazıda,

Yabancı firma yetkilileri:

“...Nihayet sizi genel müdür yaparlar ve tek bir maaşa kalırsınız. Bizim firmamızda temsilcimiz olursanız size ithalattan büyük pay ve yüzde veririz.”

Mehmet Ali Kâğıtçı ve inşaatı tamamlanan İzmit Kağıt Fabrikası (1936)

çalışmaları, olayın kahramanı Mehmet Ali'nin anlatımıyla, İsmet Bozdağ'ın "Bir Devrin Perde

ihalenin ertelendiği haberini almıştır.

O yıllarda İş Bankası Genel Müdürü olan Celal Bayar, olayın devamını şu şekilde anlatmaktadır:

"Atatürk, beni Marmara Köşkü'ne çağırdı. Kâğıt meselesinin hangi aşamada olduğunu sordu, anlattım. 'Bir kere daha anlat' dedi. Anlattım. Atatürk, hiçbir şey söylemedi, toplantımız sona ermişti, ayrıldım."

Ertesi gün, İktisat Vekili görevden alınır ve Bayar, İktisat Vekilliğine atanarak kâğıt üretimi ve fabrika kurma çalışmaları yeniden başlar. Ancak bu yeni çalışmada da iç ve dış destekli engelleme çabaları devam eder. Bu yeni engelleme

Arkası" isimli kitabına şu şekilde geçmiştir:

"Selüloz ihalesini oyaladılar, hatta teminatı yakarak selüloz vermediler. Buna karşılık hükümetimiz tütün karşılığı selüloz teslimi şart koştu ve ancak bu baskı zoruyla bir miktar selüloz alabildik. Selülozlar işlenmeye başladığında, sabotaj unsuru ortaya çıktı, verdikleri selüloz reçine kusmakta idi. Selüloz hücrelerinden sızan reçine damlacıkları, makinelerin hassas kısımlarına sıvaşıyor ve üretimi engelliyordu. Türk kâğıtçılığını engellemeye çalışanların amacı belli idi. Reçine kusan selülozlar yüzünden üretim duracak, olumsuz

propagandalarına malzeme yaparak, Büyük Millet Meclisi'ne kadar uzanan kolları aracılığı ile 'İşte söylemiştik yapamamıştık' diyerek yetkilileri kandırmaya

İzmit Kâğıt Fabrikası'nın Celal Bayar tarafından açılışı (1936)

çalışacaklardı. Sabotajın şeklini saptar saptamaz laboratuara girdim, gerekli incelemeler ve denemeler sonunda selüloz elyağı içindeki reçine habbeciklerini elyağın içine hapsetme

yöntemini bulmayı başardım ve kâğıt-karton üretiminin durmasını

engelledim. Bu başarıyı kâğıtçılık çevresine bildirdim. Bana bu konuda çeşitli ülkelerde çalışmalar olmasına rağmen henüz bir sonuç olmadığını, buluşumun üstün bir başarı olduğunu cevaben bildirdiler ve tebrik ettiler. Bu keşfim mesleki yayınlara ve Kimya Ansiklopedisine (Chemie-Lexikon) geçti.”

10.7.1934 günü Gazi M. Kemal ve Vekiller Heyetinin imzasını taşıyan bir Kararname ile “İstanbul, İzmit, Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Bursa, Bilecik Vilayetlerinde kâğıt fabrikaları kurulması” karar altına alınır. Bunu 10.12.1934 tarihli, K. Atatürk imzalı “Sümerbank tarafından İzmit’te yaptırılmakta olan Kâğıt Fabrikasında çalışacak olan yabancı işçilere ait kayıt ve düzenlemelere” ilişkin yeni bir Kararname izler.

14 Ağustos 1934 yılında Başbakan İsmet İnönü tarafından temeli atılan İzmit kâğıt fabrikası,

Ve ilk kâğıt... Mehmet Ali Kâğıtçı ve şehrin ileri gelenlerinin bulunduğu törende ilk Türk kâğıdı 70 gramlık mat bir kâğıttı. Kâğıdın üzerine şöyle yazıldı: “İzmit 18 Nisan 1936 saat 15.03 ilk kâğıdımıza kavuşma hatırası.”

tam adıyla “SEKA-Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikası” 2 yıl içinde tamamlandı ve ilk kâğıt 18 Nisan 1936 da üretildi. 1 Mayıs 1966 tarihli ‘Seka Postası’nda “İlk Türk Kâğıdı Nasıl Çıkmıştı?” başlıklı yazısında Cevdet Baysal, o günü şöyle anlatır: “18 Nisan 1936 Cumartesi günü, ilk Türk kâğıdına saat 15.03’te kavuşmuştuk. Mütavazı bir tören yapılmıştı. Herkeste bir heyecan vardı. Kâğıt hamurları keçelerin üzerinden su halinde geçerken, bu sulu madde nasıl kâğıt olacak diye merak içindeydik. Beyaz beyaz, çarşaf çarşaf kâğıtlar bobinlere sarılırken, o buhar dumanının içinde gözlerde sevinç gözyaşları vardı. Davetliler Mehmed Ali’yi tebrik ediyorlardı. İlk Türk kâğıdını alıp yüzlerine, gözlerine sürüyor, hatıra olarak saklamak üzere alıyorlardı.”

Üretilen ilk kâğıt, bayraklarla süslenmiş araçlarla kentte

Günümüzde müze olarak kullanılan Seka Kağıt Fabrikası'nın Kağıt Makinesi Salonu

dolaştırıldı.

İlk deneme Türk kâğıdı, 18 Nisan 1936'da makineden çıktı. Kâğıtçılar o günü, "Kâğıtçılık Günü" olarak kutluyordu. Atatürk, İzmit Kâğıt Fabrikasında üretilen yerli kağıda basılan 19 Mayıs 1936 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'ni eline aldığıında, yanındakilere sorar: "Yerli kâğıt mı?"

Evet yanıtını aldığıında gaze-teye bakarak söylediği "Medeniyet hamuru..." sözü, izlenen sürecin ve geleceğin özeti gibidir.

Ve... Atatürk tarafından, Mehmet Ali'ye bir nişan olarak "Kâğıtçı" soyadı verilir. Artık o, adını Atatürk'ten alan Mehmet Ali Kâğıtçı'dır. 121.864 metrekaare arazi üzerinde kurulu İzmit Kâğıt Fabrikası; fabrika binası, mekanik hamur ünitesi, güç santrali, hizmet binaları yanında; lojman, sosyal tesisler,

toplantı ve müzik salonları gibi bir çok üniteyi kapsamakta idi. İzmit'te saat ayarları, SEKA'nın çalışma saatlerini duyuran boru sesi ile yapılırdı. Fabrikanın kadın kürek

takımı ve caz orkestrası vardı. 1944 yılında İzmit ikinci kâğıt fabrikası, 1954 de üçüncü kâğıt fabrikası ve diğer merkezlerde değişik kâğıt fabrikaları kuruldu ve Türkiye'nin tüm ihtiyacını karşılar hale gelindi. O tarihlerde Türkiye'de ortalama 1 milyon tona yakın kâğıt üretiliyordu.

İzmit Kâğıt Fabrikası 2005 yılına kadar aralıksız üretim yaptı. Diğer fabrikalar gibi oldukça sancılı süreçler sonunda özelleştirildi, satıldı ve kapatıldı. Kurulduğu arsanın bir bölümünde müze ve park inşa edildi.

Yazımızın başında yer alan Atatürk'ün sözü SEKA dergisinin 9 sayısının kapağında yer almıştı:

"Bir memleket, kâğıdını kendi yapmadığı zaman, ulusal kültürünü yabancıların lütfuna (keyfi bağışlarına) bağlamış demektir." •

erdemakyuzbd@gmail.com

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un "Düzenzedeler" adlı kitabında yayımlanan yazısı

Sokakta Bir Aç Adam

Simit yemesi ve çay içmesi meraklılar tarafından seyredilen bu adam, bu fotoğrafın çekildiği andan iki üç dakika önce, yerde yatıyordu.

Konya'da Hükümet Konağı'nın önündeki meydana daydık.

Adamın aniden düşüp, yerde boylu boyunca uzandığını görenler koşuştular, koluna girdiler ve onu sürüklercesine taşıyarak, bir bankın üstüne oturtular.

"Bayılmış galiba" dedi kalabalıktan biri.

"Belki de sar'ası vardır" dedi bir başka kişi.

O ise, ne olup bittiğini anlamak isteyen gözleriyle çevresine bakıyordu.

"Hasta mısın, hemşerim?" dediler. Karşılık vermedi.

Boş gözlerle baktı.

"Başın mı döndü?" dediler.

O yine boş gözlerle baktı.

Çevresindeki kalabalık giderek büyüyordu. Güçlükle duyulabilecek bir sesle konuştu:

“Açım” dedi ve belki güçsüzlükten, belki utançtan, başı öne düştü.

Onun, o güç duyulabilen “Açım” sözü, bir anda kalabalıkta yayıldı, büyüdü. “Açmış. Karnı açmış... Bir şeyler yedirelim adam-çağıza, sevaptır...”

“Açım” dedi ve belki güçsüzlükten belki utançtan başı öne düştü.

Bir genç koptu kalabalıktan, gitti bir bardak çay ve iki simit getirdi, adamın oturduğu yere koydu. Bir başka kişi, çayın şekerini karıştırdı.

Aç adam, çaydan bir iki yudum içip, simitlerden birinden bir iki lokma yedikten sonra “Allah sizden razı olsun” dedi. “Sabah bir şey yememiş miydin?” diye sordu onu seyredenlerden biri.

O, başını yine öne eğdi: “Bugünle tam dört gün oldu” dedi “Dört gündür bir şey yemedim.”

Büyük Türkiye... Kalkınan Türkiye... Ağır sanayi ülkesi Türkiye... Geçiniz, geçiniz, geçiniz.

Türkiye’de, dört gündür ağzına tek lokma girmemiş aç kişiler var.

Geçmeyiniz. Burada, bu aç adamların önünde durunuz.

Elinizde de bir simit bulundurunuz, hiç olmazsa... •

Bilgenin Öyküsü

Bir yörede örneğine her yerde rastlanan zengin ama cimri bir adam vardı. Herkesin kendini cimri olarak anmasından rahatsız olan adam bir gün o bölgenin bilge kişisine gidip derdini anlatma ihtiyacı hissetti ve sordu:

“Herkes benden niye nefret ediyor anlamıyorum. Oysa ben öldükten sonra malımın bir kısmını hayır işlerinde kullanılması için bırakacağımı vasiyet etmiştim. Bunu herkes biliyor. Bu durumu bile neden benden nefret ettiklerini anlamış değilim.”

Bilge kişi bir süre sessiz kaldıktan sonra “Sana bir domuz ile ineğin öyküsünü anlatmak isterim.” dedi.

“Tamam,” dedi cimri “seni dinliyorum.”

Bilge kişi öyküsünü anlattı: “Çiftliğin birinde yaşayan bir domuz komşu ahırdaki ineğe, insanların kendisini hiç sevmediğinden dert yanmaya başlamış. ‘Oysa senden hep güzel sözlerle bahsediyorlar.’ demiş ineğe. ‘Anlıyorum sen onlara süt veriyorsun; ama ben onlara daha fazlasını veriyorum. İnsanlara etimi veriyorum. Derimden ayakkabı yapıyorlar. En iyi fırçalar benim kılımdan yapılırlar. Verdiğim bunca şeyden sonra hâlâ neden sevilmediğimi anlayamıyorum.’

İnek kederli domuza bir süre baktıktan sonra ‘Belki de dostum,’ demiş ‘sen her şeyi ancak öldükten sonra verdiğin halde, ben verdiklerimi hayattayken verdiğim içindir...’ ”

Otopsi
Cengiz Özakıncı

LOZAN'DA "GİZLİLİK"

20.11.1922 günü açılan Lozan Barış Konferansı'nda görüşmelerin yürütülmesi ve yazıya geçirilmesine ilişkin uzmanlarca hazırlanan on maddelik "Doğu İşlerine İlişkin Konferansın İçtüzük Tasarısı"nın dokuz ve onuncu maddeleri şöyleydi:

"IX-Konferans çalışmalarının kamuoyuna duyurulması, Genel Sekreterlikçe hazırlanacak resmi bildirilerle sağlanacaktır."

X- Sekreterlikçe kaleme alınmış Protokoller Genel Sekreterce imzalanıp, geçici örnek şeklinde, her Temsilci Heyetine en az üç kopye olmak üzere, en kısa süre içinde dağıtılacaktır.

Çalışmaları hızlandırmak amacıyla, yukarıdaki şekilde önceden yapılmış bu dağıtım, oturumların başlangıcında Protokollerin okunması yerine geçecektir. Dağıtımı izleyecek kırk sekiz saat içinde Temsilcilerce hiç bir değişiklik yapılması istenmemiş olursa, metin uygun bulunmuş sayılarak, Arşive konulacaktır." (Bkz: Seha L. Meray, Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar Belgeler, Takım 1, Cilt 1, Kitap 1, s.12 vd.)

Konferansın 21.11.1922 günlü ilk oturumunda, İçtüzük Taslağının bu maddeleri üzerinde yapılan görüşmeler, Konferans tutanağında şöyle yer alıyordu:

"Lord Curzon, IX'uncu Madde-deki hükümlerin çok önemli olduğu kanısındadır; bunlar, Konferans görüşmelerinin gizli kalması amacını gütmektedir. Tartışılan çıkarların önemi göz önünde tutulunca, görüşmelere ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmaktan kaçınmak zorunluluğu vardır. Her gün, basına verilecek bir bildiride, elde edilen sonuçların belirtilmesiyle yetinilmelidir; şu var ki, Temsilci Heyetlerinin Konferansda olup bitenleri hiç kimseye açıklamakla kendilerini yükümlü tutmaları çok önemlidir.

M. Barrere, Lord Curzon'un görüşünü bütünüyle paylaşmaktadır. O da, Konferansın yüklendiği görevi başarıyla sonuçlandırabilmesi için, gizliliğin çok zorunlu olduğunu düşünmektedir. (...)

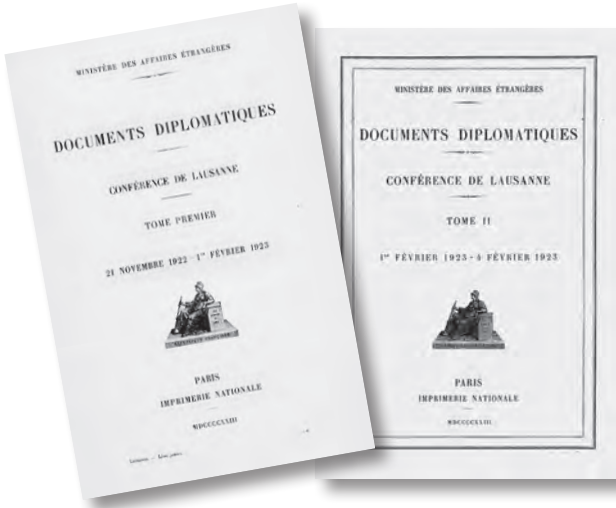
İsmet Paşa, kendi hesabına, görüşmelerin herkese açık tutulmasından yana olduğunu söyledi; fakat, burada bulunan temsilci heyetlerinden çoğunluğun görüşünden ayrılmamak üzere, Lord Curzon'un teklifine katılmaktadır; bununla birlikte şunu da belirtmek ister ki, Türk Temsilci Heyeti ortak bildirinin metnine katılmadığı hallerde, ayrıca bir bildiri yazma ve yayınlama hakkını da saklı tutmaktadır." (Seha L. Meray, a.g.e., s.9, 10.)

Gelgelelim, gizlilik, Venizelos'un Konferansta yaptığı bir konuşmanın Petit Parisien gazetesinde tam metin olarak yayımlanmasıyla çığnenecek ve Türk Temsilci Heyeti 23.11.1922 günlü oturumda bu duruma bir bildiriyle dikkat çekecekti. (Seha L. Meray, a.g.e., s.52, 53.)

Gizliliğin Fransa tarafından devlet eliyle resmen kaldırılması ise Konferansın kesintiye uğradığı günlerde gerçekleşecek; Fransa, o güne dek yapılan görüşmelerin tutanaklarını resmen yayımlayarak gizliliği kaldıracaktı.

Türkiye'nin Paris Temsilciliği, Fransa'nın bu eylemini 17.02.1923 gün ve 1401 sayılı telgrafta Ankara'ya Dışişleri Bakanlığına bildiriyordu:

"1-Fransız Hariciyesi bugün Lozan konferansı hakkında Sarı Kitabın birinci cildini neşretmiştir. Kitap Heyet-i Umumiye içtimaatı ile muhtelif komisyonların zabutlarını ve sulh projesini muhtevidir.

"1-Fransız Hariciyesi dün Sarı Kitabın ikinci cildini neşretti. Bu cilt 1 Şubat'tan 4 Şubat'a kadar teati edilen vesaik ile Konferansın akameti hakkında Bompard'ın raporunu muhtevidir. (...)

2- Kitap posta ile takdim kılınıştır." (Bilal N.

Fransa'nın Lozan Konferansı kesintiye uğradığında gizliliği çiğneyerek Sarı Kitap (Livre Jaune) olarak yayınladığı iki cilt konferans tutanaklarının kapakları.

2-Temps gazetesi bu akşamki başmakalesinde Lozan'da Fransa heyet-i murahhasasının daima Lord Curzon'a müzaheret ettiklerini beyan ve Sarı Kitap'tan birçok mütalealar nakletmektedir. Bu mütaleanın İngiltere'de Curzon'un avdetinden sonra Türklerle anlaşmak için tebarüz eden cereyana bir mukabele İngilizlere serzeniş olarak yazıldığı (? anlaşılmaktadır).

3- Kitap posta ile takdim edilecektir." (Bkz: Bilal N. Şimşir, Lozan Telgrafları, c.1, s.526)

* *

Fransa, iki hafta sonra konferans görüşmelerini içeren bir cilt Sarı Kitap (livre jaune) daha yayımlayacak ve Türkiye'nin Paris temsilciliği durumu 01.03.1923 gün ve 1425 sayılı telgrafla Ankara'ya Dışişleri Bakanlığı'na bildirecekti:

Şimşir, a.g.e., c.2, s.150)

İçtüzük gereği tutanaklarının **Konferans süresince gizli** tutulması gerekirken, Fransa, Konferansın 20 Kasım 1922 günü açılışından, kesintiye uğradığı 4 Şubat 1923'e dek yapılan tüm görüşmelerin tutanaklarını, Sarı Kitap (Livre Jaune) adını verdikleri Devlet Yayını olarak iki cilt halinde basıp yaymış; böylelikle, bu kesintiye Konferansın andlaşmazlıkla sona ermesi olarak değerlendirdiğini gösterdiği gibi, görüşme tutanaklarının tümü gizli konumundan çıkmış, kamuoyunun bilgisine sunulmuştu.

İngiltere de Fransa'nın "Sarı Kitap" adıyla Fransızca olarak yayımladığı 20.11.1922-04.02.1923 arası görüşmeleri içeren Konferans tutanaklarını hemen İngilizce'ye çevirerek 1923'te Kraliyet Matbaasında çoğaltacak, Kralın buyruğuyla parlamentoya sunulan tutanaklar, nüsha başına 1 paund etiket fiyatıyla satışa, dolayısıyla kamuoyunun

1923'te Konferans kesin-tiye uğradığı sırada, İngil-tere'de Kraliyet Matba-asında İngilizce olarak yayınlanan ve 1 paund fiyatla satışa sunulan Lozan Barış Konferansı tutanakları. (üstte)

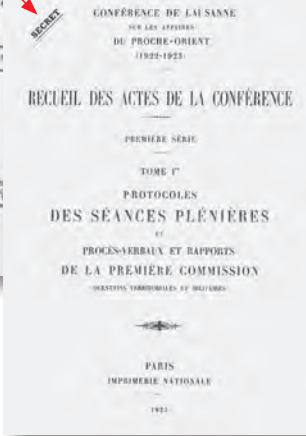
bilgisine sunulacaktı.
23 Nisan 1923

günü yeniden çalışmaya başlayan Konferans 24.07.1923 günü Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması ile sona erecek ve Fransa, konfe-ransın baştan sona bütün görüşmele-rini içeren tutanaklarını 8 cilt olarak ve kesinti öncesi dönem görüşme-lelerini içeren 1. cildin kapağına gizli (secret) ibaresi koyarak yayımlaya-caktı.

Lozan Barış Konferansı'nın Fransa'da 8 cilt olarak yayımlanan tutanakları, ülkemizde de Türkçe'ye çevrilerek 1924'te yayımlandı.^[1]

Böylelikle içtüzük gereği Konferans süresince gizli tutulan görüşmelerde kimlerin neler konuştuğu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nce Türk kamuoyunun bilgisine sunulmuş oldu.

Aradan yıllar geçecek, Lozan karşıtları, Lozan Barış Andlaşmasının gizli maddelerinin bulun-duğu iddiasıyla propa-ganda yürütmeye başlayacak; 1965'te Kadir Mısıroğlu'nun "Lozan Zafer mi Hezimet mi?" kitabı yayınlanacak; andlaş-manın gizli madde-leri bulunduğu ileri sürülecek; ardından "Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım" adlı kitap, 1967'de Lozan Barış Andlaşması karşıt-larınca propaganda aracı olarak basılıp yayılacaktı. Eski

Fransa'nın Lozan Barış Antlaş-ması'nın imzalanmasından sonra 8 cilt olarak yayımladığı Konfe-rans tutanaklarının gizli (secret) ibaresi bulunan ilk cildi.

yazıyı bilmeyen kuşaklar, Lozan Barış Konferansı'nın 1924'te eski yazıyla basılmış olan tutanaklarını okuyup anlayamadıkları için, Lozan karşıtlarının iddialarını çürütecek bu belgeden yararlanamıyordu.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Devletler Hukuku Profesörü Seha L. Meray, işte böyle bir ortamda, Konferans tutanaklarını yeni yazıyla günümüz Türkçesine çevirmeye girişecek ve 1969'da 8 cilt olarak yayımlanan tutanakların ilk cildinde Sunuş yazısında şöyle

diyecekti:

"Yeni Türkiye'nin, bağımsız ve ulusal çağdaş bir Devlet olarak uluslararası alanda kendisini kabul ettirmesinin ana belgesi olan Lozan Andlaşmasının Türkçe metni Düstur'da yayınlanmıştır.(1) Ancak, Kurtuluş Savaşından sonra, Barış Konferansındaki çetin diplomatik savaşmaların sonucu olan bu Andlaşmanın yalnız metniyle yetinilirse, ne Andlaşma hükümlerini gereği gibi anlamak, ne de bunları gerçekleştirmek için en zor koşullar altında harcanmış çabaları hakkıyla değerlendirmek mümkün olur. Bunun için, Konferansın tutanaklarına başvurmak zorunludur. Oysa, Konferans tutanaklarının resmi metni Fransızcadır. (2) İngiliz Hükümeti, Konferansın ilk dönemine ilişkin tutanakların İngilizce çevirisini 1923'de yayınlamıştır.(3) Konferans tutanakları, Türkçeye bir kurulca çevrilmiş ve 1924'te yayınlanmıştır. (4) Şu var ki, eski yazı ile basılmış olan bu çevirinin dili, değil gelecek kuşakların, değil bugünkü genç kuşağın, orta yaşa varmış olanların bile anlamakta güçlük

Lozan Konferans tutanaklarının 1924'te yayınlanan Türkçe çevirisinin ilk cildi.

çekeceği -birçok yerlerini de anlayamayacağı- ölçüde ağır ve eskidir. (...) Konferans tutanaklarının eski yazıda ve eski dilde kalmasına, bugünkü yazımız ve dilimizle bir metinden yoksun bulunmasına gönlüm razı olmadı. Tutanakları ve belgeleri Türkçeye yeniden çevirirken, başta Fransızca resmi metni göz önünde tuttum. Bununla birlikte, hem 1924

Türkçe çevirisinden, hem de -özelikle İngilizce yapılmış konuşmalar için- İngilizce çeviriden yararlandım; karşılaştırmalar yaptım." (Seha L. Meray, a.g.e., s.XI)
İçtüzük gereği, yalnızca

İsmet İnönü, Rıza Nur ve Türk delegeleri Lozan'da.

Prof. Dr. Seha L. Meray (d.1924-ö.1977)

1969'da Seha L. Meray çevirisiyle 8 cilt olarak yayımlanan Lozan Barış Konferansı tutanakları.

konferans süresince gizli tutulan; fakat konferans bitiminde Fransa'da Fransızca, İngiltere'de İngilizce ve Türkiye'de 1924'te eski yazıyla Türkçe olarak yayımlanan tutanaklar; 1969'da yeni yazıyla, Seha

L. Meray çevirisiyle, günümüz Türkçesinde yayımlanmıştır.

Seha L. Meray'ın bu çevirisi, Fransa'nın 1. cilt kapağında gizli (secret) ibaresiyle yayımladığı tutanakların birebir Türkçesidir. Karşılaştırmak isteyenler için gizli damgalı Fransızca metnini [https://](https://www.academia.edu/37108695/Lozan_Lausanne_Bariş_Konferansinin_1923_Gizli_Damgalı_Fransızca_Tutanakları)

www.academia.edu/37108695/Lozan_Lausanne_Bariş_Konferansinin_1923_Gizli_Damgalı_Fransızca_Tutanakları adresinde bulabilirler.

Sonuç olarak: Lozan Barış Konferansı'nın gizli kalmış tutanağı ve Lozan Barış Andlaşması'nın gizli maddesi yoktur. •

cengizozakincibd@gmail.com

Lozan (Lausanne) Barış Konferansı'nın 1923 Gizli Damgalı Fransızca Tutanakları.

UPLOADED BY: Dengiz Özkanlı
CÜMLER: 1.240
SAYFALAR: 1

Lozan Konferansının gizli (secret) damgalı I. cildi, academia.edu adresinde.

[1] Şark-ı karîb umûru hakkında Lozan Konferansı 1922-1923 konferansında tezekkür olunan senedâtı mecmuası, birinci takım cild 1, [kitap 1]: Konferansın umumî içtimâları protokolleri ve Birinci Komisyonun zabıtnâme ve raporları (arzî ve askerî mesail) - birinci takım cild 1, [kitap 2]: Konferansın umumî içtimâları protokolleri ve Birinci Komisyonun zabıtnâme ve raporları (arzî ve askerî mesail) - birinci takım cild 2: ecnebilerin tabî olacağı usul - birinci takım cild 3, üçüncü komisyonun ve bu komisyona merbut talî komisyonların zabıtnâme ve raporları - birinci takım, cild 4: müzakerata müteallik vesâik (1 Şubat'dan 22 Nisan 1923 tarihine Kadar) - ikinci takım, cild 1: Konferansın ikinci kısmına müteallik zabıtnâmelerle vesikalar, (23 Nisan -24 Temmuz 1923) - ikinci takım,

cild 2: 30 Kanûn-i Sâni ve 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da imza edilen senedat.

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Hartuç (Fr.)

- a-Eski kafalı
- b-Silmetaş
- c-Barut kesesi
- d-Toprak kap

2 Kanalize (Fr.)

- a-Kovuşturmak
- b-Kimyasal tepkime
- c-Yönlendirilmiş
- d-Uyku durumu

3 İskandil (İta.)

- a-Denizbilimi
- b-Camlı balkon
- c-Su motoru
- d-Derinlik ölçümü

4 Majör (Fr.)

- a-Planlı ekonomi
- b-Gramafon plağı
- c-Pamuklu bez
- d-Büyük, önemli

5 Rölöve (Fr.)

- a-Renk körlüğü
- b-Yoğunluk ölçer
- c-Kıvrık şapka
- d-Elektrot

6 Restitüsyon (Fr.)

- a-Geri besleme
- b-Gözlem
- c-Yeniden tasarım
- d-Mürekkepli şerit

7 Nüans (Fr.)

- a-Dinsel tören
- b-İnce ayırım
- c-Şans oyunu
- d-Küçük fırça

8 Siklon (Fr.)

- a-Şiddetli fırtına
- b-Nesnellik
- c-Sömürge
- d-Abartmak

9 Tayyör (Fr.)

- a-Kopça
- b-Dolap çeviren
- c-İpek
- d-Kadın giysisi

10 Refüj (Fr.)

- a-Yük Gemisi
- b-Çakıllı Yol
- c-Kırık çizgi
- d-Orta kaldırım

11 Lakonik (Fr.)

- a-Kısa ve özlü
- b-Hızlı yüzme
- c-Kredili
- d-Saman rengi

12 Sako (İta.)

- a-Kuluçka
- b-Palto gibi üstlük
- c-Spor aracı
- d-Tüfek

13 Egosantrizm (Fr.)

- a-Katılık
- b-Kambiyoculuk
- c-Benmerkezcilik
- d-Kampanacılık

14 Observatuar (Fr.)

- a-Düzenecik
- b-Yeni yerleşke
- c-Göbekli erkek
- d-Gözlemevi

15 Davlumbaz (İta.)

- a-Ocak siperi
- b-Kaşarlanmış
- c-Balık türü
- d-Aşırı zayıf

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Hayırdır İnşallah!

Bir düş gördüm dün gece.

Yazıya “Hayırdır inşallah!” diye başlamamın nedeni bundan. Aileden kalma bir alışkanlık bu. Ne zaman birimiz gördüğümüz düşü anlatmak istesek daha söze başlamadan “Hayırdır inşallah!” denir; düşler hayra yorulduktan sonra dinlenirdi. Gördüğüm düşü paylaşmadan önce hayra yorulsun diye seçtim bu başlığı. Düşümü siz değerli okuyucularım da okuyup paylaşmaya “hayırdır inşallah” diyerek başlayasınız diye...

Mustafa Kemal'in bir köyü ziyareti sırasında çekilmiş bir fotoğrafı vardır ya; ayağında çizme başında kalpak, golf pantolon, üç düğmeli spor ceket ve karşısında da hazır ola geçmiş bir küçük bir oğlan çocuğu ile... İşte o çocuk benmişim düşümde. Ama fotoğraftaki gibi kalabalık değil meydan. Sadece ikimiz; ben ve Gazi Paşamız.

“Merhaba çocuk” diyor bana; “Adın ne senin?”

Gözlerinin içi gülüyor, sevecen mi sevecen. Kimsecikler inanmaz yedi düveli alt ettiğine.

“İrfan” diyorum esas duruşumu bozmadan.

“Söyle bakalım ne demek İrfan?”

Bocalıyorum, ne demek ola ki! İrfan işte... Başımı öne eğip susuyorum.

“İrfan, bilmek, öğrenmek, bilgili olmak, demek.” diyor yanağımı okşayarak. Sonra da “Ben kimim, biliyor musun?” diye soruyor. Kim bilmez kim olduğunu. Göğsümü öne çıkararak yanıtlıyorum bir çırpıda:

“Sen vatanımızı düşmandan kurtaran, Cumhuriyetimizi kuran Gazi Paşamızsın!”

Gözlerimin içine bakıyor ışıltılı gözleriyle. “Peki, cumhuriyet ne demek?”

Yine susuyorum. Cumhuriyet?

“Bak çocuk,” diyor Gazi Paşamız, “Cumhuriyet milletin hakimiyetini kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı idare biçimidir. Bunu sakın unutma. Hakmiyet, kayıtsız şartsız millettir.”

Ne demek istediğini kavrayamamam da başımı sallayıp anlamış gibi yapıyorum.

İçimden de unutmayıp iyice belleğim diye tekrarlıyorum “Hakimiyet kayıtsız şartsız millettir” diyerek.

Bağ evinden dönüştürülen Çankaya Köşkü

Sonra, 864 rakımlı tepedeki bağ evinden dönüştürülmüş Çankaya Köşkü'nün üst katında, kuleli bölümdeki çalışma odasının kapısında görüyorum kendimi büyümüş, bir delikanlı olarak. Yazı masasında bir şey okumakta olan Atatürk'ü izlerken "gel, İrfan otur." diyor masanın hemen önündeki iki koltuktan birini, sağ taraftakini göstererek. Oturuyorum. "Nasıl da bildi benim olduğumu?" Arap harfleri ile yazılı az önce okuduğu kâğıdı uzatıyor. Demek ki henüz harf devrimi yapılmamış. Oku diye işaret ediyor başı ile okuyorum:

Ey Türk gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve harici bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve Cumhuriyet'i müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın

vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz

vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara

sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri, şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasi emelleriyle tevhid edebilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı!

İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır!

Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!

Birden zaman ve mekân değişiyor. II. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin o gösterişten uzak salonunda Atatürk'ün sesinden dinliyorum çalışma odasında bana okuttuğu biz gençlere seslenişini. Sesi titremiş miydi yoksa bana mı öyle gelmişti.

"Ey Türk istikbalinin evlâdı!

İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diye nutkunu sonlandırırken. Az sonra da meclisteki o küçücük çalışma odasındayız birlikte. Sözcük sözcük, satır satır belleğime kazınmış altı gün boyunca okuyup söyledikleri. Bana bakıyor hiçbir şey demeden gözleri dolu dolu.

Gençliğe Sesleniş'ini okuduğumda bir anlam veremediğim soru kurcalıyor yine aklımı: Neden İstikbalde dahilî ve harici bedhahlarımız olsun ki?! İktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler miydi hiç!

Usulcacık soruyorum *"Neden böyle şeyler söylediniz?"*

"Bak çocuk..." diyor. Koca adam olmuşum ama yine de çocuk diyordu bana, seviyordu büyük küçük herkese çocuk demeyi.

"Devrimler, halklar sahip çıkmadıkça sürüp gidemezler. Bilhassa eğitilmemiş, ilim irfan sahibi olamamış bilgisiz ve din bezirgânlarının sömürdüğü insanlardan oluşan çağın gerisinde kalmış halklar. Gençler farklıdır. İnançlıdır. Dürüsttür. Şartlar ne olursa olsun cumhuriyete sahip çıkmazlarsa gelecekteki kayıpların onların kaybı olacağını bilmek onların hakkıdır."

Susuyor bir süre. Kahvesinden bir yudum alıp sigara yakıyor. *"Cehaleti yenmek cephede savaş kazanmaktan zordur. Hem de çok zor... Sabırlı, inançlı ve bilgili olmayı, kendi çıkarı peşinde koşmayıp insanları sevmeyi gerektirir. Cehaletle savaş da aydınların, öncelikle de çocuklarımızı, gençlerimizi emanet ettiğimiz öğretmenlerin görevi. Yeni nesil, onların eseri*

olacak. Eserin kıymeti de yetenekleri, özverileri ve inançları kadar olacaktır. Cumhuriyetin; fikren, ilmen, fennen, beden kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucularını onlar yetiştirecek. İşte o zaman daha çok şeyler başaracağız çocuk, az zamanda çok büyük işler yapacağız...”

Gördüğü bir düştən söz eder gibiydi Atatürk. Umut doluydu, gördüğü düşe, ülkesinin çağdaş uluslar düzeyine ulaşacağına inanıyordu yürekten. Tam bir şey diyecektim ki o sırada uyandım. Sonra da uyku tutmadı. Kalkıp bir kahve yaptım kendime. Kahveyi sade içerim hanidir, ama bu kez

“Cehaleti yenmek cephede savaş kazanmaktan zordur. Hem de çok zor... Sabırlı, inançlı ve bilgili olmayı, kendi çıkarı peşinde koşmayıp insanları sevmeyi gerektirir...”

şeker kattım içine onun hatırına o kahveyi şekerli içerdi diye. Sonra balkona çıkıp bir sigara yaktım. Akıllı telefonumdan kendi sesi ve görüntüsü ile Onuncu Yıl Nutku’nu bir kez daha izlemeye koyuldum:

“Türk Milleti!

Kurtuluş Savaşı’na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır.

Kutlu olsun!

Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım!

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti’dir. Bundaki muvaffakiyeti, Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, azimkârane yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz; çünkü, daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz.

Yurdumuzu, dünyanın en mamur

ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız.

Milletimizi, en geniş, refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce zaman ölçüsü, geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmalıdır.

Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız, daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur.

Çünkü, Türk milletinin karakteri yüksektir; Türk milleti çalışkandır; Türk milleti zekidir. Çünkü, Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin, yürümekte

olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fıtrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini ve millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Türk milletine çok yakışan bu ülkü, onu, bütün beşeriyette, hakikî huzurun temini yolunda, kendine düşen medenî vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır.

Büyük Türk milleti!

On beş yıldan beri, giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vadeden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki, bu sözlerimin hiç birinde milletimin hakkımdaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki, millî ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu, bütün medenî âlem az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, atının yüksek medeniyet

ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır...”

Burada kaydı durdurdum ve üzerini çizip söylevinde yer vermediği dileğini ben seslendirdim usulca: “Bu söylediklerim hakikat olduğu gün, senden ve bütün medenî beşeriyetten dileğim şudur: Beni hatırlayınız!”

“Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin, yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir.”

Yıllar, yıllar önce de üstünü çizdiği bu sözcükleri görüp okuduğum günkü gibi düğümlendi boğazım. Gözümden yaşlar süzülmeğe başladı yine...

Seni hatırlamamak, unutmak ne mümkün Atatürk.

Gözlerimi yumdum tekrar gördüğüm düş kaldığı yerden devam eder umuduyla, ama olmadı. Güneş doğmak üzereydi. Bu güneş onun dediği, geleceğin yüksek medeniyet ufkundan doğacak olan güneş olmasa da biz, biz ona ve devrimlerine bağlı olanlar onu daima hatırlayacağız. Biz onun gençliğiyiz. Sesimiz onun sesi...

Cumhuriyet Bayramımız Kutlu Olsun! •

tekinozertembd@gmail.com

Batıl İnanışlar

Gerçek olmadığını bildiği
halde temeli çürük, boş
işlere inanmak yani batıl
inançlara, insana mahsus.

“Eşrefi mahlukat”ın
okumuşu okumamışı bu
konuda fark etmiyor!..

Yazan: NECEF UĞURLU

“Ben böyle şeylere inanmam” diyenlerimizin bile çok defalar tahtaya vurmuşluğu vardır.

13. katta oturmaktan kim hoşlanır?

Bir sıkıntı olduğunda kabahati önümüzden geçmiş olan kara kediye yüklemişliğimiz hiç mi yoktur?

Maçlarda stadlar dolusu koskoca aklıbaşında, iş gücü sahibi, düzgün yaşamları olan insanların penaltı atışlarında, nefeslerini tutup gol yememek için “totem” yapmalarına elbette saygı duyulur; ama kabul edelim ki “Güleyim mi ağlayayım mı?” diye karar vermeniz gereken bir durumdur. Bütün bu batıl inançlar gerçek olmaya-bilir ama inanan insanlar gerçek.

Konunun uzmanları insanların yanlış kanaatlerini fark ettikleri zaman düzeltmeye çalıştıklarını ancak iş batıl inanca dayanınca “2 us”lu olduklarını düşündüklerini ve bu konuda düzeltmeye gitmediklerini tespit etmişler.

Yavaş ve hızlı düşünme yetilerimiz arasındaki etkileşimde önce tahtaya vuruyoruz sonra “Yaa öyle şey olur mu?” diye söyleniyoruz ama 2 gün sonra sonra yine vuruyoruz!

Doğrusu çevremizden sıkça “İnanma böyle şeylere” diye uyarı aldığımız da söylenemez, tam aksı “Aman nazara gelme!” diye tembih eden nineler, teyzeler, halalar, anneler, komşu teyzelerimiz çok yaşasın.

Nazar değmesin diye tahtaya vurmak, hemen herkesin bildiği bir eylemdir. Batıl bir inanç olsa da, kimilerine göre kötülükleri ve belayı kendinden uzak tutmanın bir yolu.

Sınavda başarı için okunmuş pirinç yutturmaktan, kısmet açılışın diye Telli Baba'ya gelin teli sardırın, Ayda Bir Kilisesi'ne adak yapan, çok yakınlarımız vardır. Bu işler çok yaygındır. Dahası çocuk sınıfı geçti mi dersini çalışmış

Gerçek, mantık dışı olsalar da batıl inanlardan kurtulmak mümkün değildir; çünkü işe yararlar.

olmasına değil okunmuş pirincin, kıza kısmet çıktı mı Telli Baba'nın kerametine yorulur!

Hemen bütün kültürlerde

batıl inanışlar kötü şansı tersine çevirme uğursuzluğu def etme gayretindedir. Bu bakımdan masumdurlar.

Kime ne zararları olabilir, elbette kadınları cadı diye suçlayıp

yakan merhametsizlerin batıl inanışları ayrı.

Batıl inançları olan kişiler bazen bilmece gibi hareket ederler, anlamadığımız birşeyler yaparlar ve bazılarımız batıl inançtan kurtulmayı aydınlanma, gelişme, bilim adına kaçınılmaz buluruz. Lakin irrasyonel, gerçek, mantık dışı olsalar da batıl inançlardan kurtulmak mümkün değildir; çünkü işe yararlar. Bunlar büyü değil insan psikolojisinin kendini koruma mekanizmalarıdır bile diyebiliriz.

Bu bakımdan tartışmaya açık bir konu.

Batıl inanışların pazarlarda derin darbeler yaptığı da gerçek; hani “müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz” sözleri anlamsız değildir, ancak ihraç edilebiliyor!

Tüketici kararlarına etki edecek ve kararlarında önemli fark yaratacak batıl inancı kapsayan imalar hakkında fazla bir bilgi yok.

Batıl inançların ölçüsüne gelince, hangisi olumlu, hangisi olumsuz anlamında, örneğin ayna kırmak uğursuzluk getirir, uğur taş taşımak uğur getirir gibi inançlarda olumlu olanların, olumsuz olanlara kıyasla kişiler üzerinde etkisi ve bu konudaki kişisel veriler derin mevzu.

Nereden çıktı batıl inançlar diye soracak olsak, kesinlikle insan kafasından çıktı. Nasıl sorusunun yanıtı olarak, insanın anlamadığı

izah edemediği şeylere istediği anlamı vermesi sonucunda çıkmış olabilir diyebiliriz; ne mahzuru var? Muhayyile devreye giriyor ve uyduruyor, rahatlatıyorsa ne âlâ, moral bozuyorsa çok fena, daha

Bir kara kediyi önünüzden geçerken görüyorsanız aslında bu sadece bir anlama gelir, kedi bir yere gitmektedir.

ileri gidip can yakıyor ahlâk dışı davranışlara neden oluyorsa daha da fena.

Hastalıklı bebekleri ailelerin büyücü, uğursuz ilan edip, sokağa atmaya, kendi haline terk etmeye neden oluyorsa, aklın vicdanın iflas ettiği bir noktadır batıl inanç.

Hayvanlara eziyet, insan kurban etme kabul edilebilir şeyler değildir hele son aylarda köpeklere, kedilere yapılanlar vahşet... Neticede eğer bir kara kediyi önünüzden geçerken görüyorsanız aslında bu sadece bir anlama gelir, kedi bir yere gitmektedir.

Dünyanın dört bir yanında

öyle batıl inanışlar var ki bazılarında gülmeniz bazılarında üzüleceğiniz geliyor. Bunlardan bazılarında göz atacak olursak:

Mesela, korsanlar altın, gümüş küpe takmanın gözlerin daha net görmesini sağladığına inanırlarmış; düşünsenize göz doktorları bir yandan kulak deliyor habire...

Uzak Doğu'da pek çok ülkede 4 rakamı bazı telefonlarda yok çünkü

Tetraphobia denilen bir takıntıdan muzdaripler.

Dünyanın koskoca, bilmem kaçınıcı ekonomisi Çin, Japonya, Kore'de insanlar 4 deyince kaçacak delik arıyorlar.

Yalnız telefonlar mı, asansörlerde 4.

Kat yok, plâkalarda 4 katıyen yok. Alfa Romeo 144 modeli çıkartmış sonra insanların kaçıştığını görünce hemen değiştirmiş. Velhasıl 4 takıntısının nedenlerine girmeyelim uzun iş, fakat dördüz doğduğunda ne yapıyorlar bilmiyorum. İlk akla gelen, Allah korusun...

Batıl inanışları gözden geçirmeye devam edelim;

Sonbaharın ilk günü yere düşen bir yaprak bulursan o sene hastalanmazsın.

Eve girdiğin kapıdan çıkmazsan uğursuzluk gelir...

Romatizmaya iyi geliyor diye cebinde ölü tarla faresi taşıyanlara ne demeli?

At nalının açık ucu yukarı gelmeli, aşağı gelirse işler değişiyor aman

At nalının açık ucu yukarı gelmeli;aklınızda olsun!

aklınızda olsun...

Malûm, ayna kırılırsa 7 yıl kötü şans ile başınız dertte demek; bunu bozmak için kırıkları toplayıp ay ışığında toprağa gömmeniz lazım.

Yanlışlıkla olur a, daldınız merdiven altından geçtiniz, telaşlanmayın kötü şansını bozmak için derhal geri geri altından geçmeniz gerekiyor.

Dünyanın her yerinde evin içinde şemsiye açmanın 21 gün uğursuzluk getirdiğine inanılıyor!

Evin içinde şemsiye açmanın dünyanın her yerinde 21 gün uğursuzluk getirdiğini müsaadenizle hatırlatayım; ona göre...

South Carolina'da yatağın üstüne şapka bırakmak ise çok uğursuzluk getiren bir davranış; yolunuz düşerse kalplerini kırmayın.

İşveç'te de anahtarları masanın üstüne koymak aynı şekilde hoş karşılanmıyor, aklınızda olsun. Durup dururken İşveçlileri sinir

etmenin anlamı yok. Anahtarlar İşveç'te cepte ya da çantada...

İngiltere'de ayakkabıları yeni de olsa masa veya yatağın üstüne koymak uğursuzluk. Bizde arife gecesi çocuklara bayram sabahı kalktıklarında sürpriz olsun diye baş uçlarına koyarlar. İngiliz çocuklara sakın yapmayın, çünkü ayakkabıları masaya koymak ölüleri cenaze töreni için yeni giysi ayakkabılarla giydirme adetinden kaynaklanan bir batıl inanışmış.

Güzel rüyalar, yüce, kutsal insanları rüyada görebilmek için formüller saymakla bitmiyor, hemen her kültürde ve dinde.

Ben size İşveç'den seçtim:

7 veya 9 kır çiçeği topluyorsunuz ama yazın ortasında olacak. Öyle başında sonunda olmuyor, tam ortası... Sonra çiçekleri yastığınızın altına koyuyorsunuz ve rüyanızda müstakbel eşinizi görüyorsunuz. Buyrun bu da her yıl bilim ödülleri dağıtan İşveç aklı!

Tahtaya vurmak tahtanın ruhu olduğuna inanan Keltiklerin inanışı, şu ana kadar en makul onlar gibi geldi bana.

Seyahate çıkmadan valizleriniz ve bagajınızın üstüne oturmanız şart, bu da Rus komşularımızdan tavsiye, acaba devlet büyükleri de uyguluyor muydu? Kruşcev'i, Stalin'i bavul üstüne oturmuş görmek isterdim.

Lades tutuşunca kemiğin büyüğü kimde kalıyorsa uğur onda, öbürü üzgünüm akşamı

Korsanlar cuma günleri denize açılmazlarmış; güvertede saplı bıçak uğursuzluk, demekmiş!

çıkaramayabilir.

Korsanlar cuma günleri denize açılmazlarmış; güvertede saplı bıçak uğursuzluk, gemide ceviz yemek olacak iş değil, kavgada bile “domuz” demek yasak. Bu korsanlarda bunca batıl inanış arasında nasıl korsanlık yapıyorlarmış hayret!

Motosiklet meraklılarının bazıları yol şeytanından korunmak için motorlarına zil takarlarmış. Bizde de “zil takıp oynamak” şeytanlara karşı zafer dansı mı oluyor acaba?

Meşe palamudu taşımak uzun mutlu bir hayat garantisi, cam kenarına koyarsanız yıldırım düşmesini önüyor meşe palamudu paratonerleri...

İspanya’da yeni yılda, yani saat 12’yi vurduğunda arka arkaya 12 üzüm yiyen bütün yıl boyunca şanslı garanti etmekle kalmıyor nefesi hep temiz kokuyormuş!

Rusya’da boş kova taşımak veya boş kova taşıyan birini görmek

hayra alamet değil. Nedeni; Çar Alexander II elinde boş kova taşıyan biri tarafından katledilmiş.

Fas’ta gelinler düğünden önce süt banyosu yaparlarmış. Bizde düğünden önce misafirlere “sütlü” yani sütlâç dökülür...

Yehova’nın şahitlerinin doğum günü kutlamama nedenleri ise İncil’de 2 kutlamanın cinayetle bitmiş olmasıymış...

Almanya’da, gerçekten temiz kalpli insanların Christmas zamanı hayvanların kendi aralarında neler konuştuğunu duyabildiklerine inanç tammış. Bu da kimseye zararı olmayan çok sevimli bir batıl inanış. Düşünsenize birden Mırnav Tekir’e ne diyor, Karabaş arkadaşı Deli-baş’a neler sövüp sayıyor, arılar vız vız neler diyorlar duyuyorsunuz. Artık buna mı sevineyim, iyi bir insan olmamın bu vesileyle kanıtlanmasına mı bilemedim.

Bunları okuyunca insan ister istemez gelişmiş ülkelerin gelişmişliği batıl inançlarının olmaması diyemiyor, ama batıl ile bilimin birbirinin yolunu kesmediği hatta moral yükselttiği bir ortalama ile epey yol aldıkları görülüyor.

Benim mavi gözlü Cumhuriyetim, bilimden, eğitimden asla yoksun olmamalı, ne olursa olsun ilelebet payidar kalmalı isterim.

Tahtalara vurun, maaşallah diyelim ve bilim yolunda devam edelim...

Saygıyla efendim... •

necefugurlubd@gmail.com

Promete
Necdet Pamir

İran'a ABD Ambargosunun

Türkiye'ye Etkileri

İran'a ABD ambargosu

ABD, 8 Mayıs 2018'de, BM Güvenlik Konseyi'nin diğer 4 daimi üyesi (Daimi üyeler: ABD, Rusya, Çin, Fransa, İngiltere) ve Almanya ile birlikte (P5+1) imzaladıkları "Kapsamlı Ortak Eylem Planı"ndan (Joint Comprehensive Plan of Action) çekildiğini açıkladı. Ve ardından, İran'a ve İran ile ticaret yapacak ülkelere yönelik iki aşamalı ambargo planını devreye koydu. ABD, 1979'da Tahran'daki

Büyükelçiliği'nin İran İslam Devrimi'nin ardından işgal edildiği günden bu yana, gerek ABD Başkanlık Kararları ve gerekse diğer yasalar çerçevesinde, İran'a yönelik çeşitli ambargolar uyguluyor. Bu ambargoların bir kısmı, BM tarafından da desteklendi. Ancak bu defa, AB ülkelerinin önemli kısmı dahil birçok ülke, ABD yönetiminin son kararına karşı çıkıyor.

AB'nin BM Güvenlik Konseyi üyesi ülkeleri, ambargodan

etkilenebilecek üye ülke şirketlerini koruyabilmek amacı ile bir dizi tedbir açıklarken, İran ile ticaret yapan diğer ülkeler ise bir yandan bu kararı eleştirirken, diğer yandan da ABD yönetimine bu ambargodan muaf tutulmaları için taleplerini iletiyorlar. Ancak ABD yönetimi, bu talep ve yaklaşımların tümüne karşı, sert tutumunu sürdürmekte, şimdilik kararlı görünüyor.

2017 yılında İran'a 3,3 milyar dolar ihracat yapan, buna karşılık 7,5 milyar dolarlık ithalat yapan¹ (Toplam dış ticaret hacmi 10,8 milyar dolar) Türkiye için de bu kararların kaçınılmaz ve genelde olumsuz yansımaları olacaktır. Kaldı ki son yıllarda, İran'dan doğal gaz ve petrol alımlarının, "altın ticareti"ni de içeren bir "politika" ile gerçekleştirilmiş olması dikkate alınırsa, verilerin güvenilirliği, bu gerçeklik dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bir fikir vermesi bakımından, 2012 yılında İran ile dış ticaret hacmimizin 22 milyar dolar seviyesinde olduğunu anımsatmakta yarar var. Bu vurguyu yaparken amacımız, İran ile ticaret hacmimizin daralmasına yol açacak söz konusu ambargoların, zaten çok kırılgan konumdaki ekonomimiz açısından yaratacağı riskin ciddiyetine dikkat çekmektir.

Türkiye'nin enerji tüketimi ve İran'ın payı

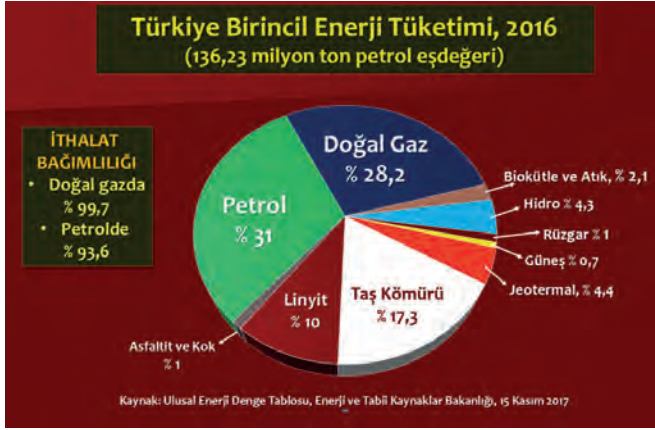
İran ile sürdürmekte olduğumuz ticaretin ve özellikle enerji alım satımlarının olası etkilerini,

gerçekçi ve bilimsel biçimde değerlendirebilmek için, enerji verilerimizi anımsamakta yarar var. Türkiye, tükettiği enerjinin % 31'ini petrol, % 28,2'sini doğal gazla karşılayan ve bu kaynakların neredeyse tamamını ithal etmekte olan (Doğalgazda % 99,7'sini, petrolde % 93,6'sını) bir ülke konumunda... Bu nedenle, gerek bu kaynakları ithal etmekte olduğumuz

■ 2017 yılında, ham petrol dış alımlarımızın %46'sını İran'dan yaptık. Bu durum ülke ekonomimiz açısından büyük bir ağırlık taşıyor.

ülkelerle olan ilişkilerimiz, gerek petrol ve doğal gaz fiyatlarının seyri ve gerekse halen bu kaynakları ithal etmekte olduğumuz doların TL karşısındaki "önlenebilir" yükselişi; enerji ve dış politikalarımızı belirlerken özenle dikkate almamız gereken olgulardır. İran ile TÜPRAS'ın yaptığı dış alım anlaşmalarında uygulanan fiyatların ve ödeme koşullarının, diğer seçenekler (Irak, Rusya, S. Arabistan, vb.) karşısındaki olumlu ya da olumsuz konumu da gene önemli bir diğer parametredir.

Bu genel görünümün yanında, petrol ve doğal gaz alımlarında

hangi ülkelere bağımlı olduğumuz hususu da dış politikamızın yanı sıra, enerji arz güvenliğimiz ve ekonomik güvenliğimiz açısından büyük önem taşıyor. Konumuz bu kez İran odaklı olduğundan, bu ülkeye enerji ithalatındaki bağımlılık oranlarımıza bir göz atacak olursak; 2017 yılında, ham petrol dış alımlarımızın %46'sını İran'dan yaptık. Bu oran ve alımı yapılan miktar, ülke ekonomimiz açısından büyük bir ağırlık taşıyor.

Türkiye, ham petrol dış alımının yanı sıra, bazı petrol ürünleri ithal ediyor ve bazılarını da ihraç ediyor. Ham petrol dış alımı, geçen yıl 13 ülkeden yapılırken, 23 ülkeden de farklı petrol ürünleri ithal edildi. Ham petrol ve petrol ürünleri toplam dış alımlarımız, 2017 yılında 42,6 milyon

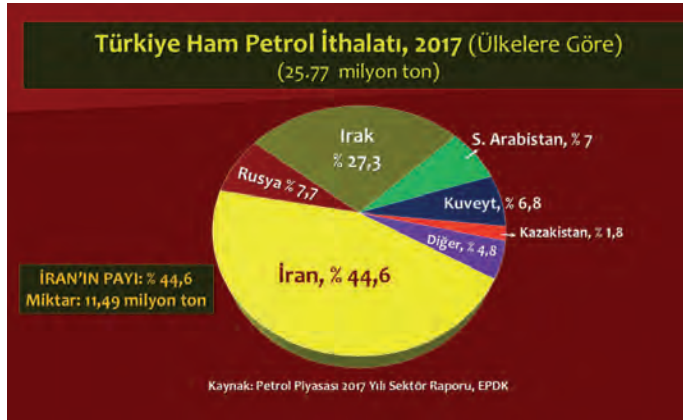
ton olarak gerçekleşti. İran'dan sadece ham petrol ithal edildiğini de bir not olarak düşelim.

Geçtiğimiz yıl, doğal gaz ithalatımızın da yaklaşık

% 17'sini İran'dan gerçekleştirdik. Bu ülke ile doğal gaz dış alımımız, Rusya'nın ardından (% 51,9) ikinci sırada yer alıyor. 2017'de ülkemizin yaptığı toplam 55,2 milyar metre-küplük doğal gaz dış alımının 9,25 milyar metre-küpü İran'dan sağlandı.

İran doğal gazının Türkiye için önemi

Ham petrol ve petrol ürünleri 23'e yakın ülkeden, ithal edilirken, doğal gazda daha az sayıda ülkeden

boru hatları ya da sıvılaştırılmış gaz (LNG) halinde alım gerçekleştiriliyor. Söz konusu alımların büyük bölümü (gerek boru hattı ve gerekse LNG) uzun erimli kontratlar temelinde sağlanıyor. Bir diğer ifade ile Rusya, İran ve Azerbaycan'dan boru hattı ile, Nijerya ve Cezayir'den LNG olarak yapılan alımlarımızın tamamı, 25-30 yıllık anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştiriliyor. Bu anlaşmaların önemli özelliklerinden biri de anlaşma süresi boyunca tarafların birbirlerine "al ya da öde" yükümlülüklerinin olması. Alıcı taraf (bu durumda Türkiye) satıcı tarafa her yıl taahhütte bulunduğu miktarda gazı alacağını ve eğer herhangi bir nedenle almazsa, gazın bedelini almış ve kullanmış gibi ödeyeceğini garanti ediyor. Satıcı taraf ise taahhüt ettiği gazı temin edemezse, bunun yaratacağı ekonomik zararı karşılamayı taahhüt ediyor. Bunun dışında ise spot piyasadan alımlarla, son yıllarda devreye konulan FSRU² seçenekleriyle (ve sınırlı depo kapasitemizle), arz güvenliğimiz sağlanmaya çalışılıyor.

Ham petrolde ve petrol ürünleri alımlarında yıllık bazda alım yapılan ülkeleri çeşitlendirme olanağımız varsa da yukarıda belirtilen taahhütlerimiz nedeniyle, doğal gazda elimiz bu kadar esnek değil. Somutlamak gerekirse; "Trump Yönetimi öyle istedi" diye,

■ Kısa ve orta erimde, çok istesek bile İran'dan yapmakta olduğumuz gaz alımının yerine bir başka kaynaktan eşit miktarda gaz almamız mümkün değil.

kısa ve orta erimde, çok istesek bile İran'dan yapmakta olduğumuz gaz alımının yerine bir başka kaynaktan eşit miktarda gaz almamız mümkün değil. Dolayısıyla, ABD'nin tek taraflı kararlarına ve Orta Doğu'yu yeniden biçimlendirme ihtiraslarına uymanın ahlaki ve siyasi açıdan kabul edilmezliğinin ötesinde, Türkiye'nin bu yolu kabul etme lüksü de yoktur.

Doğal gaz, dünyada olduğu gibi ülkemizde de başta elektrik üretimi olmak üzere; sanayide ve konutlarda kullanılmaktadır. Doğal gazda yaşanabilecek bir kesinti

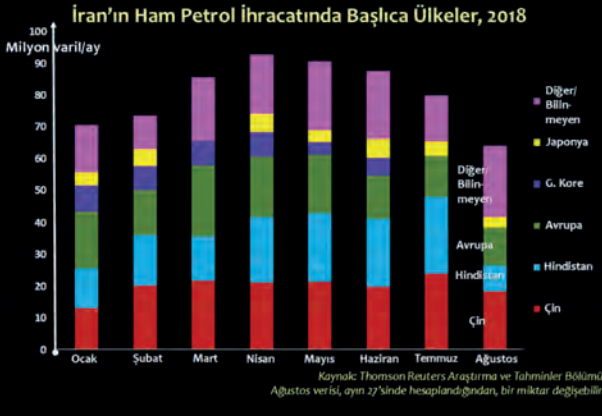
özellikle elektrik sektörünü olumsuz etkilemektedir. Hidroelektrik santrallerimizi besleyen barajların doluluk oranlarının düşük olduğu yıl ve dönemlerde, elektrik üretimi-mizin yaklaşık % 48'i doğal gazla karşılanmaktadır. Özellikle soğuk kış aylarında, günlük doğal gaz tale-bimiz 260 milyon metreküp seviye-sine çıkmaktadır. Geçen yıl FSRU ile sağlanan (Aliağa Etki ve BOTAŞ Hatay Dörtüyl) katkı hariç tutulursa; boru hatları, uzun erimli LNG kont-ratları, spot LNG ve depomuzun sağlayabildiği toplam arz (fiziki kapasite üst sınırı) 210 milyon metreküpü ancak buluyordu. Dola-

milyon metreküp) kesilmesinin elektrik üretiminde, sanayide ve konutlarda yaratacağı darboğazın ciddiyeti de daha iyi anlaşılabilir. Kesintiler yaşamı felç ederken, bir yandan da fiyatları yükselte-ceğinden, söz konusu kesintinin, çarpan etkisi yaratacağını söylemek hiç de abartılı olmayacaktır.

Türkiye ABD ambargosuna uyacak mı?

İşin bir tarafında ABD ile zaten gergin olan ilişkiler ve doların başını alıp giden seyri dikkate alınırsa; gerek dış politikadaki farklılıkların ve çatışan çıkarların ve gerekse “rahip Brunson” ve Halk Bank yöneticilerinin yargılanmaları süreci olarak yansıyan çatışmaların varlığı düşünülürse, ABD ile ilişkilerimizin zaten çok olumsuz bir noktada olduğu görülecektir. ABD’nin Kasım ayında devreye sokacağı ikinci aşama ambargo uygulamaları, eğer bir çözüm

bulunamazsa, ilişkilerimiz daha da içinden çıkılmaz hale gelecektir. ABD’nin açıkladığı ve 7 Ağustos’ta başlattığı birinci aşama ambargo; İran’ın otomotiv sektörüne, devlet borçlanmasına, İran riyali ile yapılan finansal işlemlere, İran’ın yaptığı altın ve diğer değerli madde ticareti ve grafit, alüminyum, çelik,

yısı ile İran ya da bir başka ülkeden herhangi bir nedenle oluşacak bir arz kesintisi, zaten günlük 50 milyon metreküp civarındaki eksik kapasiteyi daha da büyütecektir. Önceki yıllarda, eş zamanlı olarak birden fazla ülkeden gelen gazda kesintiler yaşandığı da anımsanırsa, İran gazının (günlük taahhüt 29

kömür alt sektörlerine yönelikti. 5 Kasım 2018'de uygulamaya soka-
cağı ikinci aşama ise; İran'ın liman
işletmeleri, enerji, gemicilik, gemi
inşa sektörlerine, İran'ın petrole
ilgili finansal işlemlerine, yabancı
finansal kurumların İran Merkez
Bankası ile yapacağı işlemlere
yönelik olacak ve bizi de doğrudan
ilgilendiriyor. 2017'de ham petrol
alımlarımızın % 44,6'sını İran'dan
gerçekleştirdiğimizi anımsayacak
olursak, ABD ambargosuna uyup
uymamanın getirip götürecekleri de
daha iyi kavranacaktır. Halk arasın-
daki deyimle, “aşağı tükürsen sakal,
yukarı tükürsen bıyık” durumun-
dayız. Yapılması gereken ise, ulus-
lararası hukuk, komşuluk hukuku,
onurlu ve bağımsız dış politika gibi
çok sayıda boyutuyla; ABD'nin bu
haksız dayatmasına karşı durmak ve
ülkemizin çıkarları doğrultusunda,
İran ile ticaretimize devam etmek.
Her ne kadar, yukarıda anlatıldığı
gibi, ham petrol ve ürün alımları-
mızda çok sayıda farklı seçenek
olsa da bunu ABD'nin baskısı ile
yapmak kabul edilemez bir davranış
olurdu. Peki, gelişmeler ne yönde?

24 Temmuz 2018'de Dışişleri
Bakanı Sayın Çavuşoğlu, şu açık-
lamayı yaptı: “Türkiye ABD'nin
bu tek taraflı yaptırım kararına
uymayacaktır. Petrol ve gazı
İran'dan almayıp da o ihtiyacımı
nereden alacağım? Azerbaycan'dan
almazsam nereden alacağım?
Uzaktan konuşmak kolay... Biz
komşu ülkeyiz İran'la. İran'la her
konuda anlaştığımızı söyleyemeyiz;

farklı görüşlerimiz de oluyor ama
biz bu tür yaptırımlara karşıyız ve
bu ilkesel tutumdur.”

Yetkililer tarafından yapılan bu
ve benzeri açıklamalar beklenen
yönde olsa da söylem ve eylemin
birbirini tutup tutmadığını dikkatle
değerlendirmekte yarar var. Nitekim
henüz Kasım ayı gelmeden,
TÜPRAŞ'ın İran'dan yapmakta
olduğu ham petrol alımları, bir
önceki yıla göre, büyük oranda
azaldı. 2017'de ithal ettiği ham
petrolün % 44,6'sını İran'dan
alırken, bu oran Haziran 2018'de %
15,6'ya geriledi.³

Bu arada İran petrol ihracatı,
şimdiden önemli miktarda azaldı.
İran, Nisan 2018'de günlük orta-
lama 3,09 milyon varil petrol ihraç
ederken, Ağustos 2018 ihracatı
günlük 2,08 milyon varile geriledi.
“Boşluğu”, Irak, Rusya, Suudi
Arabistan gibi ihracatçılar doldu-
rurken, İran'ın fiyat kırarak Pazar
payını koruma çabaları, yetersiz
kaldı. Fransız Peugeot ve TOTAL
İran'daki yatırımlarını sonlan-
dırırken; KLM, British Airways
ve Air France, İran'a uçuşlarını
durdurdu. Rus ve Çin şirketleri, bu
“fırsatı” değerlendirerek, İran yatı-
rımalarını arttıran bir sürece girdiler.
Rus Rosneft, İran milli petrol
şirketi NIOC ile 30 milyar dolarlık
anlaşma imzaladı. Zarubezhneft
onar yıllık 2 ayrı kontrata imza attı.
TOTAL'ın Güney Pars sahasındaki
hisselerini Çin'in CNPC şirketi
devraldı.⁴

Bir kez daha altını çizmekte

■ ABD yönetimi ile görüşülerek; İran gazını bir başka seçenikle ikame etme zorlamasının kabul edilemez olduğu, yalın biçimde ortaya konulmalıdır.

yarar var: Doğal gazda, “istense bile”, İran gazının yerine kısa hatta orta vadede bir seçeneğimiz yok. Kaldı ki “al ya da öde” taahhütlerimiz nedeniyle İran gazını almak, almasak da bedelini ödemekle yükümlüyüz. Bu nedenle, kararsızlık yerine, ülke çıkarları doğrultusunda, eylem ve söylemimizi tutarlı kılmak zorundayız. Daha önce de yapıldığı gibi, ABD yönetimi ile görüşülerek; “fiziki” ve “ekonomik” olarak olanaksız görünen İran gazını bir başka seçenikle ikame etme zorlamasının kabul edilemez olduğu, yalın biçimde ortaya konulmalıdır. Türkiye, İran ile ilişkilerini, ulusal çıkarlarının gereği doğrultusunda sürdürmeli ve ABD’nin tek taraflı baskılarına boyun eğmemelidir. Türkiye’nin İran’da yaklaşık 40 şirketi ve 200 civarında mağazası var. Bölgesel rekabetimiz olsa da PKK ve diğer terör örgütlerine karşı (genelde) birlikte hareket ettiğimiz de unutulmamalıdır.

Bu arada, İran’a yönelik tehditler ve bölgedeki jeopolitik durumun da etkisiyle, ham petrol fiyatları hızla

artıyor. Bu da doğal gaz ve petrole nerdeyse tamamen dışa bağımlı olan ülkemizin bütçesi için büyük bir tehdit. Her iki ürün de dolarla temin edildiğinden, tehdit katlanarak büyüyor. 2016 yılında ortalama 46 dolar civarında seyreden Brent ham petrolü fiyatı, 2017’de ortalama 54,3 dolara, 2018 Ağustos ayında ise 73 dolara yükseldi. Tüm bu somut veriler ve gerçeklikler, ABD’nin mevcut İran politikası değişmedikçe, Türkiye’nin (mevcut politikaları çerçevesinde-dış politika, ekonomi ve enerji politikaları) büyük bir darboğaza gireceğinin işaretleridir.

Ama asıl yapılması gereken, Türkiye’nin zengin yenilenebilir kaynaklarının, enerji tüketiminde bugün olduğundan çok daha yüksek oranda kullanımını mümkün kılacak gerçekten ulusal bir enerji politikasını devreye sokabilmektir. Bu politikanın, talep tarafı yönetiminin yanında, enerji ekipmanlarının yerli imalatı ve her aşamasında yerli tasarım, kendi emekçilerimizin istihdamı ile bütünleştirilmesi zorunludur. •

necdetpamirbd@gmail.com

1- TÜİK resmi verileri. Ancak son yıllarda, İran’dan doğal gaz ve petrol alımlarının, “altın ticareti”ni de içeren bir “politika” ile gerçekleştirilmiş olması dikkate alınır, veriler bu gerçeklik dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bir fikir vermesi bakımından

2-FSRU: Floating Storage and Regasification Unit. Üzerinde gaz depolama ve sıvılaştırılmış gazı yeniden gaz fazına dönüştürme birimleri olan tankerler.

3-Petrol Piyasası Sektör Raporu, Haziran 2018, EPDK

4-NIOC ve TOTAL yetkilileri, daha sonra temkinli açıklamalar yaptılar. TOTAL, Kasım ayı ve sonrasını görmek için zaman kazanmaya çalışırken, İran tarafı da ABD’ye karşı bir direnişin olduğunu vurgulama çabasında.

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Kâşifleri Hep Kıskandım

İlkokula başlamadan önce ablamın gayretiyle okuma yazma öğrenmiştim. O günden sonra da rahmetli annemin aldığı "Kâşifler ve Keşifler Ansiklopedisi" saatlerce elimden bırakamadığım hatta bana yaşadığım dünyayı unutturan büyümlü bir kaynak oldu. Okuldaki ders saatlerinde bile kardeşimle oturduğumuz arka sırada gizlice o ansiklopediyi açıp, uzak okyanusların, o okyanuslardaki irili ufaklı adaların, dipsiz Amazon ormanlarının ve bir zamanlar yamyamların yaşadığı Yeni Gine topraklarının nasıl keşfedildiğini okurduk.

Günümüzden yüzlerce sene önce, hiç korkmadan o bilinmez diyarlara yelken açan cesur denizcilere ve başlarındaki dirayetli komutanlara hep hayranlık duydum. Evvelce kimselerin görmediği bakir topraklara, okyanusun uzak köşelerindeki cennet adalara ilk kez ayak bastıkları için onları hep kıskandım.

Şüphesiz ki okyanus ötesi keşifler yolunu açan ilk kahraman denizci, Bartolomeu Dias'dı. 1450 yılında, Portekiz'de doğan bu cesur kaşif, kendisinden önce Afrika'nın batı sahillerini dolaşan "Gemici Henrique'in" başlattığı keşif gezilerini sürekli geliştirerek yaşamının sonuna kadar sürdürdü. 1487 yılında, Afrika'nın en güney ucuna yelken açarak Ümit Burnu'nu keşfetti. Bu keşif sayesinde

Avrupalıların hayali olan Hindistan'a denizden geçiş yolu ardında kadar açılmıştır.

Deniz yoluyla Hindistan'a giden ilk cesur kaşif ise, Vasco De Gama'dır. 1469 doğumlu bir başka Portekizli denizci olan Vasco De Gama, Doğu'nun hazinelerine ve Hindistan topraklarına ulaşmakla görevlendirilmişti. 1497 yılında, Ümit Burnu'nu geçerek Hint Okyanusuna açılmış ve 1498 yılında Hindistan'ı keşfetmiştir. Bu akıl almaz macerayı gözünüzün önünde canlandırmaya çalışın. O zamanlar dünyanın yarısından fazlası henüz keşfedilmemişti. Hint Okyanusu, Pasifik Okyanusu ve hatta Afrika'nın iç kısımları bile Avrupalılar için ne tür tehlikeler ve gizemler sakladığı bilinmeyen uzak coğrafyalardı.

Hep merak ederim: Ümit Burnunu döndükten sonra uçsuz bucaksız Hint Okyanusu ile

karşılaştan Vasco De Gama ve tayfaları ne hissetmişlerdir? Bilinmezliklerle dolu o maviliklerin ardında var olduğuna inandıkları ülkeleri ilk kez görecek insanlar olmaları onlara nasıl bir motivasyon sağlamıştır? Her biri birer cennet olan Hint Okyanusu Adalarını ilk kez ve en bakir halleriyle karşılarında bulduklarında ne hissettiler? Büyük olasılıkla başka bir aleme geçip cennete geldiklerini düşünmüşlerdir. Bu yüzden onları hep kıskandım. Aklıma Hindistan rotası üzerindeki Zanzibar, Madagaskar, Maldiv, Moritus, Şeyssel ve Lakkadiv Adaları geliyor. Aylarca hiç kara görmeden ve açık denizde bin bir türlü belayla boğuştuktan sonra sonsuz maviliğin ortasındaki zümrüt yeşili adaları gördüklerinde tarihi değiştirdiklerinin bilincinde

miydiler acaba? Günümüzden beş yüz küsur yıl önce o adaların yerlileri sonsuz bir özgürlük içinde doğayla mücadele etmek dışında hiçbir kaygı taşımadan mutlu ve huzurlu yaşıyorlardı. Deniz aşırı keşifler döneminde adalara giden ilk kâşifler o cennetleri ve doğal içgüdüleri dışında hiçbir kötülük taşımayan o insanları en saf, en bakir halleriyle görme şansına eriştiler. O zamanlar sonsuz olduğu sanılan okyanusun ortasındaki bir adaya ilk kez gidenler onlar oldukları için bugün artık çoktan yok olmuş olan akıl almaz güzellikteki doğa harikalarını el değmemiş halleriyle görebildiler.

Günümüzde, en ücra köşelerdeki adalar bile çevre ve insan kirliliğinden nasiplerini almış durumdadır. Saflıkları bozuldu,

Tablo: Vasco Da Gama
Hindistan'da (1470)

yerli halkların çoğu Avrupalıların yarattığı şiddet ya da getirdikleri hastalıklar nedeniyle yok oldular. Sağ kalanlarsa saflıklarını kaybedip, maddi dünyanın gidişatına ayak uydurdular. İnsan kirliliği derken bunu kastetmiştim. O adaların yerli halkı günümüzden beş yüz sene önce kendi doğal düzenlerinde ve huzur içinde yaşıyorlardı. Modern dünya tarafından keşfedildiklerinden sonra her şey bozuldu. O

doğa cennetlerinin en güzel en doğal halini görebilmek yalnızca oralara ilk giden kaşiflere kısımet oldu. Kısananmamak mümkün mü?

Kâşiflerden bahsederken sürekli batı yönünde ilerleyerek, tüm meridyenleri geçip, Hindistan'a batıdan ulaşmış olan cesur denizci Macellan'ı da anmalıyız. Bu sayede dünyanın yuvarlak olduğu konusundaki ilk çalışmayı da o yapmıştır. 1480 yılında doğan Portekizli Macellan, ilk kez Pasifik Okyanusunu aşan bir araştırma gezisi yapmış olan kaşıftır. Dünyayı

dolaşmak üzere 270 denizciyle okyanusa açılmış, bin bir zorlukla geçen bu keşif gezisinin sonunda yalnızca on sekizi sağ kalabilmiştir. Macellan bu maceralı seyahatlerinde başta Filipinler ve Doğu Hint Adaları olmak üzere pek çok bölgeye gitmiş, Pasifik Okyanusunda o güne kadar bilinmeyen sayısız adaya ulaşmıştır. Yaptığı keşif gezisi dünya çevresinde yapılan ilk seyahat olması açısından da önemlidir. Güney Amerika'nın en ucunda, kendi adıyla anılan boğazdan geçerek Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus'u birleştiren ilk deniz yolculuğunu yapmış olması da hanesine yazılan bir diğer başarıdır. Macellan'ın ekibi bu yolculukta Avrupa için tamamen yeni olan pek çok hayvan türü ile karşılaştı. Bunlardan bazıları lamalar ve penguenlerdir. Macellan ayrıca Güney Amerika yerlileriyle tanışan ilk Avrupalıdır. Ne yazık ki, uzun deniz yolculuklarında açlık, hastalıklar ve isyanlarla mücadele etmek zorunda kalmış olan bu büyük kâşif 1521 yılında, Filipin yerlileriyle yaptığı bir savaşta öldürüldü. O ve onun gibi cesur kaşifler için en büyük mükâfat, şüphesiz ki, o güne kadar hiç bilinmeyen ve ayak basılmamış olan uzak diyarlara ilk kez gidip oralandaki vahşi güzellikleri ilk kez gören kişiler olma şansına erişebilmiş olmalarıdır.

Keza on beşinci yüzyıla kadar hiç gidilmemiş olan Latin Amerika topraklarına ayak basan ilk kâşifler, bu kıtada akıl almaz sürprizlerle

karşılaştılar. Örneğin; görkemli İnka medeniyetinin hüküm sürdüğü Peru topraklarına giden İspanyol kâşifler orada vahşi yerlilerle karşılaşacaklarını beklerken muazzam tapınaklar, kaleler, son derece organize bir ordu ve akıl almaz hazinelerle karşılaştıklarında neye uğradıklarını şaşırmışlardır. Vahşi sandıkları o insanların o sıralar Avrupa'da bile yapılamayan düzenli ve çok verimli bir tarım sistemi kurduklarını görünce hayranlıklarını gizleyememişlerdir. Günümüzdeki Meksika ve Orta Amerika topraklarına giden ilk kâşiflerse, o bölgede muazzam bir uygarlık kurmuş olan Maya ve Aztek halkı ile karşılaştıklarında adeta dilleri tutulmuştur. Balta girmemiş ormanlarda ilkel şartlarda yaşayan birtakım yerlilerle karşılaşacağını sanan İspanyol kâşifler dev

İspanyol fatih Hernan Cortes'in Aztek kentine saldırısı (13 Ağustos, 1521)

**İspanyol fetihçiler
Latin Amerika'nın
muhteşem hazinelerini
yağmalayıp götürdüler;
götüremedikleri dev
eserleri ise yakıp
yıktılar.**

piramitler, tapınaklar ve inanılmaz derecede göz alıcı bir mimari ile karşılaştıklarında bir rüya gördüklerini düşünmüş olmalıdır. Üstelik gerek Mayalar, gerekse İnka ve Aztekler astronomi gibi karmaşık bir konuda ileri derecede bilgi sahibidiler ve tüm mimari eserleri de o

Meriwether Lewis

William Clark

bilgiye dayanarak inşa ediyorlardı. İspanyollar bu uygarlıkları gördüklerinde o topraklara ayak basan ilk Avrupalılar olarak kıskanılacak derece şanslı olduklarını anladılar. Ne yazık ki, bir daha kimse o görkemli uygarlıkları el değmemiş haliyle göremedi. Gözlerini yağma ve altın bulma hırsı bürümüş olan İspanyol fetihçiler tüm o muhteşem hazineleri yağmalayıp götürdüler, götüremedikleri dev eserleriyse yakıp yıktılar. Onlara son derece misafirperver davranmış olan yerlileri barbarca bir soykırıma uğrattılar.

Bugün Latin Amerika'nın kadim uygarlıkları olan Mayalar, İnkalar, Aztekler ve Toltekler hakkında çok

az bilgimiz var çünkü o topraklara ayak basan İspanyollar ve Portekizliler her şeyi yakıp yıktılar.

Tarihi keşifleri okudukça en çok gıpta ettiğim kâşiflerden olan Lewis ve Clark'tan da bahsetmeden edemeyeceğim. Bu cesur ikili,

Amerika topraklarını bir uçtan diğer uca çoğunlukla yürüyerek geçerek o güne kadar kimsenin görme şansını bulamadığı inanılmaz doğa şaheserlerini, Kızılderili kabilelerini ve evvelce hiç bilmedikleri hayvan türlerini görme şansına ulaşmışlardır. Kendinizi onların yerine koyup düşünün: koskoca Amerika coğrafyasındaki dev gölleri, nehirleri, dipsiz kanyonları, geçit vermez dağları, çölleri ve hepsi de birbirinden ilginç kültürlerle sahip olan Kızılderili kabilelerini ilk gören insan sizsiniz. Bundan büyük bir ayrıcalık olabilir mi? Sizce kıskanılmaya değmez mi? •

mehmetunverbd@gmail.com

BİLGENİN ÖĞÜDÜ

Zamanın ünlü bilgesine sormuşlar: "İnsanoğlunun seni en çok şaşırtan davranışı nedir?"

Bilge yanıtlamış: "İnsanlar çocukken büyümek ister; büyüdüklerinde çocukluklarını özlerler. Para kazanmak için sağlıklarını yitirir, sağlıklarını kazanmak için para öderler. Yarın için endişelenirken bugünü unuttur, dolayısıyla ne bugünü ne de yarını yaşarlar. Hiç ölmeyecek gibi yaşar ancak hiç yaşamamış gibi ölürlər.

İnsanlara öğüdün şudur: Kimseye kendinizi sevdirmeye kalkmayın. Yapacağınız sadece kendinizi sevmeye bırakmaktır. Ve önemli olan, hayatta en çok şeye sahip olmak değil, en az şeye ihtiyaç duymaktır."

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

21. Yüzyılda Karşı Karşıya Olduğumuz En Büyük Sorunlar Nelerdir?

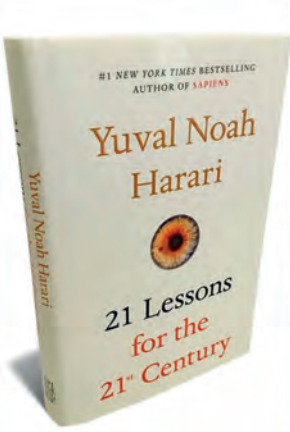
insan zihni endişelenmek ister. Endişe duygusu ise bizler için her zaman kötü bir şey değildir. Nihayetinde eğer bir ayı tarafından kovalanıyorsanız, endişe duygunuz hayatınızı kurtarmanızı sağlayabilir. Pek çoğumuzun şu günlerde uykusunu kaçıran aylar olmasa da, modern yaşam bize endişelenmek için bolca başka neden sunar. Terör, iklim değişikliği, yapay zekanın yükselişi, kişisel gizliliğe yönelik müdahaleler ve hatta uluslararası işbirliğinin belirgin biçimde

gerilemesi.

Tarihçi Yuval Noah Harari, hayranlık uyandıran yeni kitabı 21. Yüzyıl İçin 21 Ders'te, bu korkulara karşı koymak için yararlı bir çerçeve oluşturuyor. Daha önceki çöksatanları "Sapiens" ve "Homo Deus", (sırasıyla) geçmiş ve geleceği içeriyordu; yeni kitabı ise tamamiyla günümüzle ilgili. Harari, bizlerin bu endişelerine bir son vermenin sırrının, "endişelenmekten vazgeçmemek" olduğunu ileri sürüyor. Mesele, hangi konularda ve ne denli

endişeleneceğini bilmek. Önsözde yazdığı gibi: “Günümüzün en büyük zorlukları ve en önemli değişimleri nelerdir? Neye dikkat etmeliyiz? Çocuklarımıza ne öğretmeliyiz?”

Hiç kuşku yok ki bunlar önemli sorular ve 21. Yüzyıl İçin 21 Ders de geniş kapsamlı bir kitap. Kitabın içeriğinde, çalışma, savaş, milliyetçilik, din, göç, eğitim ve

Tüm dünyada ilgi uyandıran Sapiens ve Homo Deus kitaplarının yazarı Tarihçi-Yazar Yuval Noah Harari, yeni kitabı 21. Yüzyıl İçin 21 Ders'te günümüz dünyasının temel sorunlarını ele alıyor.

diğer 15 önemli konuda bölümler yer alıyor. Fakat kitabın isminde yanlışlık var. Her ne kadar içerisine dağıtılmış birkaç somut dersle karşılaşsanız da, Harari çoğunluk itibarıyla kolay reçetelere karşı çıkıyor. O daha çok tartışmanın şartlarını tanımlamak ve size tarihsel ve felsefi bakış açısı vermekle ilgileniyor.

Örneğin, insanların küresel bir

uygarlık yaratma konusunda ne kadar ilerlediklerini vurgulamak için akılcı bir düşünce deneyi uyguluyor. Diyor ki, 1016'da Olimpiyat Oyunları tertip edilmeye çalışıldığını hayal edin. Bu açıkça imkansızdır. Asyalılar, Afrikalılar ve Avrupalılar, Amerika kıtasının var olduğundan habersizler. Çin'in Song Hanedanı, dünya üzerinde kendisiyle denk herhangi bir diğer

siyasi varlığın olduğunu bile düşünmüyor. Kimsenin ödül töreninde dalgalandıracağı bir bayrağı ya da çaldıracağı milli marşı bile yok.

Mesele şu ki, -ister spor sahasında ister ticaret zemininde olsun- günümüzde milletler arasındaki rekabet, “aslında akıllara zarar küresel bir uyumu yansıtır.” Ve bu küresel uyum, rekabet etmenin yanı sıra iş birliği yapmayı da kolaylaştırıyor. Bir dahaki sefere iklim değişikliği gibi

küresel bir sorunu çözüp çözemeyeceğimizden şüphe etmeye başladığınızda, bunu aklınızdan çıkarmayın. Küresel iş birliğimiz son iki yıl içerisinde birkaç adım geriye gitmiş olabilir. Fakat bunun öncesinde ileriye doğru bin adım atmıştık.

Öyleyse neden dünya çöküş içerisinde gibi görünüyor?

Çünkü şanssızlık ve acıya katlanma konusunda eskisi kadar

istekli değiliz. Her ne kadar dünyada yaşanan vahşet büyük ölçüde azalmış olsa bile, her yıl savaşlarda ölen insan sayısına odaklanıyoruz. Çünkü adaletsizliğe yönelik öfkemiz arttı. Olması gereken de buydu.

Harari'nin değindiği bir diğer endişe de şu:

Giderek daha karmaşık hale gelen bir dünyada, hangimiz akıllıca kararlar vermek için yeterince bilgiye sahip olabiliriz? Uzmanların yardımını istemek caziptir.

Fakat onların yalnızca sürüyü takip etmediklerini nereden biliyorsunuz?

Harari, "Grup düşünme ve bireysel cehalet yalnızca sıradan seçmenleri ya da müşterileri değil, aynı zamanda devlet başkanlarını ve CEO'ları da kuşatır." diyor. Harari'nin bu saptaması, hem Microsoft hem de Gates Vakfı'ndaki tecrübemden ötürü bana mantıklı geldi. İşlerin gerçekte olduğundan daha iyi ya da daha kötü olduğunu düşünerek kendimi kandırmamaya dikkat etmeliyim.

Harari, tüm bunlar hakkında ne yapmamız gerektiğini düşünüyor? Terörizmle mücadelede üçlü bir strateji ve uydurma haberlerle mücadele için birkaç ipucu da içeren, bazı pratik tavsiyelerde bulunuyor. Fakat ana fikir şuna varıyor: Meditasyon yapmak. Elbette eğer yeteri kadar insan lotus

pozisyonunda oturup "Om" demeye başlarsa dünyanın sorunlarının ortadan kalkacağını öne sürmüyor. Ancak 21. yüzyıldaki yaşamın, kendimizi daha iyi tanımak ve farkındalık gerektirdiği konusunda ısrar ediyor. Bununla alay etmek kolaydır. Fakat farkındalık ve meditasyon dersleri alan biri olarak, ben bunu ilginç buldum.

Her ne kadar Harari'ye hayranlık duysam ve 21. Yüzyıl İçin 21 Ders'ten keyif alsam da,

Microsoft şirketinin kurucularından olan Bill Gates, bilişim tarihine yön veren öncü isimlerden biridir.

kitaptakilerin hepsiyle hemfikir değilim. Eşitsizlik konusunu ele alan bir bölüm görmekten memnuniyet duyuyordum ancak 21. yüzyılda bilginin en değerli varlık haline gelerek (zenginleri diğer insanlardan ayıran) hem arazi hem de makineleri gölgede bırakacağı öngörüsünden kuşku duyuyorum. Arazi her daim çok önemli olacaktır. Hele ki küresel nüfus 10 milyara yaklaşmışken. Aynı zamanda, örneğin nasıl besin

yetiştirileceği ya da enerji üretilceği gibi temel insan uğraşları konusundaki bilgiler de geniş ölçüde yaygınlaşacaktır. Basitçe söylemek gerekirse, bilgi sahibi olmak rekabet avantajı sağlamayacak. Bu bilgiyi kullanarak ne yapacağını bilmek avantaj sağlayacak.

Benzer şekilde, Harari'nin veri ve gizlilik konusundaki irdelemesinde de daha ince ayrıntılar görmek istedim. Harari, bireyler hakkında daha önce hiç olmadığı kadar fazla veri toplandığını işaret ediyor. Bu konuda da haklı. Fakat toplanan bu bilgi türlerinin, (satın almak istediğiniz ayakkabı çeşidi, hangi hastalıklara genetik olarak yatkın olduğunuz) kimlerin bu bilgileri topladığı ya da nasıl kullandıkları arasında ayırım yapmıyor. Alışveriş geçmişiniz ve tıbbi geçmişiniz aynı kişiler tarafından toplanmaz, aynı önlemlerle korunmaz veya aynı amaçlarla kullanılmaz. Bu ayırımı farkında olmak, Harari'nin ele aldığı bu tartışmayı daha berrak hale getirebilirdi.

Ayrıca toplulukla ilgili bölümden de tatmin olmadım. Harari, Facebook da dahil olmak üzere sosyal medyanın, kullanıcıların yalnızca kendileriyle aynı bakış açılarına sahip kişilerle etkileşimde bulunmasına olanak sağlayarak politik kutuplaşmaya katkıda bulunduğunu savunuyor. Bu doğru bir nokta. Fakat dünya genelindeki ailelerin ve arkadaşların iletişim kurmasının faydalarını hafife alıyor.

Facebook'un kutuplaşma sorununu tek başına çözüp çözemeyeceğini sorarak bir bostan korkuluğu da meydana getiriyor. Elbette tek başına bunu yapamaz. Ama sorunun ne denli derine indiğine bakarsak, bu şaşırtıcı da değildir. Hükümetler, sivil toplum ve özel sektör; tümü bunda rol oynamaktadır. Ve Harari'nin bu diğer paydaşlar konusunda daha fazla şey dile getirmesini beklerdim.

Fakat Harari öylesine ufuk açıcı bir yazardır ki, ben de aynı fikirde olmadığım halde okumaya ve düşünmeye devam etmek istedim. Kitaplarının üçü de aynı sorunun değişik biçimlerinin etrafında bağlanıyor: Önümüzdeki on yıllarda ve yüz yıllarda, yaşamlarımıza anlam kazandıran ne olacak? İnsanlık tarihi şimdiye dek daha uzun, daha sağlıklı ve mutlu yaşama arzusuyla hareket etti. Eğer bilim sonunda çoğu insanın bu hayalini gerçeğe dönüştürebilirse ve çok sayıda insan, herkesin karnını doyurmak ve giydirmek amacıyla artık çalışmaya ihtiyaç duymuyorsa, sabah uyanmak için sebebimiz ne olacak?

Eleştirmek için söylemiyorum, Harari bu soruya henüz tatmin edici bir yanıt ortaya koyabilmiş değil. Hiç kimse ortaya koyabilmiş değil. Bu yüzden, gelecekte bu soruya bütün yönleriyle yönelmesini umuyorum. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: "What Are the Biggest Problems Facing Us in the 21st Century?", Bill Gates, 4 Eylül 2018 The New York Times

*ABD sistem ve kaidelerine göre
onlara kendimizi dinletmemiz
mümkün değil.*

ABD Siyasetinde Etkili Olmak

Yazan: ÖMER DEDEOĞLU

Ike lakaplı, 1953-61 arası iki dönem ABD başkanlığı yapmış Dwight D. Eisenhower, 17 Ocak 1961'de yaptığı ulusa veda konuşmasında, Amerikan halkını, gücü hızlı bir şekilde artmakta olan "Military Industrial Complex" diye adlandırdığı (Türkçeye "Savunma Sanayi Ekonomisi" olarak çevirebileceğimiz) yapıya karşı uyarıyordu. 2. Dünya Savaşında müttefik kuvvetleri Batı Avrupa komutanlığı, Nato başkomutanlığı yapmış olan 34. ABD başkanı, bu yapıyı "Amerikan demokratik hükümet sistemine karşı bir tehdit" olarak nitelemişti. Parlak bir askeri kariyere sahip ve savaş görmüş başkanın bu uyarısı halkı tarafından pek fazla dikkate alınmamış ki bahsettiği yapı, yarım yüzyıl içinde

Dwight D.
Eisenhower

886 milyar dolarlık
Savunma Bütçesi
ABD'yi takip eden
9 ülkenin bütçelerinin
toplamından daha fazla.

önce ABD'ye daha sonra da dünya düzenine egemen olmayı başarmış gibi.

Rakamsal olarak bakarsak, günümüzde durum aşağıdaki gibi:

1 Ekim 2018-30 Eylül 2019 arası ABD Savunma Bütçesi 886 milyar dolar olarak belirlenmiş durumda. Bu miktar, Amerika'yı savunma bütçesi sıralamasında takip eden 9 ülkenin bütçelerinin toplamından daha fazla. En yakın takipçisi 228 milyar dolar ile Çin Halk Cumhuriyeti. Bunları Suudi Arabistan: 69,4 milyar ve Rusya:66,3 milyar ile izlemekte. ABD'nin Suudi Arabistan'dan sonra orta doğudaki diğer kayıtsız şartsız müttefiki İsrail 21,6 milyar (bu ittifak Obama zamanında sekteye uğradı ama Trump tekrar bu üçlü koalisyonu canlandırdı) ve Türkiye'miz ise 18,2 milyar dolar ile 14 ve 15. sıradalar. ABD bu bütçenin çoğunu Eisenhower'ın sözünü ettiği

yapıya (Amerikan Savunma Sanayi Ekonomisi) harcıyor. Aynı yapı ayrıca bir kaç tanesi hariç, diğer ülkelere de çok miktarda silah satıyor. Hatta parası olmayanlara kredi de veriyor bu alımlar için. Ülkemiz de bunlardan bir tanesi.

Bir de işin teknolojik boyutu var ve o da çok büyük farkla ABD lehine. Şöyle ki, sahada kullandıkları silah ve malzeme 12 sene önce laboratuvarlarda denedikleri silah ve malzeme. Yani şu anda, 12 sene sonra kullanacakları toplar, tüfekler, füzeler deneme aşamasında. Savaşları tamamıyla yapay zekâ ile kontrol edilen yazılım ve donanımlarla yürütmeye çok yakınlar. Sürekli savaşa ihtiyacı olan bu yapı, uydurma sebeplerle bile olsa kendisine tehdit gördüğü ülkelere müdahale etmekten çekinmiyor.

ABD ve Rusya ilişkisinde ise soğuk savaş günlerine geri dönüş yaşanıyor ve bu Putin Rusya'sının da işine geliyor. Rusya tekrar hak

ettiği yere, yani ABD karşısında denge unsuru olacak süper güç mertebesine kavuşuyor. Trump yönetiminin işe başladığı günden itibaren başını ağrıtan, ABD'nin liberal kesimi tarafından ortaya atılan, seçimlerde Rusya ile işbirliği yapıldığı iddiaları Başkanı köşeye sıkıştırmak için kullanılıyor. Trump hakkında bu sebepten azil süreci başlatılmak isteniyor.

İran'ın orta doğuda doğan otorite boşluğundan faydalanıp yayılmacı bir politika izlemesi ABD için büyük bir problem. İran'ın bu tutumu İsrail'i de rahatsız ediyor. ABD ise İsrail'in ulusal güvenliğini kendi ulusal güvenliği kadar önemsiyor. İsrail'in stratejik olarak ABD'ye hiçbir faydası yok. ABD'den sürekli hibe şeklinde yardım alıyor, yani Amerikan vergi mükellefleri üzerine de yük oluşturmakta. İlişkinin bu yapısı Amerikan ulusal çıkarları açısından da sağlıklı değil, çünkü İsrail'in saldırgan yayılmacı davranışı Orta Doğu'nun sürekli karışıklık içinde olmasının sebeplerinden biri. Suudiler ile olan ABD ortaklığı daha kolay anlaşılabilir, nitekim bu ülkenin bütün petrol parası ABD finans sisteminin içinde tutuluyor.

Peki, ABD İsrail'in ulusal güvenliğini neden bu kadar önemsiyor? İsterseniz tekrar bir takım rakamlara başvuralım:

ABD'de yılda 320 milyar dolar civarında filantropi (stratejik hayır

işi) yapılıyor. ABD bu konuda da açık ara dünya birincisi. İkinci ise İngiltere ve buradaki tutar 20 milyar dolar. Yani en yakın takipçisinden 16 kat fazla hayır işi yapılıyor ülkede. Amerika nüfusunun %2'si Musevi vatandaşlardan oluşuyor. (6 milyon)

Toplam 320 milyar dolarlık hayır işinin %90'a yakını, yani yaklaşık 290 milyar doları işte bu 6 milyon Musevi tarafından yapılıyor. Türkiye'nin 2018 bütçesi 195 milyar dolar civarında. Yani bizim yıllık bütçemizin %50 fazlası Musevi lobisi tarafından ABD'de STK'lara,

**Amerika nüfusunun %2'si
Musevi vatandaşlardan oluşuyor.**

hayır kurumlarına, siyasi lobi faaliyetlerine ve bağış alan ne kadar kuruluş varsa hepsine dağıtılıyor. Bunun haricinde Amerika'da eğlence, medya, finans ve reklam sektörleri hep Musevilerin kontrolünde. Özetle sevgili okurlar, Amerikan beşeri hayatının her kademesinde bu sermayenin etkileri var. Bu sermaye yeri gelince Amerikan

siyaseti üzerinde de istediği baskıyı oluşturabiliyor. Paranın tanrı olduğu bir sistemde de bu baskının önemini iyi kavramak lazım.

ABD ile günümüzde yaşanan ikili ilişki krizlerinde ise Türkiye elinde olan kozları yeterince iyi değerlendiremiyor. Amerikan sistemi içinde etkili olabilecek bir mekanizmamız da yok. Aksine, aleyhimize çalışan PKK ve FETÖ gibi iki tane de örgüt

“Equalizer 2”, “The Promise” gibi yüksek gişe yapan filmler ve “Ray Donovan” gibi ödüllü diziler buna örnek gösterilebilir. Unutmayalım ki bu karalama kampanyasının bir benzeri 1980’ler ve 90’lar boyunca Araplara karşı yürütüldü. Sonrası ise malum...

Biz ne kadar Nato müttefiki olsak, ne kadar bağırıp çağırıp etkili olmaya çalışsak da ABD sistem ve kaidelerine göre bu şartlarda onlara kendimizi dinletmemiz

mümkün değil. Yani yapılan eylemlerin hiç birisinde bizi dikkate almıyorlar ya da bizi dinledikleri için herhangi bir doğrultuda davranmıyorlar. Türk’ün en büyük başarısı olan Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder’in çizdiği akıl ve bilim yolundan sapığımız, dış politikada, eşit mesafeli “yurtta sulh cihanda sulh” sloganını bıraktığımız, borç ile günü kurtarmaya çalıştığımız, milli ve yerli

ekonomiden uzaklaştığımız sürece başımız beladan kurtulmayacak gibi gözüküyor. Hedef tam bağımsız Türkiye ise hâlâ dış borç dilenerek bir yere varamayız. Şimdiden üretim ve toprağa yönelmemiz gerekli. Fedakârlık yapmamız gerekli. Meydanlarda “milli duruş”, “yerli sermaye”, “kutlu yürüyüş” diye bağırıp çoğunluğu Amerikan arabalarından oluşan 100 araçlık konvoyla binip gitmekle bir yere varamayız...•

ABD film endüstrisi, Türkleri tekrar kötü göstermeye başladı.

var. Bu iki musibet yapı, ABD’de lobi faaliyetleri açısından, maalesef Cumhuriyetimizden daha etkili gibi duruyor. Diğer yandan ABD ve kontrolünde olan dış mihraklar ise bizi en başta ekonomi, daha sonra sözde Ermeni meselesi, insan hakları gibi konularda çok kolay sıkıştırabiliyorlar. Bir müddettir, ABD’nin en etkili propaganda silahlarından birisi olan film endüstrisi, Türkleri tekrar kötü göstermeye başladı. “Wonder Woman”,

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

MAHMUT MAKAL'IN ANILARI ACILARI

“Bizim Köy”
yazarına yöneltilmiş
övgüler, yergiler...

Mahmut Makal, kimliğindeki doğum tarihini “30.6.1933” diye açıklamıştır. Bu tarih kesinse, başarılar, baltalanmalar, acılarla dolu yaşamı noktalandığında 86 yaşındaydı. Gencecik bir köy öğretmeni olarak kendi köyüyle görev yaptığı yakın bir köydeki halkın yaşamını, toplumsal sorunlarını anlattığı “Bizim Köy” kitabı yayınlandığındaysa yalnızca 18’indeydi.

1950 yılının Ocak ayında basılan “Bizim Köy” Türkiye’de eğitimle edebiyattan, siyasetle toplumbilime uzanan türlü alanlarda

olağanüstü yankılar yarattı.

O yılın mayıs ayındaki seçimle Demokrat Parti iktidara gelecekti. Genç Mahmut Makal'ın kitabı, anlattığı toplumsal gerçekler, dile getirdiği eleştiriler nedeniyle iktidarın baskılarıyla karşılaşırken birkaç ay muhalefetin de baş tacı oldu. Seçimden hemen sonra Makal'ı Çankaya'da ağırlayan yeni Cumhurbaşkanı ona, *"Bir sorunun olduğunda doğruca bana gelmelisin, Eğitim Bakanlığı'na falan gitmeyesin,"* dedi.

Yazdıkları yüzünden eski yönetim döneminde Makal'ın başına gelenler DP döneminde de artarak sürdü. Daha sonraki iktidarlar dönemlerinde de meslek yaşamında onu yiyip bitiren baskılar, kovuşturmalar hiç eksik

olmadı. Köy enstitüsünde okumuş bir köy çocuğunun anlattığı köy gerçekleri 1950'lerin aydınlarını derinden etkilemişti. Nadir Nadi, Cumhuriyet gazetesinde başyazısında bu küçük kitaptan ve genç yazarından, *"Türk köyünün çıplak gerçeğini bu derece keskin, gölgesiz, süslü ve özentili cümlelerden uzak, fakat gene de içli bir üslupla önümüze seren bir başka kitap okuduğumu hatırlamıyorum. (...) Bu yurda, senin gibi, daha en aşağı kırk bin Mamudefendi lazım geldiğini unutma"* diye söz ediyordu.

Enstitülerin artık gözden düşmüş kurucusu İsmail Hakkı Tonguç,

"Köyün içyüzünü olduğu gibi aksettiren bu yazılar, köy davasını ele alacak olanlar için bir ayna vazifesi görecek, onları yanlış yollara sapmaktan kurtaracaktır," diyordu.

Cumhuriyet'in onuncu yılında Falih Rıfkı Atay, "Kadro" dergisindeki "Bizim Köy" başlığını taşıyan makalesinde köy gerçeğini dile getirirken Ankara'nın bitişiğindeki Etimesgut köyünün Van'daki köyden ne yazık ki hiç fark olmadığını hatırlatmıştı:

"Kışın yakmak için, o da ineklerin gübresini kurutuyor. Evinin bir tarafını büyüteceği zaman, o da kerpiç yoğuruyor, o da kaşınıyor. O da avucuyla bulgur yiyip ot üstünde yatıyor."

"Ulus" gazetesinin

İ. Hakkı Tonguç: "Köyün içyüzünü olduğu gibi aksettiren bu yazılar, köy davasını ele alacak olanlar için bir ayna vazifesi görecektir (...)"

milletvekili başyazarı ancak iktisatçının ve eğitimcinin kurtarcasını düşündüğü köyün geleceğini düşünüyordu:

“Bizim köy, Kemalist köy, Türk ihtilalinin köyü, baştanbaşa bir dinamo gibi cihazlanmış, kilovat ışığı ile bakan, dalga uzunluğu ile dinleyen, ocağı başında gazetesinin Köy Saati’ni okuyan, Hamburg piyasasının tahıl fiyatlarını soran Kemalist köylü...”

1950 kışında Mahmut Makal’ın kitabını okurken de böyle bir yapıtın köy kalkınmasına nasıl katkısı olacağını anlatıyordu:

“Bu kitap, bir milliyetçi ve inkılapçı Türk’e onu okutmamak ve unutturmak değil, bütün atılışlarımızla irademizin ve aklımızın bütün gücü ile bu geriliği, bu yoksulluğu ve bu kimsesizliği ortadan kaldırmak aşkını verir.”

Basında övgüler birbirini izlerken Mahmut Makal’ın köylüleri onun yazdıkları için ne diyordu?

Makal anlatır:

“Notlarda ele aldığım her konu için bir kez öldürseler elli kez kadar öldürdüm”

“Efendim bizim arkadaşlar Hacı Ahmet’ in Memiş’ ine de duyurmuşlar: ‘Senin güdük eşiği yazmış. Eşek koşar çifte demiş.’

Yakalamış Memiş, babamı:

Söyle oğluna, edebiyetle otursun oturduğu yerde. Bak bi, millet onu ne kadar sayıyor. Söylediğini bilmeli bi adam. Nesine gerek benim eşek?

“Bu kitap, bir milliyetçi ve inkılapçı Türk’e onu okutmamak ve unutturmak değil, bütün atılışlarımızla irademizin ve aklımızın bütün gücü ile bu geriliği, bu yoksulluğu ve bu kimsesizliği ortadan kaldırmak aşkını verir.”

Eşek koşarım, kedi koşarım, o benim bileceğim iş. Kapısına varıp ekmek istersem virmesin.’

Babamı doldurmaya yetmiş bu söz: ‘Sen adam olman, oğlum. Tövbeler ki, olman. Ben açık söyleyim. Ulan, el kendisini büyüt-meye çalışır, sen de gider millet in durumunu dillendirirsin.’ ”

Evinde ekmek yapacak un kalmayınca “sekiz baş nüfus”u doyurabilmek için -dört yıl sonra düğün yapmak koşuluyla- on yaşındaki kızı Ayşe’yi yüz liraya satan Badı Mıstak da Makal’dan yakınanlar arasındadır:

“Ben elin içine çıkamıyorum, o gitmiş bilmem nerelere ilaniyet vermiş ki benim ekmeğim

olmadığını. Bunlar iyilik getirmez. Allah da kayıl olmaz buna, kul da. Ne der bunu okuyanlar yavu? Mamüdefendi hiç sonunu düşünmüyor herhalde!”

Ferit Celal Güven,

“Yalnız bir şeyden korkarım; günün birinde köyünün derdini yazıyor diye; bazı ham softalar, eşraf bozuntuları, hatta kendi

köyünün ağaları, bu akıllı çocuğu Köy Enstitüsü’nden çıkmış bir Komünist diye damgalamaya kalkışmasınlar,” demişti.

Görmüş geçirmiş bu ünlü eğitimci, yazarın öngörüsü kısa sürede kendini gösterecekti.

Orhan Veli

“Yaprak” dergisinde anlatıyordu:

“Mahmut Makal ‘Bizim Köy’de, köylülerin çorapsız olduklarını söylemiş. Kitabın uyandırdığı

yankılar üzerine vali, Makal’ın köyüne gitmiş. Karşısına birkaç köylü çıkarmışlar. O sırada Makal da oralardaymış. Vali, köylülere ayaklarını uzattırmış, Sonra Makal’a dönüp:

‘Bak, Mamüdefendi’, demiş, ‘köylülerin çorapları var.’ ”

Kitabında anlattıkları yüzünden yaşamı boyunca Makal’ın başına akıl almayacak çoraplar örüldü. Toplumsal eylemci, avukat Faik Muzaffer Amaç 1950’deki olayı anlatıyor:

“ ‘Bizim diyarda tam mana-styla bir şeyh salgını var’ diyen Mahmut Makal’ın Aksaray Sulh

Kitabında anlattıkları yüzünden yaşamı boyunca Makal’ın başına akıl almayacak çoraplar örüldü.

“Bit konusunu” anlatan yazısını okuyan köylülerin tepesi atar:

“ ‘Bizim öğretmen delirdi mi ne etti yavu?’ demişler ‘Çocuk yapmaz yaptıklarını!’

Molla Mehmet: ‘Benim odamın bitlendiğinden ona ne?’ diye söylenmiş. Hüseyin Ağa da; ‘Benim paçamdaki bitten ne istiyor’ diye öfkelenmiş. ‘Biz şunun şurasında, zor küt geçinelim diyok; o da gidip bizi irezil ediyor elâlemin içinde.’ ”

Kendi çevresindeki tepkiler adım adım siyaset ve eğitim organlarında da kendini gösterecek, zamanla da çığ gibi büyüyecektir.

“Bizim Köy” yayınlandıgında

Yargıcılığı' nca tevkif edildiğini ve bir aylık tutukluluktan sonra, hakkında takipsizlik kararı verilerek tahliye edildiğini gazetelerde okuduk. Fakat 'Bizim Köy'deki şeyhler hakkında kovuşturmaya başlandığını henüz duymadık. 'Bizim Köy'deki şeyh salgını hakkında muhafaza edilen bu resmi sükûttan anlıyoruz ki, bu mesele bir soruşturma ve kovuşturma konusu sayılmamıştır. Halbuki, bugün yürürlükte bulunan 677 sayılı yasaya göre şeyhlik unvanının yalnız kullanılması dahi yasaktır ve cezayı gerektirmektedir."

F. M. Amaç'ın sözünü ettiği olayla avukat olarak Oktay Rifat da ilgilenmiş, o dönemde Niğde Aksaray'ına yaptığı yolculuğundan esinlenerek de "Karga ile Tilki" kitabındaki "Bulut" şiirini yazmıştı. Bu güzelim şiirin sonunda, umutla beklenen bereketli yağmur gönülleri şenlendirir:

"Bulut Hasan Dağı'nı ha aştı, ha aşacak. Recep bakar ki olacak gibi değil, martini kapınca, hesabı budur deyip tetiği çeker. Bulut bir silkinir, iki silkinir, üstündeki rahmeti tutamayıp Aksaray ovası şarıl şarıl boşanır.

Derler ki Aksaray ovası'na kırk gün kırk gece yağmur yağmış."

Ne var ki 1950'deki iktidar değişikliğinin bereketli yağmuru,

şiirdeki kadar da sürmedi.

Anılarını, çektiği acıları dile getirdiği "Anımsı, Acımsı" kitabında Mahmut Makal, "Yaklaşık yirmi kez mahkemeye çıktım. Konuları çok değişik olmakla birlikte hepsi komünistlik propagandasına sokuldu," demektedir.

Eğitimle, yurt sorunlarıyla ilgili gözlemlerini, düşüncelerini daha pek çok yapıtıyla gözler önüne sermeyi sürdüren "Bizim Köy"

yazarı, birbirinden pek ayrı iktidarlar döneminde kıyıma uğramış, oradan oraya sürülmüş, görevden alınmıştı. "Anımsı, Acımsı" kitabında anlattıkları, yakın tarihin düşündürücü olaylarıdır:

"Karadeniz Bakır İşletmelerinin cesur müdürü Mehmet Erdemir, Demirel'in kısa bir süre Başbakanlıktan ayrılması sırasında,

1974'te beni Çalışma Müdürü olarak atamıştı. Demirel yeniden başbakan olunca, günün birinde Adana'ya giderken, Uçakta Erdemir'e sitem etmiş; 'Mahmut Makal' işe almışsın, senden korkulur!' demiş. Köy Enstitülerine, ülkede yetişmiş ve de yetiyecek olanların düşünmesine karşı çıkan bu insanların tümü, 1996 yılı biterken, düşünürler mi acaba, bu ülkeyi biz mi batırdık yoksa kendileri mi?" •

konurertopbd@gmail.com

Mahmut Makal'ın
Anımsı Acımsı adlı kitabı

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Tolosa'nın Pazarları

İspanya'nın
Bask bölgesindeki
kasabada yüzyıllardır her
Cumartesi günü kurulan
pazarlar bölgedeki yerel
üreticilerle tüketicileri
buluşturuyor.

Yaşlı kadın, sütünü sağdığı ineğinin başını minnettarlıkla okşadı. Doldurduğu süt şişelerini bir kasanın içine dizdikten sonra pazara gitmek için hazırlanmaya başladı. Genç adam, yıllardır ailesinin çiftçilik yaparak geçindiği köydeki fasulye tarlasına bakarken düşünce- liydi. Artık yağmur yağmasını dileyerek pazara doğru yola çıktı. Başka bir köyde çeşit çeşit mantarlarla dolu kutuları arabalarına yükleyen iki kardeş yarım saatlik bir

yolculukla pazar yerine vardı. Bu kişilerin ortak yönü sıcak bir bahar günü gittiğim Tolosa kasabasındaki pazarda ürünlerini satıyor olmalarıydı.

İspanya'nın Bask bölgesindeki kasabada yüzyıllardır her Cumartesi günü kurulan bu pazar bölgedeki yerel üreticilerle tüketicileri buluşturuyor. O mevsimde, o hafta çiftliklerde ne yetiştiyse, ne yapıldıysa burada taze taze satılıyor. Kasabanın tarihi bölümünde, "Oria ibaia" nehrinin kenarındaki pazar yerinde kurulan standlar sebzeler, meyveler ve çeşitli

Pazar yeri ve siyah fasulye.
Alubias de Tolosa

yiyeceklerle doluyor. Pazara ev sahipliği yapan kemerli yapı nehre yansıyan görünümüyle uzaktan bir sarayı andırıyor. 13.yüzyılda yapılmış olan Navarra köprüsünden tarihi bölüme geçerek pazara giriyorum.

Süt satan yaşlı hanımın yanındaki mantar tezgâhının önü oldukça kalabalık, iki kardeş mantar yığınlarının arkasında bir sağa, bir sola koşturuyor. Karşıdaki tezgâhta

“Alubias de Tolosa” denilen ve ilk defa gördüğüm siyah renkli kuru fasulyeler sanki oniks taşı gibi pırıl pırıl parlıyor. Pazar marul, kıvırcık salata, brokoli, pazı, taze soğan gibi yeşillikler ve sebzelerle, ceviz, sucuk, salça, bal ve reçel gibi ürünlerle dolu. Bu bölgeye özgü “piparrak” denilen yeşil biberlerle yapılan turşular, köy ekmekleri, koyun sütüyle yapılan İdiazabal peynirleri yavaş yavaş pazar çantalarını dolduruyor. Acıkanlar

köşeye kurulmuş barda yerel ürünlerle hazırlanmış ve Bask dilinde Pintxo denilen küçük atıştırma malikardan satın alıyor.

Kasabanın Cumartesi günü kalabalıklaşmasının tek nedeni bu pazar değil. Tolosa’da her Cumartesi üç ayrı pazar kuruluyor. İlki şimdi gezdiğim, nehir

Piparrak Turşusu ve
İdiazabal peynir

Euskal Herria Meydanı / Pazar

kenarındaki tarihi Zerka-usia geçi-
dinde kurulan
yerel ürünler
pazarı; ikincisi
kasabanın
tarihi bölü-
münün tam
ortasında yer
alan Verdura
Meydanı'ndaki
çiçek ve bitki
pazarı; üçün-
cüsü de Euskal

Herria Meydanı'ndaki dışarıdan
gelen ürünlerin de olduğu tekstil ve
yiyecek pazarı.

Yerel ürünler pazarını gezdikten
sonra Zaharra Meydanı'nda 17.
yüzyıldan kalan Belediye Binası'nın
ve Idiakez Sarayı'nın önünden
geçerek Santa Maria Kilisesi'ne
yürüyorum. Kilisenin yanında

Çiçek - Bitki Pazarı

Arkeolojik Park, Aranburu Sarayı
ve 14.yüzyıldan kalma değirmen
bulunuyor. Nagusia caddesinden
devam edip çiçek ve bitki pazarına
geliyorum. Burada rengârenk çiçek-
lerle, fesleğen, kekik gibi aromatik
baharatlara ek olarak kendi sebze
bahçenizi oluşturabilmeniz için
bakla, fasulye, marul, brokoli gibi

Zerkauisia Pazar Yeri (solda)
ve Navarra Köprüsü

ürünlerin de tohum ve fidan-
ları satılıyor.

Kasabanın tarihi bölü-
mündeki sokakları dolaşarak,
Lapaza Evi, Gorrotxategi
Müzesi, Itturritza Sarayı,
Andia Kulesi ve Atodo
Sarayı gibi yapıların önünden
geçiyor, güzel meydanları
dolaşıyor, binaların bir kısmını
süsleyen duvar resimlerinin
fotoğraflarını çekiyorum.

Etrafı 19. Yüzyıl'da yapılmış
binalarla çevrili Euskal Herria

Zerkauisia Pazarı

Meydanı'ndaki pazar Tolosa'daki
son durağım oluyor. Tereyağı ve
bademle yapılan, şekilleri nede-

niyle Tolosa tejas ve
cigarillos (çiniler ve
purolar) denilen gele-
neksel kurabiyelerden
alıp yerken gelenek-
lerine, yiyeceklerine,
doğasına, topraklarına
ve tohumlarına sahip
çıkan Bask'lılara imre-
niyorum. •

Kasabada bir duvar resmi

*izlensentokerbd@
gmail.com*

Yeniden Siyaset

Yazan: BARBAROS ENEÇ

*Siyaset
toplumun
en hassas
sorunları ya
da bunların
çözüm yolları
ile ilişkilidir.*

Geçtiğimiz ay, hem kızım hem de sınıf arkadaş-
larım farklı ortamlarda siyasetin kötü bir şey
olduğunu dile getirerek, hararetle tartışmalara vesile
oldular. Günümüzde, siyaset hakkındaki olumsuz
kanı, genelde siyasetçilerin ve kamu yöneticilerinin
yanlış tutum ve davranışlarından kaynaklanmaktadır.
Siyaset bir zamanlar, kamuya hizmet, fedakârlık, gibi
olumlu içeriği dolayısı ile iyi bir gözle bakılırken, artık,
yolsuzluk, verimsizlik gibi olumsuz şeyleri çağrıştıran
bir olgu olarak görülüyor.

Özellikle neoliberalizm, siyaset alanına giren bir
çok konuyu, uzmanlık alanları olarak tanımlayarak
toplumdan ve siyaset arenasından uzaklaştırdı. Medya **89**

sermaye yoğunlaşması ve işin eğlence tarafına ağırlık vermesi nedeni ile siyasetin temeli olan kamuoyu oluşturma işlevinden uzaklaştı. Bu siyaseten hadım olma durumunda, gizli kapılar arasında gerçekleşen bir olgu olarak görülmeye başladı siyaset.

Siyaset kötü bir şey mi, gerekli bir şey mi? Hangi sebeplerle siyaset insan mevcudiyetinde bu kadar sürekli, geniş kapsamlı ve kilit bir ilişki olarak ortaya çıkar? Siyaset insan mevcudiyetinin hangi temel gereksinimlerini karşılamaktadır? Hangi vazgeçilmez insan potansiyelini ifade etmekte ve öne sürmektedir?

Siyaset

İnsanlar, toplumsal amaçlar ve bunlara ulaşma yolları arasında farklı düşündükleri için siyaset var. **Siyaset toplumun en hassas sorunları ya da bunların çözüm yolları ile ilişkilidir.** Dolayısı ile siyaset, sabit, donmuş bir bağ değil, akışkan ve hareket halinde bir ilişkidir. Aslında siyasetin en önemli işlevi, topluluklar için bağlayıcı, özel yaşam modelleri oluşturmak ve diğer topluluklarla ilişkilerinde bu modellerin ayrıcalıklı geçerliliğini sağlamlaştırmaktır. Siyasal mekânizma, içerde eşgüdümü, dışa karşı da bağımsızlığı savunur. Siyaset medenileşme ile iç içe geçmiştir. Modernitenin ilk dönemlerinde siyaset bilimi medeni çalışmalar (civil studies) olarak öğretiliyordu üniversitelerde.

Siyaseti diğer toplumsal ilişkilerden ayıran özelliği **nihailiğidir.** Siyasal iktidar bir kere kurulduktan ve standartlaştıktan sonra emir verme biçimine dönüşür. İşte siyasetin karanlık yüzüne giden yol buradan geçer.

Siyaset en üstün karar verme şeklini alırken gücünü de iktidarın somut biçimlenişi olan devletten alır. Devlet, temelde kitlesel olarak siyasal öznelerle bağlı olarak alınan kararların uygulanmasına ve siyasal liderlik deneyimine gömülü olan kurumlar, organizasyonlar ve etkileşimler bütünüdür.

Siyasete dair tutarlı bir ilgi en

Siyasal iktidar bir kere kurulduktan ve standartlaştıktan sonra emir verme biçimine dönüşür. **İşte siyasetin karanlık yüzüne giden yol buradan geçer.**

azından, **yönetim (polity)**, **siyaset (politics)**, ve **kamu politikalarına (policy)** gönderme yapmayı gerektirir. Yönetim Yunanca Politera'dan türetilmiş, belirgin biçimde siyasal olan eylemlere belirgin bir zemin, düşünsel alan, çalışma alanı, saha tahsis eden kurumsal yapıdır. Yönetim daha ziyade durağan uzamsal referanslar önerirken, siyaset ötsel olarak dinamik, açık uçlu ve heterojendir. Siyaset, siyasal hesaplaşmaları veya devletin amaçları üzerine görüşleri değişime uğratan devletin ve daha geniş siyasal alanların mimarisi üzerine tartışmaları içerir. Siyaset, uygulanabilir politikaların yani olanaklı olanın sanatı olarak formel politikanın sınırlarını zorlar.

İnsan Doğası ve Siyaset

Robinson Crusoe tamamen kurgusal bir insandır. İnsan toplumsal hayata mahkûm bir varlıktır. Tarih boyunca, tek başına hayatta kalma şansı olmamıştır, insanın. O hem üretmek hem de üremek için topluma mahkûmdur. Toplum içinde iki temel insan davranışı görülür, **rekabet ve eş güdüm**. Siyaset bu iki davranış türünün motive etmesi ile ortaya çıkan bir ilişki türüdür. Hayatta kalmak için kararların alınması gerekir, siyaset bu kararların ne olduğu ve nasıl hayata geçirileceği ile ilgilidir. Düşünce tarihi boyunca siyaseti anlamlandırma çabalarında iki ana akım yaklaşım olmuştur.

Başlangıçta homo politicus

vardı: insan doğası gereği Polis içinde yaşamaya yazgılı bir hayvandı. Antik dönemde insana atfedilen siyasal doğa, bugün çoğu zaman düşünülenin aksine, insanın iktidar istenci veya entrikacılığı değil, istemli yönetilen bir şekilde birlikte yaşamaya, oturmuş bir birlik içinde kendi kendini yönetmeye gönderme yapıyordu. İnsanın doğadaki diğer türlerden ayırt edici özellikleri, bir araya gelme, konuşma, yasa, eylem, ahlâki yargının hepsi siyaset sahnesinde gerçekleşir ve gelişir. Yani siyasal doğamızın kaynağı, insana özgü kapasitelerdir: Bir yanda ahlâki düşünce, müzakere ve ifade kapasitesi, diğer yanda çok sayıda birlik oluşturma kapasitesi.

İçinde bulunduğumuz Batı Uygarlığında siyaset fikri Aristo ile başlar.

Aristo siyasal tecrübeyi insan doğasının en önemli özelliği ve insan türünün en büyük şerefi diye tasvir etmiştir. Yalnızca insanlar, özgür ve rasyonel varlıklar olarak, rasyonel bir söylemle, içinde yaşadıkları toplulukların yaşam özellikleri için model geliştirebilecek kapasiteye sahiptirler. Politika kelimesinin kökü olan Polis sakinleri huzur içinde yaşamak, görüşlerini açıkça dile getirmek için kurumlar oluşturmuşlardır.

Bunlar aynı zamanda insan doğasının ayrılmaz parçalarıdır.

Siyasetin insan doğasının olumlu yanına atıfta bulunan bu görüş, modern çağlarda Thomas

Hobbes, Adam Smith gibi düşünürlerle başlayarak, insan doğasını harekete geçiren vahşi ve doyumsuz ihtirasları temel alan görüşlerle radikal bir biçimde başka bir yöne kayar. Bu noktada, siyasal arena, insanın en doğru potansiyel özelliklerini gerçekleştirmesinden ziyade, doğasının içinde var olan eğilimlere bir çözüm olarak algılanmaya başlar. Bu bakış açısına göre, insanın doğası gereği benmerkezci, çıkarları doğrultusunda, bir birini

bularak somut, nesnel dürtülere kılıf oldu. Tüm siyasal eylem çıkarlar etrafında tanımlanmaya başladı.

Ayrıca bir başka bakış açısına göre de, siyasal tecrübeyi doğrudan insan doğasına bağlamak gerekmez. Tecrübe, insan topluluklarının büyüklük ve karmaşıklık açısından belli eşiklere ulaşmasına bağlıdır da aynı zamanda.

Küçük homojen topluluklar, bireylerin örf ve hısımlar-akrabalık ilişkileri sayesinde doğal olarak

kalıcı ve bütünlüştürücü nitelikler geliştirir. Bu niteliklerin daha büyük topluluklarda sürdürülebilmesi için bazı düzenlemeler gerekir. Bu tip açıklamaların çerçevesinde siyasetin ortaya çıkışı ve geli-

Batı siyasi düşüncesinde dikkat çeken en önemli sorulardan biri siyasal eylem ve ahlâk arasındaki bağlantıdır.

dolandırmaya ve şiddet göstermeye eğilimlidir. Bu da korkutucu bir güvensizliğin hakim olduğu bir ortamla sonuçlanır: Homo homini lupus. Bu duruma çözüm olarak görülen şey ise siyasal kurumların kurulmasıdır.

Artık modern dönemlerde, uygar varoluşun zemini ve işareti antiklerin kollektif siyasi kendi kaderini tayin hakkı olmaktan çıkarak, iş bölümünün doğurduğu servet üretimine kayar. “Çıkar” kavramı, ihtiras ve akıl arasında orta yolu

şimi siyasetin insan topluluklarına verdiği hizmetleri temel alınır.

Batı siyasi düşüncesinde dikkat çeken en önemli sorulardan biri siyasal eylem ve ahlâk arasındaki bağlantıdır. Antik çağda, Polis, ahlaki yaşamın tam anlamıyla merkezidir. Erdemin kendisi bile öncelikle siyasal işlemler tarafından tanımlanır. Hristiyanlığın yayılması ile bu bağlantı tersine çevrilmiştir. Siyasal ve kamusal meseleler öncelikle bireyin vicdanını ve ruhunun kurtulmasını hedef alan ahlaki

ilkelerin önceliğini yansıtmaktadır.

Siyasal sorumluluklar bu prensiplere dayalı ahlakın uzantısını teşkil eder.

Ancak modernleşen dünyada bu noktada bir boşanma söz konusudur.

Siyasal olarak zorunlu ve yasal olan şeyler ile ahlaki olarak bağlayıcı ve övülesi şeyler birbirlerinden farklı olabilmektedir.

Peki, Modernite Ne Yaptı?

Bugün sahip olduğumuz siyaset anlayışımız, modernlik çerçevesinde egemenlik ve ulus- devlet odaklı olarak oluşturuldu. Siyaset denince akla ilk gelenler, devlet, hükümet, seçim oluyor. Modern siyaset biliminin 18.yy sonrasındaki gelişimi, siyasal ile toplumsal alanların ayrılmasına borçludur. Artık egemenlik, iktidar, devlet gibi kavramlar, tartışmaların merkezine gelerek, hem siyasal hem de toplumsal alanların çerçevesini çizdi. Siyasal eylemin kaynaklarını **egemenlik** ve **hak** mefhumlarına indirgedi. Bu ve bunlardan türeyen ilerleme, istikrar, eşitlik, ahlaki doğruluk gibi söylemlerle belli bir siyasi düzenin harcını oluşturan inançları fetişleştirdi.

Yeniden Siyaset

Siyaset, modern toplumda iktidar mücadelesine indirgenmiştir. Tüm öznelerin tanımı bu iktidar mücadelesi etrafında yapılmıştır. Çerçeve, devlet, hükümet, parlamento, siyasi partiler, seçimler, anayasal prosedürler gibi resmi bir

alanın etrafındadır. 20. yüzyılın sonunda belli dönemlerde sandık etrafında bir teatral gösteri olarak görülmeye başlamıştır. Katılım formaliteye mağlup olmuştur. Toplumda fikrini söyleyenler, siyaset yapmak isteyenler aday olup meclise girsin davetlerine maruz kalabilmektedir. İşte bu formel çerçeve, siyaset ile ilgili olumsuz görünümü oluşturmaktadır. **Ama siyaset sadece parlamentoda mı yapılır?**

Günümüzde, formel örgütlü siyasal oluşumların yanında toplumsal hareketler de siyasetin öznesini oluşturmaktadır.

Günümüzde, formel örgütlü siyasal oluşumların yanında toplumsal hareketler de siyasetin öznesini oluşturmaktadır. Zaman zaman ortaya çıkan protestolardan, ayaklanma, isyanlar, darbelere kadar uzanan büyük çeşitlilik karşımıza çıkmaktadır. 1960'lardan bu yana öğrenci hareketi, etnik hareketler, kadın hareketleri, nükleer silahsızlanma gibi çok sayıda yeni toplumsal hareket siyasette etkin hale gelmiştir. Özet olarak, bir toplumsal hareketi, parçası olduğu

2010 yılından bu yana yeni bir şeyler oluyor. Dünyanın dört bir yanında, toplumlar hareketlenmiş durumda.

toplumdaki değişimi özendirmeye ya da değişime direnmeye yönelik kolektif bir çaba olarak görebiliriz. Toplumlar artık kendilerini bir toplumsal eylemin, karar ve işlemlerin, egemenlik veya çatışmanın sonucu olarak görmeye başlamıştır. Bu kendini yaratma sürecinde, toplumsal hareketler tarihsel olarak yerleşik bir eylem sistemine karşı

çıkan ve toplumun gelişimini farklı bir yöne doğru çekmeye çalışan güçlerdir.

2010 yılından bu yana yeni bir şeyler oluyor. Dünyanın dört bir yanında, toplumlar

hareketlenmiş durumda. Kentlerde, köylerde milyonlarca insan sokaklara döküldü, meydanlarda toplandı, parkları, binaları evleri ve okulları işgal etti. Bu hareketlilikte kitleler sadece “hayır” demiyorlar, reddetliklerine alternatifleri de ortaya koyuyorlar. Bu hareketlenme, ana akım medyanın toplumun genelini siyasete ilgisiz, apolitik olarak tarif ettiği bir ortamda gelişti. Siyasi duyarsızlık ve antipolitiklik suçlaşmasının arka planı neoliberalizmin ideolojisini yansıtır. Bu yeni hareketler, geniş bir yelpazede bulunan mekanizmalarla deneyler yürüterek karar alamada herkesin katılımının sağlanabileceği demokratik süreçler inşa etmeye çalışmaktadırlar.

Madrid’de ki aktivistlerin ifadesi ile **İkna Etme değil İnşa Etme zamanı.** •

*
* *

Politika ve ahlâkı farklı ele alanlar, her ikisini de asla anlayamazlar.

J. J. Rousseau

4. Endüstriyel Devrimle Değişen Dünyaya

Gençlerimiz Ne kadar Hazır

Yazan: OYA AYDINLIK

Dünyanın en büyük taksi şirketi Uber'in hiç taksisi yok, ya da en büyük konaklama şirketi AirBNB'nin ne oteli, ne de otel personeli var. İş dünyasında ürünler, servisler, süreçler, 4. Endüstriyel bilişim devrimi ile yeniden tanımlanıyor. Bu yüzyıl diğerlerinden çok farklı yeteneklerin gerektiği bir yüzyıl, yetkinlik kavramının yeniden tanımlandığı bir çağdayız.

Artık bilgi yeterli değil. 4. Endüstriyel devrim ile yetkinlik; bilgi, davranış ve becerinin toplamı olarak tanımlanıyor.

Dünya o kadar çabuk değişiyor ki, üniversite birinci sınıfta öğrendiğimiz bilgi, mezun olduğumuzda çöp oluyor artık. Bundan on yıl önce Sosyal Medya Statejisti diye bir mesleği hayal edemediğimiz gibi, 10 yıl sonra hangi mesleklerin olacağına hayal gücümüz yetmiyor. Önümüzdeki yıllarda popüler olması beklenen mesleklerden bir kaç:

- Veri Madenciliği
- Yapay zeka uzmanlığı
- Robotların yasal hakları uzmanlığı
- 100 yaş üstü yaşlıların bakımı

Peki ya hiç bilmediklerimiz? O zaman acaba artık mesleki eğitim ne derece etkin?

Belki sadece temel eğitim verilip uzmanlaşma bireysel mi sağlanacak?

Mesela günümüzde yeni sözü geçen veri madenciliğini hangi okulda okudu uzmanlar?

Kim biliyordu da öğretti?

Gençlerimizi bekleyen gelecek ile ilgili sorulacak o kadar çok soru var ki. Yetkinliğin tanımı değişti, artık bilgi yeterli değil. 4. Endüstriyel devrim ile yetkinlik; bilgi, davranış ve becerinin toplamı olarak

Yazarımızı tanıyalım: Oya Aydınlık, Credit Agricole, Standard Chartered, JP Morgan da dahil olmak üzere önde gelen uluslararası kuruluşlarda üst düzey yöneticilik pozisyonlarında bulunmuştur. İki yıl boyunca, Sabancı Üniversitesi'nde Masters in Finance programında danışman olarak çalışmıştır. Ayrıca Londra'da uluslararası yönetici programlarında çalışmak üzere, Türkiye'nin üniversitelerinden son sınıf öğrencileri ile değerlendirmeler ve mülakatlar yapmıştır. 21. Yüzyıl becerilerinde uzmanlaşan Active Minds'in kurucu ortağı olarak birçok lise ve üniversite kariyer merkezleri ile birlikte 21. YY'da değişen kariyer süreçleri üzerine eğitimler, vaka çalışmaları, atölyeler hazırlamıştır. Active Minds, önde gelen birçok bankaya ve şirkete danışmanlık hizmeti vermektedir. Oya Aydınlık, University of Maryland işletme bölümü mezunudur.

tanımlanıyor.

Nedir bu yetkinlikler ve neden ihtiyaç duyuyor şirketler bunlara, isterseniz elimizden geldiğince açıklamaya çalışalım?

1. Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme

Şirketler, yeni küresel ekonomide diğer şirketlerle rekabet edebilmek için; ürün, süreç ve hizmetlerinin sürekli olarak geliştirilmesi ile ilgili düşünen “bilgi çalışanlarına” ihtiyaç duyuyorlar. Yöneticiler, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin özünün, “doğru soruları sorabilme” olduğunu söylüyorlar. Bir üst düzey yöneticinin de belirttiği gibi: “Dünün cevapları, bugünün sorunlarını çözmezler”.

2. İşbirliği Geliştirme ve Liderlik

Takım çalışması kavramını 20 yıl öncekinden çok farklı. Teknoloji sayesinde artık sanal takımlar kurulabiliyor. Dünyanın bir çok yerinden uzmanlar bir problemi çözmek için birlikte çözüm üretebiliyorlar. Aynı odada çalışmıyorlar, hatta aynı ofise bile gelmiyorlar. Fakat her hafta bir çok konferans görüşmeleri, görüntülü ya da sesli bağlantılar ya da internet üzerinden toplantılar yapılıyor.

Şirketler en büyük kaygılarının, özellikle yeni mezun gençlerdeki liderlik ve işbirliği yetkinliklerinin eksikliği olduğunu belirtiyorlar.

3. Değişime Uyum

Şirketlerin aradığı en önemli özelliklerden biri de “düşünen, esnek, değişime uyum sağlayan ve problemleri farklı yöntemler kullanarak çözebilen” çalışanlar. Şirket yapısı, iş süreçleri, ürünler sürekli değişiyor, çalışanların değişime adapte olmayı öğrenmeleri gerekli.

4. Etkili Sözlü ve Yazılı İletişim

Şirketler gençlerin, iletişim becerileri (yazılı iletişim, sözlü iletişim, sunum) konusuna ayrı önem veriyorlar.

***Daniel Pink:**
Uygun fiyatlı
ve işlevsel bir
ürün yaratmak
artık yeterli
değil. O ürün
aynı zamanda
güzel, özgün
ve anlamlı da
olmalı”*

Fikirleri etkili şekilde karşıya aktarabilmek çok önemli. Üst düzey bir yöneticiyle konuşurken, sunumunuzun ilk 60 saniyesinde konuyu net bir şekilde anlatamazsanız, size soracağı ilk soru “Bu toplantıda ulaşmaya çalıştığımız amaç nedir?” olur.

5. Merak ve Hayal Gücü

“A Whole New Mind”ın yazarı Daniel Pink, refahın artmasıyla insanların daha özgün ürün ve hizmetleri talep ettiklerini söylüyor. “İşletmeler için, uygun fiyatlı ve

yeterli düzeyde işlevsel bir ürün yaratmak artık yeterli değil. O ürün aynı zamanda güzel, özgün ve anlamlı da olmalı” Pink, gençlerin hayal gücü, yaratıcılık ve empati yeteneklerinin

gelişmesinin, gelecekte rekabet avantajı kazanmaları açısından önemli bir rol oynayacağını belirtiyor.

Dünya Ekonomik Forumu’nun Future of Jobs Report / İşlerin Geleceği Raporu’nda, “Değişim bizi bekleyecek: şirketler, eğitimciler ve hükümetler hepsi yeni dünya düzeni için proaktif olması gerekli.” diye belirtmektedir.

Gençleri bu değişen kavramlara göre yeni dünya düzenine bilgilendirmek ve hazırlamak da bizlerin görevi sanırım. •

oyaaydinlik@activeminds-tr.com

*
* *

Dağların Zirvesi

ABD’li eğitimci ve felsefeci John Dewey’e 90. doğum gününde bir gazeteci şu soruyu sormuş: “Okuduğunuz bunca kitabın size ne yararı oluyor?”

John Dewey bilgi ve kültürünün artmasını kastederek:

“Dağlara tırmanmama yardımcı oluyor” yanıtını vermiş.

Bu yanıtın bir şey anlamayan gazeteci “Dağlara tırmanmak mı? Dağlara tırmanmanın ne faydası var?” demiş.

Filozofun açıklaması şöyle olmuş: “Tırmanacağınız diğer zirveleri görebilmek için dağlara tırmanmanız gerekir. Bundan vazgeçtiğiniz an, kaç yaşında olursanız olun, yaşamınız sona ermiş demektir.”

John Dewey

La Masia

(Çiftlik evi)

Dünya Futbolu, profesyonel bir yapının içinde akıl almaz tarif edilemez bir kapital sistemin adeta esiri oldu. Özellikle Avrupa Kıtası'nın onlarca ülkesi, hani şu mutlu son dedikleri final noktasına diğer takımlardan önde gidebilmek, taraftarını mutlu etmek, kulübün gelirlerini artırmak için kasasını boşaltmaktan asla

çekinmedi. Sonuçta arzu edilenlere ulaşıldı. Bir sezon ya da birkaç sezon, taraftar coştı, kupalar müzelere taşındı. Herşey iyi gidiyor sanıldı. Ve sonra görkemli sezonlar erken bitti, düşünce selleri kulüp kasalarını yerle bir etti. Dışarıdan ünlü futbolcuları hazır konarak almak, kulüplerin iflasını getirebilirdi.

Bu konuda onlarca örnek vardı. Şimdi düşünmek, yeni alternatifler üretmek ve kalıcı önlemler almak gerekliydi.

La Masia'yı (*Çiftlik Evi*) hiç duydunuz mu? Burası dünya futbolunun egemen gücü Barcelona takımının futbolcu üretim merkezi. Özcesi bir fabrika. Her yıl birkaç oyuncu A takımına, birçok genç oyuncu da, olgunlaşabilmesi için İspanyol takımlarına adaletli bir şekilde dağıtılıyor. Kulübün

beri sürüp gidiyor. Barcelona da tıpkı o hovarda takımlar gibi akılalmaz paraları bir konfeti gibi serpmişti. Katalan takımının yıllardan beri görev yapan, ancak bu denli işlevi olan alt yapısı yoktu. Ancak; milliyetçiliği futbolla özleştirilen Katalanlar, hem yıllardan beri sürtüştükleri İspanya'ya ve hemde ezeli rakibi Ral Madrid'e karşı daha güçlü olma uğraşı içine girdiler. La Masia ajanslara düşen haber bültenlerine göre, ciddi anlamda tam 78 yıldır üretim yapıyor ve binlerce

Barcelona takımının milli ruhla yetiştirilen genç yetenekleri "La Masia" (*Çiftlik Evi*) binasının önünde

oyuncu yetiştirip onları çiftlik evinde ağırlıyor. Barcelona bugün borcu en az olan beş kulüpten biri olarak derin nefes aldı. Katalan kulübünde takım ruhunu betimleyen bir çok söylem oluşturma,

öncelikli şartı, en az iki yıl sonra geri alabilmek. Gönderilen oyuncular, sayıları 130 olan antrenörler tarafından denetleniyor. Denetim sonrası olumlu veya olumsuz rapor veriliyor. Başarılı olanlar kulüplerine geri dönüyor ve sonuçta; birer yıldız olarak karşımıza çıkıyor. Merhaba Messi, Hoşgeldin İniesta ve niceleri...

La Masia'da üretim yıllardan

"Arkadaşını düşürdükten sonra, onu yerden kaldırmayan bir futbolcunun bu kulüpte asla yeri yok" sözleri tüm ekibin ortak felsefesi oldu.

Takım çatısını alt yapıdan oluşturan, futbolun keyifli bir izleme sporu olduğunun bilincinde olan Barcelona, çatının omurgasını transfer ettiği oyuncularla güçlendirip dünya futbolunun lider takımlarından biri olabilme keyfini

sürdürüyor. İspanya'nın bir başka devi Real Madrid de Katalan sistemine benzer bir alt yapı çalışmasıyla, hem çok para kazanıyor, hem de Avrupa'nın kupalarını müzesine taşıyor.

Barselona bugün borcu en az olan beş kulüpten biri olarak derin nefes aldı.

Dünyada süregelen ekonomik krizin önlenemez tahribatı dünyanın en ünlü takımlarının frene basmasına neden oldu. Bir çok takım giderlerini kısıp bir nevi “çiftlik evi” modeline dönmeye başladı. Artık, özellikle İngitere'den kulüp satın alan Arap şeyhleri bile, “Masraf çok hasılat yok” diyerek muslukları kapattı. Chelsea'nın ünlü Rus patronu Abramoviç kulübün hesaplarına

el koydu. İtalya futbol endüstrisinin devleri Milan ve İnter, son yıllarda pahalı futbol piyasasında gözüküyor. İtalyanlar daha önce Afrika'da kurdıkları, futbol okullarına daha çok önem vermeye başladı. Hollanda futbolunun devi Ajax ise hammadde alanı Sürinam'a daha fazla yatırım yapıyor. Hollandalılar, Cruyff, Van Basten, Gullit gibi yıldız oyuncularını

izleyememenin özlemini çekiyorlar. Artık otoriteler bile yargıya vardılar; Dünya Futbolunu (La Masia-Çiftlik evleri) gibi yapılanmalar kurtaracak. •

metingorenbd@gmail.com

*
* *

BAKIŞ AÇISI

Okulumuzdaki sınıf arkadaşlarımdan biriyle ciddi bir tartışmaya girdim. Onun haksız, benim haklı olduğuma emindim. Öğretmenimiz bizi tüm sınıfın önüne çıkardı. Üstünde bir küre bulunan bir masanın her iki yanına beni ve tartıştığım arkadaşımı yerleştirdi.

Öğretmenimiz karşımdaki arkadaşşıma masanın ortasındaki siyah kürenin rengini sordu. Çocuk kürenin renginin “beyaz” olduğunu söyledi. Bu sözler karşısında şaşkınlığa düştüm; çünkü küre siyahtı. Renk üzerine tartışmaya başladık.

Öğretmenimiz bu kez yerlerimizi değiştirdi ve bana kürenin rengini sordu. Oturduğum yerden kürenin rengi beyaz olarak görünüyordu ve "beyaz" yanıtını vermek zorundaydım. Kürenin bir yarısının beyaz diğer yarısının siyah olduğu anlaşılıyordu.

Öğretmenimizin anlamamızı istediği ders şuydu: Karşımızdakinin bakış açısını anlamamız için kendimizi onun yerine koymalıydık!

Anne Babalarla Başbaşa
Nilay Karatosun

İmdaat!

Yapılmamış Ödevler

Beni Delirtiyor

“Çocuğumun teslim etmesi gereken ödevleri, projeleri ertelemeşi beni delirtiyor. Ne kadar söylesem de, uyarsam da, tehdit etsem de bir sonuç alamıyorum.” diyenlerden misiniz?

YENİ OKUL DÖNEMİ BAŞLADI. Zamanında yetişmesi gereken işler, sorumluluklar son hızıyla yağmur gibi akmaya başladı. Zamanla yarışırken çocuğunuzun sorumluluklarını ertelemeşinin aranızda çatışma yaratacağı hiç şüphesiz. İyi yönetilememiş çatışmalar da ilişkiye zarar veriyor elbet.

Öyleyse bazı önerilere geçmeden önce erteleme ile öncelikleri belirleme arasındaki farkı netleştirmekte ve çocuğunuzun

olmak ve bazı beceriler geliştir-
mesine destek olmak istiyorsanız
önerilerimizi çocuğunuzla birlikte
okuyun;

Ev ödevleri, ders notları vs. için dosyala- lama sistemi geliştirin.

Günümüzde dijital teknolo-
jinin yaygınlaşması eve gönderilen
ödev kağıtları sayısını azaltsa da
halen dağılıp kaybolmaya müsait
miktarda kağıtlar çantalar da
mevcut.

Bir kaç cebi olan dosyalar bu
sorunu çözebilir. Piyasada farklı
seçenekleri olan dosyalar mevcut.
İhtiyacınıza göre dosyalama sistemi
geliştirin. İlk denemeniz istediğiniz
sonucu vermezse
farklı alternatif-
leri deneyin.

Size en uygun olan yöntemi bulana
kadar.

Evde kullanmak üzere ayrı bir
dosyalama geliştirin. Evdeki kağıt
dağınıklığına da bir çözüm olabilir
bu.

2 Günlük planlama yapın.

Öğrenciler için günlük plan
yapma ve yapılacaklar listesi oluş-
turma alışkanlığı geliştirmek çok
önemlidir.

Elektronik ortamda, masa üstü
ya da duvar takvimi olarak yapabi-
lirsiniz. Hangi seçeneğin çocuğ-
unuza uygun olduğunu deneyerek
bulabilirsiniz.. Günlük plana ev
ödevleri, projeler, okul dışı akti-
viteler, eğlence zamanları vs. tüm
planı işleyin. Süreleri belirtmeyi
unutmayın.

3 Aylık ve yarıyıllık planlama yapın.

Günlük plan yanında daha
uzun vadeyi görüp takip edebi-
leceğiniz aylık, yarı yıllık
hatta yıllık plan yapmayı
unutmayın. Eğer dijital
ortamda plan hazırlı-
yorsanız mutlaka
hatırlatıcılar
ekleyin. Eğer
kağıt üzerine
plan yapmayı
seviyorsanız
önemli tarihleri
renkli kalem-
lerle yazabilir-
siniz..

Ders notu tekrar etmek yerine soru çözmek akıldaki kalıcılığı ciddi oranda artırmaktadır. Bol bol soru çözün.

4 Hatırlatıcılar

Uzun vadede teslim edilecek projeleri veya önemli işleri mutlaka çeşitli hatırlatma yöntemleri kullanarak takip edin. Bu iş için özellikle hazırlanmış çeşitli IOS veya Android uygulamalar mevcut.

Sizin hoşunuza giden birini seçin.

5 Dikkatin dağılmasını engelleyen uygulamalar

Tüm organizasyonu yaptınız, derse, göreve başlamayı başardınız ancak sosyal medya mesajları, gelen telefon aramaları, “whatsup” vs. çok sık kullanılan dikkat dağıtıcılar maalesef. Bunun önüne geçmek için telefonunuzu başka bir odaya bırakabilir ya da bu sorun için özel hazırlanmış uygulamalardan faydalanabilirsiniz. Böylece telefonunuzun sizi yönetmesine izin vermeyip kontrolü elinize almanız mümkün.

6 Çalışma ortamı

Çalışma ortamı kişiden kişiye değişir. Bazı kişiler müzik eşliğinde çalışabilirken, bazıları çok sessiz bir ortamı tercih eder. En

verimli nerede çalıştığınızı keşfedin. Verimli çalışma ortamı gözdardı edilebilen ancak çok önemli bir başlıktır.

7 Ders çalışırken yardımcı internet siteleri kullanın

Ders çalışmada en etkili metod soru çözmektir. Araştırmaların gösterdiğine göre ders notu tekrar etmek yerine soru çözmek akıldaki kalıcılığı ciddi oranda artırmaktadır. Bu sebeple bol bol soru çözün. Farklı kaynaklardan yararlanın.

8 Not takip sistemi geliştirin.

Notlar ve ortalamalar önemli. Eğer bu konuda hedefler koyduysanız, bu hedeflerin çok iyi takip edilmesi gerekir. Ara sıra neler yaptığınızı ve ne gibi sonuçlara ulaştığınızı, notlarınızdaki değişikliği her şey çok geç olmadan fark etmek, gerekli ayarlamalar yapmaya fırsat bırakır. Takip için bazı programlar edinebilir, ya da basitçe bir excel tablosu hazırlayıp her hafta çizelgenizi yenileyerek nelerin iyi gittiğini, nelerin eksik kaldığını ve ne gibi yeni planlar yapacağınızı kararlaştırabilirsiniz.

Her şey pratik yaparak gelişir. Çok sevdiğim bir ifade var: “Alıştırma yapmak işi mükemmelleştirir.”

Bu öneriler içinden size en çok yarar sağlayacağını düşündüklerini seçin ve başlayın. Ertelemeden :)

nilaykaratosunbd@gmail.com

Benzersiz
Bir Eğitim Devrimcisi

İsmail Hakkı Tonguç

Atatürk'ün milletin efendisi olarak hayal ettiği gerçek bir köylü İsmail Hakkı Tonguç. Bulgaristan'ın Silistre iline bağlı Totrakan ilçesinin bugünkü adı Sokol olan Tatar Atmaca köyünde 1893 yılında doğdu. Köyündeki 4 yıllık ilkokulu bitirdikten sonra Silistre'de sürdürdü rüştiye/ortaokul eğitimini.

1914 yılında tek başına öğrenimini sürdürmek için gittiği İstanbul'da Maarif Nazırı (Eğitim Bakanı) Şükrü Bey'in dikkatini çekerek önce Kastamonu Muallim Mektebi'nde daha sonra da İstanbul Muallim Mektebi'nde sürdürdü. 1918-1919 yıllarında Almanya'nın Karlsruhe kentindeki Ettlingen Öğretmen Okulu'nda sekiz aylık bir eğitimden sonra 1919 yılında, Eskişehir Muallim Mektebi'nde Resim - Elishi ve Beden Eğitimi öğretmeni olarak göreve başladı. 1922 yılında da öğrenim görmek üzere tekrar

Almanya'ya gönderildi. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı ve müfettiş olarak çalıştı. 1926 yılında da Maarif Vekâleti Müdürlüğü'ne atanarak merkezdeki yöneticilerden biri oldu. Köy Enstitülerinin temel ilkesi olacak "iş için iş içinde işle eğitim" anlayışını geliştirdi. 1935 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğüne getirildi ve dönemin Kültür Bakanı Saffet Arıkan ile Köy Enstitüleri'nin kuruluşunu planladı. Milli

Eğitim Bakanı
Hasan Ali Yücel
ve Cumhurba-

kanı İsmet İnönü'nün de desteği ile 17 Nisan 1940'ta Köy Enstitüleri Kanunu çıktıktan sonra köy kalkınmasını gerçekleştirecek enstitülerin gelişimi ve yurt çapında yaygınlaşması için var gücü ile çalışıp Köy Enstitüleri için öğretmen yetiştirecek olan Yüksek Köy Enstitüsü'nün kuruluşunu gerçekleştirdi.

Köy Enstitüleri'nin kuruluşundan başlayarak rahatsız olan toprak ağaları ve onların desteklediği siyasilere baskısı ile 1946 yılında görevinden alınarak Talim Terbiye Kurulu üyeliğine atandı. Çok partili Demokratik düzene geçişle gerçekleşecek Köy Enstitüleri'nin kapatılmalarına uzanan yolun önu açılmış oldu.

1954 yılında kendi isteği ile emekli olan gerçek yurtsever ve öğretmen İsmail Hakkı Tonguç 1960 yılında aramızdan ayrıldı. •

BALKAN SAVAŞLARI

Yazan: ERHAN KANYILMAZ

Balkan Savaşları, I. Dünya Harbinin ayak sesleri niteliğinde olan iki şiddetli silahlı çatışmadır. Birinci Balkan Savaşı'nda Balkan Devletleri arasında oluşturulan gevşek ittifak Osmanlı Devleti'ni Avrupa'nın büyük bölümünden attı. İkinci Balkan Savaşında ise eski müttefikler Osmanlı ganimeti için birbirleriyle savaştılar.

Balkan Savaşlarının Kökeni

1912-1913 yıllarında yaşanan Balkan Savaşları, 1918 senesine kadar Güneydoğu Avrupa'yı yakıp yıkan ve çeşitli şekillerde 21. yüzyıla kadar bölgede devam eden bir çatışma dönemini tetikledi. Balkan Savaşları, 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını kazanmış olan

milliyetçi Güneydoğu Avrupa devletlerinin uzun zamandır güttükleri emeller sonucunda başladı. Bu devletler, Osmanlı idaresinde bulunan soydaşlarını kendi bünyelerine katmak istediler. Böylelikle milliyetçi iddialarını en yüksek seviyede başarmış olacaktı. Bu maksatla Bulgaristan, Yunanistan, Karadağ ve Sırbistan 19. yüzyılda Almanya ve İtalya'nın milliyetçi başarılarını taklit etmeye çalıştı.

Makedonya başta olmak üzere, Balkan Devletlerinin Osmanlı'nın elinde bulunan topraklara yönelik birbirleriyle rekabet halinde olan talepleri, bu

tehdit üzerine, Balkan Devletlerinin liderleri aralarındaki çekişmeleri ortadan kaldırmak için çareler aramaya başladılar. Rus diplomasisi onların bu gayretlerini kolaylaştırdı. Ruslar, Avusturya-Macaristan Devletinin bölgede daha fazla ilerlemesine engel olmayı hedefleyen Rus yanlısı bir Balkan ittifakı tesis etmek suretiyle 1908-1909'da Bosna Krizi'nde yaşadıkları başarisızlığı telafi etmek istediler. 1912 yılının Mart ayında Bulgarlar ve Sırlar, Rusların himayesinde ittifak anlaşması yaptılar. İçinde Rusya'nın arabuluculuğuna dair bir madde de bulunan bu anlaşma, Makedonya sorununun çözümüne ilişkin bir

plan içeriyordu. Çok geçmeden Bulgaristan ve Sırbistan daha önce aralarında uzlaşma sağlamış olan Yunanistan ve Karadağ ile ayrı ayrı anlaşma imzaladılar. 1912 yılının Eylül ayına gelindiğinde bu gevşek konfederasyon, başka bir deyimle Balkan Ligi emellerini gerçekleştirmek üzere hazırды.

1. Balkan Harbi'nde perişan Türk askerleri

devletleri Osmanlı'ya karşı işbirliği yapmaktan alıkoymuştu. Ancak 1908'deki hükümet darbesinden sonra Jön Türklerin Osmanlı Devleti'ni yeniden canlandırma çabaları sonucunda ortaya çıkan

Birinci Balkan Savaşı

Karadağ 8 Ekim 1912 tarihinde Birinci Balkan Savaşı'nı başlattı. Diğer müttefikler dahil olmadan Osmanlı Devleti 17 Ekim günü Balkan Ligi'ne savaş ilan etti. Peşpeşe gelen çatışmaların esas

muharebe alanı Trakya'ydı. Bir Bulgar ordusu Osmanlı'nın Edirne'deki ana müstahkem mevkiini kuşatırken diğer iki Bulgar ordusu Kırklareli ve Lüleburgaz'da zafer kazandı. Lüleburgaz'daki muharebe, 1870-71'de Fransızlarla Almanlar arasında yapılan muha-

Komanova'da esir düşen Fuat Paşa

rebe ile I. Dünya Harbi arasında kalan zaman dilimindeki en büyük muharebe olarak tarihe geçti. Geri çekilen Osmanlı Ordusu İstanbul için son savunma hattı olan Çatalca'da toparlandı. Yorgunluk ve bulaşıcı hastalıkların hüküm sürdüğü Bulgar ordusunun burada 17 Kasım tarihinde gerçekleştirdiği taarruz başarısızlıkla sonuçlandı. Ardından her iki taraf Çatalca'da siper muharebelerine başladı.

Diğer taraftan Sırp ordusu 23 Ekim tarihinde Kumanova'da Osmanlı'nın Batı Ordusunu yendi. Karşısında direniş azalmış olan Sırp ordusu ardından Makedonya, Kosova ve Arnavutluk üzerine

yürüyerek Aralık ayında Adriyatik kıyılarına ulaştı. Yunan donanması Osmanlı'nın Anadolu'dan Balkanlara gemilerle takviye yapmasına engel oldu ve Osmanlı Devleti'nin Ege'deki adalarını işgal etti. Yunan kara ordusu iki istikamette ilerleyerek ve 8 Kasım günü Sela-

nik'e girdiler. Ardından Batı istikametinde ileri harekate devamla Yanya kentini kuşattılar. Karadağ kuvvetleri ise Yeni Pazar bölgesinde bulunan Sancak şehrine girdiler ve Arnavutluk'un kuze-

yinde bulunan İşkodra'yı kuşattılar.

Osmanlı Devleti 3 Aralık günü Bulgaristan, Karadağ ve Sırbistan'la ateşkes imzaladı. Yunanistan ise askeri hareketini devam ettirdi. O esnada Osmanlı'nın Avrupa'daki toprakları kuşatma altındaki Edirne, Yanya ve İşkodra ile Gelibolu Yarımadası ve Çatalca hattının gerisinde kalan Trakya arazisinden ibaretti. Osmanlı'nın bu yenilgisinin bir sonucu olarak İtalya ve Avusturya tarafından desteklenen bir grup Arnavut aydın 28 Kasım 1912 tarihinde Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan etti. Balkan devletlerinin heyetleri Londra'da Osmanlı heyeti ile nihai barış antlaşması için çabalarını sürdürürlerken, Büyük Devletlerin

büyükelçileri herhangi bir uzlaşma durumunda kendi çıkarlarını garanti altına almak için aynı şehirde bir konferansta bir araya geldiler.

23 Ocak 1913 tarihinde İstanbul'da yaşanan hükümet darbesi Jön Türkleri yeniden iktidara getirdi. Bu hükümet özellikle Edirne'yi kaybetmemek için savaşa devam etmeye kararlıydı ve 30 Ocak günü yaptığı açıklama ile

Midye-Enez Hattı

daha önce yapılmış olan ateşkesten çekildiğini ilan etti. Çatışmalar yeniden başladı ancak bu, Osmanlı'nın aleyhine oldu.

Yanya 6 Mart günü Yunanistan'ın, Edirne 26 Mart günü Bulgaristan'ın eline geçti. İşkodra kuşatması ise uluslararası sorunları beraberinde getirdi. Avusturya, halkının çoğunluğunu Arnavutların oluşturduğu bu şehrin kısa süre önce bağımsızlığını ilan eden Arnavutluk'a verilmesini talep etti. Kuşatmada Karadağ'a yardım eden

Sırbistan, Avusturya-Macaristan'ın baskısı neticesinde birliklerini geri çekti. Ancak Karadağ buna rağmen kuşatmayı sürdürdü ve 22 Nisan günü şehri ele geçirdi. Bunun üzerine Büyük Devletlerin gemilerinden oluşan Adriyatik kıyılarındaki bir filotilla iki haftadan daha kısa bir sürede (5 Mayıs'ta) Karadağ'ı İşkodra'dan çekilmeye mecbur bıraktı.

Bu sırada, Londra'daki barış görüşmeleri, 30 Mayıs 1913 tarihinde Osmanlı Devleti ile Balkan Müttefikler arasında ilk Londra Anlaşmasının imzalanması ile sonuçlandı. Bu antlaşmaya göre, Osmanlı'nın Avrupa'daki toprakları Ege'deki Enez Limanında Karadeniz'deki Midye Limanına dümdüz çekilen hattın doğusunda kalan dar bir şeritten ibaretti.

İkinci Balkan Savaşı veya Müttefikler Arası Savaş

Bulgarlar Birinci Balkan Savaşı esnasında Osmanlı Ordusunun esas kısmı ile Trakya'da çarpıştılar, Sırlar ise Makedonya'nın büyük bölümünü ele geçirdiler. Avusturya'nın engellemeleri, Arnavutluk'un kuzey kesiminde Adriyatik kıyısında bulunan ve Sırların almayı arzu ettikleri limanı ele geçirmelerine mani oldu.

Bunun üzerine Sırlar Arnavutluk kıyılarındaki kayıplarını telafi etmek için Makedonya'daki kazanımlarını büyötmeye çalıştılar. Yunanlar Makedonya konusundaki bir anlaşmaya hiçbir zaman razı olmadılar ve işgal ettikleri Makedonya topraklarını elde bulundurmaya devam edeceklerini belirttiler. Bulgarlar ise Makedonya'nın bu bölgelerini ele geçirmeye kararlıydılar.

Makedonya meselesi üzerinde müttefikler arasında ortaya çıkan bu husumet, 1913 yılının baharında karşılıklı notaların verilmesinin ardından sıcak çatışmaya dönüştü. Rusya'nın Bulgaristan ile Sırbistan arasındaki arabuluculuk çabaları sonuçsuz kaldı.

Bulgar askerleri, 29-30 Haziran 1913 gecesi Makedonya'daki Yunan ve Sırp mevzilerine taarruz başlattı. Bu, genel bir savaşın patlayacağına yönelik bir işaretti. Yunan ve Sırların gerçekleştirdikleri karşı taarruzlar Bulgarları savaş öncesi sınırlarına geri attı. Bulgar ordusunun tam durumda denge sağlamaya başlayacağı esnada Rumen ve Osmanlı Orduları Bulgaristan'ı işgal ettiler. Rumenler Güney Dobruca'yı ele geçirerek Karadeniz kıyılarındaki topraklarını genişletmek ve Bulgarların başka

İkinci Balkan Savaşında Bulgar taarruzları ve Bulgaristan'a karşı yapılan taarruzlar yerlerdeki kazanımlarını dengelemek istiyorlardı. Osmanlı'nın amacı ise Edirne'yi almaktı. Daha önce Sırlar ve Yunanlarla çetin muharebeler yapmış olan Bulgar ordusu Rumen ve Osmanlı orduları karşısında direnemedi. Bu şartlar altında Bulgaristan barış istedi. 10 Ağustos günü imzalanan Bükreş Antlaşması ile Bulgaristan Makedonya'nın büyük bir bölümünü Yunanistan ve Sırbistan'a, Güney Dobruca'yı ise Romanya'ya bıraktı.

30 Eylül 1913 tarihinde imzalanan İstanbul Anlaşması Bulgaristan'ın Edirne'deki kısa süreli işgalini sona erdirdi.

Balkan Savaşlarının Sonuçları

Balkan Savaşları büyük kayıplarla sonuçlandı. Bulgarlar yaklaşık olarak 65.000, Yunanlar 9.500, Karadağlılar 3000 insan kaybettiler.

Edirne'yi Bulgar işgalinden kurtaran Türk birlikleri geçit töreninde

Sırpların can kaybı en az 36.000'di. Osmanlılar yaklaşık 125.000 kayıp verdiler. İlâveten binlerce sivil, hastalık ve diğer nedenlerle yaşamını yitirdi. Bilinçli olarak yapılan zulüm savaş sahasının her yerinde görüldü.

Balkan Savaşlarının başka bir önemli sonucu da Bulgaristan'ın Rusya'dan uzaklaşması oldu. Bulgaristan, 1913 yılına kadar Rusya'nın Balkanlar'daki en önemli müttefiki olmuştu. Bulgaristan'ın İstanbul'a yakın konumda bulunması Rusya'ya değerli bir üs imkanı sunuyordu. Zira Rusya, Bulgar topraklarını kullanmak suretiyle çok önem verdiği bu hayati bölgeye baskı uygulayabilirdi. Ancak Rusya'nın Makedonya konusunda Sırbistan ile Bulgaristan arasında yürüttüğü arabuluculuğun başarısız olması, Bulgaristan'ın İkinci Balkan Harbinde felaket yaşamasına ve akabinde bu felaketin yaralarını sarmak için Üçlü İttifaka yönelmesine sebep oldu. Bu gelişme Sırbistan'ı Rusya'nın Balkanlar'daki tek

müttefiki konumuna getirdi. Gerçekten de 1914 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Sırbistan'ı tehdit

ettiği zaman Rusya'nın Sırbistan'ı koruması gerekecekti. Aksi halde Rusya bütün Balkanları kaybederdi. Karadağ ve Sırbistan'ın Arnavutluk üzerindeki ihtirasları Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bu iki Slav devletine karşı olan antipatisini büyük oranda artırdı. Viyana yönetimi, Sırbistan'ın Balkanlar'daki gücünün artmaması için kararlıydı. Aralık 1912, Nisan 1913 ve Balkan Savaşlarının ardından Ekim 1913'te toplam üç kere olmak üzere Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Arnavutluk meselesi nedeniyle Sırbistan ve Karadağ'la karşı karşıya geldi. Her ne kadar I. Dünya Harbi 1914 yazında Bosna'da yaşanan bir olay üzerine başlamış olsa da Arnavutluk konusunda yaşananlar Avusturyalıları Sırlara karşı savaşmaları gerektiğini öğretmişti. I. Dünya Harbi Üçüncü Balkan Savaşı değildi daha ziyade Balkan Savaşları I. Dünya Harbinin başlangıcıydı. Milliyetçi çatışmalar Güneydoğu Avrupa'da 1912'den 1918'e kadar devam etti. Sorunlar 21. yüzyılda da sürdü. •

1982 Anayasası Sonrası ve Günümüz

1

Yazan: Av. BURCU TAYANÇ

Cumhuriyetimizin ilanından günümüze kadar olan Anayasal gelişmelerden, halen yürürlükte olan ve pek çok değişikliğe rağmen hâlâ aynı isimle (1982 Anayasası olarak) anılan mevcut Anayasamız' dan bahsetmiştir.

1982 Anayasası'nın kabulünden sonra ilk olarak 1987 yılında değişiklik yapılmış ve günümüze değin 21 kez Anayasa gerek meclis ile gerekse de referandum yolu ile değişmiş, değiştirilmiştir.

Her bir Anayasal değişikliği

kendi içerisinde tek tek incelediğimizde toplumsal olarak sosyolojik yapımızı da değerlendir-memiz gerekmektedir. Bu da bize sayfalarca sürece ve açik-lama gerektirecek çok uzun bir konunun derinini oluşturmaktadır.

Bu nedenle de bu yazımızda uzun uzun bahsedemeyeceğimiz ve senelerce sürebilecek bir yazı dizini oluşturacağından, hangi senelerde hangi maddelerin değişerek,

esasen bizlere ve toplumumuza ne tür bir reform hareketine neden olduğunu ve “hukuk devleti” ilkesine ne denli yaklaştığımızı veya uzaklaştığımızı görmemizi sağlayacak.

1987 yılında yapılan Anayasa değişikliği referandum ile yapılan

yasası” yürürlükten kalktı. Bu referandumda “evet” oyları ile “hayır” oyları arasında sadece 75.066 oy çıkmıştır.

Sonuçların açıklanması ile dönemin Başbakanı Turgut Özal erken genel seçim kararı almış ve aynı yıl 29 Kasım’da 1987 Türkiye

genel seçimleri yapılmıştır. 12 Eylül 1980 darbesi ile getirilen siyasi yasakları kaldıran Anayasa referandumu olarak bilinir.

Bunların dışında da oy verme yaşı 21’den 20’ye indirilmiş, TBMM üye sayısı 400’ den 450’ ye çıkarılmış, referandumun alanı genişletilerek halkın Anayasa değişiklikleri üzerindeki etkisi artırılmıştır.

1993 tarihli yapılan anayasal değişiklik 8 temmuz 1993 tarihinde yapılmış ve bu değişiklik ile 1982 Anayasası’nın 133. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Halk oylamasına gerek kalmadan yapılan bu değişiklik

Radyo ve TV kurma ve işletme yetkilerini sadece devlete tanıyan hüküm değiştirilmiş, devlet tekeli sona erdirilmiş ve TRT’nin yeniden özerkliği sağlanmıştır.

En kapsamlı değişikliklerden biri de 1995 Anayasa değişikliği ile yapıldı. Anayasanın başlangıç bölümünde ilk iki paragraf şöyle

Türkiye’nin 19. Başbakanı Turgut Özal

1987 yılında yapılan Anayasa değişikliği referandumu ile bu Anayasanın geçici 4. maddesi olan “eski siyasi liderlerin siyaset yasağı” yürürlükten kaldırıldı.

ve Türkiye’de yapılan üçüncü halk oylamasıdır. Seçmen kütüklerinin belirlenmesi amacıyla 12 Temmuz 1987’de tüm yurttan sokağa çıkma yasağı uygulandı. Yüksek Seçim Kurulu, halk oylaması sonuçlarını 12 Eylül 1987’de açıkladı. Bu Anayasa ile geçici 4. madde olan “eski siyasi liderlerin siyaset

düzenlenmişti:

"Ebedi Türk vatan ve milletinin bütünlüğüne ve kutsal Türk Devleti'nin varlığına karşı, Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada; Türk Milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, milletin çağrısıyla gerçekleştirildiği 12 Eylül 1980 harekâtı sonucunda, Türk Milleti'nin meşru temsilcileri olan Danışma Meclisi'nce hazırlanıp, Milli Güvenlik Konseyi'nce son şekli verilerek Türk Milleti tarafından kabul ve tasvip ve doğrudan doğruya onun eliyle vazolunan ANAYASA..."

Bu iki paragraf 1995 değişikliği ile yürürlükten kaldırıldı. Başlangıç bölümünden çıkarılan bu iki paragrafın yerine geçen ilk paragraf "Türk vatanı ve milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devleti'nin bölünmez bütünlüğünü belirleyen Anayasa..." şeklinde başlamaktadır.

Yine 1982 Anayasası'nın 33. maddesinde düzenlenen dernekler konusunda yapılan değişiklikle Anayasanın 13. maddesindeki genel sınırlamalara aykırı hareket edemeyecekleri hükmü kaldırıldı. Derneklerle ilgili kısıtlamalara son verildi. Siyasi amaç gütmek, siyasal faaliyette bulunmak, partilerden destek almak ve bunlara destek vermek, sendika, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu ve vakıflarla bu amaçlarla ortak

hareket etmek şeklindeki yasaklar kalktı. Belli koşullarda kendiliğinden dağılmış sayılacakları hükmü metinden çıkarıldı. Vakıflara da derneklere tanınan genişletilmiş faaliyet haklarından yararlanacakları biçimde değişiklik gerçekleştirildi. Silahlı kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensupları hariç olmak üzere Devlet Memuru olmayan kamu görevlilerinin dernek özgürlüğünü kısıtlama olanağı veren hüküm yürürlükten kaldırıldı. Devlet memurlarının haklarının ise "görevlerinin gerektirdiği ölçüde" sınırlanabilmesi kabul edildi. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde idari mercilerin, dernekleri faaliyetten men edebilmelerine ilişkin koşullar netleştirildi, men kararının 24 saat içinde yargıç onayına sunulması, yargıç kararının 48 saat içinde açıklanması şartı getirildi, aksi takdirde kendiliğinden yürürlükten kalkacağı hükmü bağlandı.

Yine 1982 Anayasası'nın sendikal faaliyetleri düzenleyen 52. maddesi yürürlükten kaldırıldı. Kaldırılan bu maddeye göre sendikalar 13. maddede yazılı yasalara aykırı davranmayacaklar, siyasi amaç güdemeyecekler, siyasi faaliyette bulunamayacaklar, dernek, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ortak hareket edemeyeceklerdi. Sendikalar üzerindeki idari ve mali denetim ve sendikaların tüm gelirlerinin devlet bankalarında saklanması konusundaki buyurucu maddeler de kalkmış oldu.

Anayasanın 53. maddesinde yapılan değişiklikle de kamu görevlilerine sendika kurma hakkı tanınmıştı. Grev ve toplu sözleşme hakkı verilmedi ama, idareyle toplu görüşme yapma hakkı tanındı. Bu tür sendikaların üyeleri adına yargı mercilerine başvurmaları hakkı tanındı.

Anayasanın 67. maddesinde düzenlenen seçme ve seçilme hakları yeniden düzenlendi. Yurt dışındaki vatandaşlar ile tutukluların oy kullanabilmeleri kabul edildi. Seçme ve halk oylamasına katılma koşulu "yirmi yaşına girmiş olma" yerine "18 yaşını doldurmuş olma" şeklinde aşağıya çekilerek değiştirildi. "Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir" şeklindeki son fıkra 67. maddeye eklendi.

Siyasi parti kurma ve parti üyeliğinin düzenlendiği 68. madde değişikliğine göre; parti üyeliği yaşı 21'den 18'e (doldurmuş olma) indirildi. Partilerin yurt dışında faaliyette bulunma, kadın ve gençlik kolları gibi yan kuruluşlar ve vakıf kurma yasakları kaldırıldı. Yüksek öğretim eleman ve öğrencilerinin belli koşullarda parti üyesi olabilmelerine olanak sağlandı. Partilerin yeterli düzeyde ve hakça mali

yardım görmeleri, yalnız tüzük ve programları itibariyle değil, eylemleri bakımından da anayasa ve yasa hükümlerine uygun olmaları, devletin bağımsızlığı ile eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine aykırı düşmemeleri gibi maddeler kabul edilmiştir.

Siyasi partilerin uyacakları esaslar için Anayasanın 69. maddesi değiştirilmiştir. Siyasi partilerin tüzük ve programları dışında faaliyetle bulunamayacakları, Anayasanın 14. maddesindeki sınırlamalar dışına çıkamayacakları, kendi siya-

1995 Anayasa değişikliği ile parti özgürlüklerine yeni sınırlamalar getirilmiş, sadece tüzük ve programları değil, eylem ve faaliyetleri de denetim altına alınmıştır.

setlerini desteklemek için dernek, sendika, vakıf, kooperatif ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile siyasi ilişki ve işbirliği içinde olamayacakları, bunlardan maddi yardım alamayacakları, Cumhuriyet Başsavcılığının bunları izleyip denetlemesi şeklindeki hükümler 69. madde metninden çıkarılmıştır.

Buna karşılık parti özgürlüklerine yeni sınırlamalar getirilmiştir. Sadece tüzük ve programları değil,

eylem ve faaliyetleri de denetim altına alınmıştır. Ticari faaliyet yasağı konulmuş, mal edinmeler, gelir ve giderler ve seçim harcamaları daha sıkı esaslara bağlanmıştır. "Kapatılmış parti mensuplarının üye çoğunluğunu oluşturacağı yeni parti kurulamaz" şeklindeki hükmü "temelli kapatılan

bir parti başka ad altında kurulamaz" şeklinde değiştirilmiştir.

Parti kapatılması sonuçlarıyla ilgili olarak yapılan değişikliğe göre: Kapatılan partinin kurucu ve yöneticileri yeni bir partinin kurucusu, yöneticisi ve denetçisi olamazken, yeni düzenlemeden sonra, partisinin kapatılmasına neden olan üyeler de, kurucular dahil olmak üzere, beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve denetçisi olamayacaklardır. Siyasi Partiler Yasasına göre bir siyasi partinin kapatılması sıkı koşullara bağlamıştır. 1995 yılı Anayasa değişiklikleri ise bir partinin yasak "fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin" tespiti işlemi işini sadece Anayasa Mahkemesi'ne bırakmıştır. Bu değişiklik kapatma kararı verilmesini kolaylaştırıcıdır. Anayasa Mahkemesi Refah Partisi'nin kapatılması kararını vermiştir.

1999 yılında Siyasi Partiler Yasasında yapılan değişiklikle kapatma işlemi yine belli kanıtların varlığına

1999'da Siyasi Partiler Yasasındaki değişiklikle milletvekili sayısı 450'den 550'ye çıkarılmıştır.

bağlanmış ve parti kapatma zorlaştırılmıştır. Anayasa mahkemesinin de takdir alanı çerçevelenmiştir.

1982 Anayasası'nın 75. Maddesinde yapılan değişiklikle milletvekili sayısı 450'den 550'ye çıkarılmış, 84. maddede yer alan parti değiştiren milletvekilinin üyeliğinin düşmesi usulüne son verilmiş, yine 85. maddede yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ya da üyeliğin düşmesine karşı Anayasa Mahkemesinde açılan iptal davası koşulları yeniden düzenlenmiştir. TBMM'nin her yıl eylül ayının ilk günü yerine ekim ayının ilk günü ve yine kendiliğinden toplanması Anayasanın 93. maddesi değiştirilerek kabul edilmiştir.

Anayasanın 135. maddesinde yapılan değişiklikle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşamayacakları, siyasi parti, sendika ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri yolundaki yasaklar kaldırılmıştır. •

(Devam edecek.)

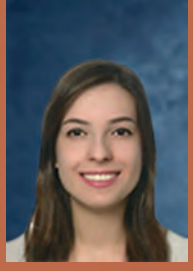

Dünyalık
Serdar Günbilen

Bilinçaltı

Uzm. Psk. Sedem Demir

Gelişme Çağında Oyun Oynamanın Önemi

Çocuk merkezli oyun oynamak bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel olmak üzere birçok alanda çocukların gelişimine olumlu yönde etki eder. Birleşmiş Milletler, serbest oyun oynamayı temel insan haklarından biri olarak kabul etmiştir. Oyun oynamak ebeveynlerin çocuklarıyla doğrudan iletişime geçebileceği ve aralarındaki bağı güçlendirebilecekleri en güzel araçlardan biridir.

Oyun oynamak çocukların beyin gelişiminde önemli bir role sahiptir; çünkü oyun oynarken yaratıcılıklarını kullanır ve hayal güçlerini geliştirirler. Bu da el becerilerini geliştirmenin yanı sıra, fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel olarak onları güçlendirir. Çocuklar ilk olarak oyunla etraflarındaki dünyayla etkileşime geçerler. Bu etkileşim onların gerçek dünyayı

merkezli oyun ayrıca çocukların kendi kendilerine karar vermelerini sağladığı için kendi öğrenme hızlarını ve kendi ilgi alanlarını bulmalarını, büyüdüklerinde kendi hayallerinin ve tutkularının peşinden koşmalarına ön ayak olur.

İdeal oyun ebeveynlerin de katıldığı oyundur ancak oyun eğer ebeveynler tarafından yönlendirilirse yukarıda sayılan yararların

liderlik, yaratıcılık ve bir grubun parçası olabilmek gibi bir kısmı kaybolabilir. Bunun yerine ebeveynler çocuklarının kendi yaratıcıları dünyanın bir parçası olup, onların yarattığı bu dünyanın keyfini çıkarırken çocuklarıyla olan bağlarını güçlendirirlerse serbest oyundan en fazla yararı alabilirler.

Çocuklar bazen bu oyunlar

sırasında kendi endişelerinden ve fikirlerinden bahsedebilir ya da ima edebilirler. Bu da onların perspektifini anlamaları için mükemmel bir fırsattır. Bunun yanında serbest oyun çocukların en fazla aktif olduğu oyun çeşidi olarak saptanmıştır. Sürekli televizyon veya bilgisayar başında oturan çocuklara göre fiziksel yönden daha sağlıklı bir bedene sahip olmaları gibi bir

Oyun oynamak çocukların becerilerini geliştirmenin yanı sıra, fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel olarak onları güçlendirir.

tanımlarının ilk adımlarındandır. Oyun oynayarak kazandıkları beceriler çocukların daha sonraki yaşamlarında karşılaştacakları zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olur. Serbest oyun çocuklara paylaşmayı, bir sorun ortaya çıktığında bununla nasıl başa çıkıp çözebileceklerini, bir grubun parçası olmayı ve kendilerini nasıl savunmaları gerektiğini öğretebilir. Çocuk

avantaja sahiptir. Okul ortamındaki oyun daha aktif ve sağlıklı bir beden yanında çocukların okula daha kolay adapte olmalarını sağladığını göstermiş, bunun da daha etkin öğrenme ve problem çözme becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir.

Ancak gelişen teknolojiyle hayat tarzlarının değişmesinin yanında daha az imkâna sahip olanların yeterli kaynaklarının olmaması ve çocuk işçi gibi sorunlardan dolayı çocuklar serbest oyun oynamaya teşvik edilmekten çok bilgisayar ve tablet oyunlarıyla meşgul edilmektedirler. Bunun önüne geçebilmek; en azından en az indirgemek için yapılabilecek çözümlerden biri; çevredeki imkânlar kullanılarak çocukların serbestçe oynayabilmesi çocuklar ve ebeveynler daha çok dışarı çıkmaya teşvik edilebilir. Eğer bahsedilen çevre uygun değilse, ebeveyn ve çocuğun ev ortamında daha çok serbest oyun oynaması gibi bir çözüm sunmak yerine, okul öncesi eğitimin çocuk gelişimi açısından önemi unutulmamalıdır, ancak okul öncesi eğitim serbest oyunun yerini alamayacağı gibi oyun da okul öncesi eğitimin yerini alamaz.

Tüm bunlar bir yana ebeveyn ve çocuğun birebir iletişim halinde olduğu çocuğun liderliğinde oynanan oyun her zaman çocuğun gelişimi için en yararlı olan aktivitelerden biridir. Özellikle çocukların

Serbest oyun oynayan çocuklar fiziksel yönden daha sağlıklı bir bedene sahiptir.

yaratıcı olmalarını gerektiren Lego ve benzeri çocukların kendi hayal güçlerine dayalı oyuncaklarla oynanan serbest oyun teşvik edilmelidir. Planlanmamış, spontane gelişen oyun ebeveyn ve çocuk arasındaki bağı, ebeveyn çocuğunu dinlediği, onun dünyasına onunla beraber girdiği için kuvvetlendirmenin yanı sıra çocuğun beyin gelişimine de katkı sağlayacağından dolayı mutlu ve başarılı çocuk yetiştirmenin en önemli yapı taşlarından biridir. •

sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar: Adolph, K. E., Robinson, S. R., Liben, L., & Muller, U. (2015). Handbook of Child Psychology and Developmental Science. • Brumariu, L. E., & Kerns, K. A. (2011). Parent – Child Attachment in Early and Middle Childhood. The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development, Second Edition, 319-336. • Ginsburg, K. R. (2007). The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds. Pediatrics, 119(1), 182-191.

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Horozlarıyla ünlü ilimiz hangisidir?

- a-Denizli
- b-Manisa
- c-Muğla
- d-Antalya

2-Efsane bilimi diye bildiğimiz alanın adı nedir?

- a-Mitoloji
- b-Arkeoloji
- c-Antropoloji
- d-jeoloji

3-Yağmur suyunu biriktirmeye yarayan yeraltı su deposuna ne ad verilir?

- a-Gayzer
- b-Fay Kaynağı
- c-Sarnıç
- d-Artezyen

4-Yiyeceklerin besin değerini belirlemede kullanılan birime ne ad verilir?

- a-Enerji
- b-Protein
- c-Yağ
- d-Kalori

5-Açık denizlerde dolaşmakla ya da bir filoyu korumakla görevli toparla donatılmış hızlı savaş gemisine ne ad verilir?

- a-Kruvazör
- b-Fırkateyn
- c-Denizaltı
- d-Muhrip

6-Geleneksel Boğa Güreşlerinin yapıldığı ilimiz hangisidir?

- a-Amasya
- b-Ankara
- c-Artvin
- d-Samsun

7-İtfaiyecilerin başlarına giydikleri demir başlığın adı nedir?

- a-Baret
- b-Miğfer
- c-Visor
- d-Fedora

8-Güneş sisteminde Saat yönünde dönen tek Gezegen hangisidir?

- a-Jüpiter
- b-Merkür
- c-Venüs
- d-Neptün

9-Duvar ve Tavan süslemeleri yapan ustalara ne isim verilir?

- a-Nalbur
- b-Nakkaş
- c-Hattat
- d-Çini ustası

10-Eski dönemlerdeki "Temaşahane" nin günümüzdeki karşılığı nedir?

- a-Mimari
- b-Sinema
- c-Resim
- d-Tiyatro

11-Karayollarındaki işaretleme standartlarını hangi kuruluş belirler?

- a-Karayolları Genel Müdürlüğü
- b-İçişleri Bakanlığı
- c-Emniyet Genel Müdürlüğü
- d-Adalet Bakanlığı

12-Kan şekerini düzenleyen ve İnsülin salgılayan organımız hangisidir?

- a-Mide
- b-Pankreas
- c-Karaciğer
- d-Dalak

Yanıtlar:
151.
sayfada

Messer Ansaldo'nun Büyülü Bahçesi

Ressam: Marie Spartali Stillman (1844-1927)

Resim Boccaccio'nun ünlü yapıtı Decameron'un öykülerinden birinde yer alan fantastik Mayıs Bahçesi'ni ve ziyaretçilerini betimliyor.

Decameron'un onuncu gününün beşinci öyküsü İtalya'nın kuzeydoğusundaki Udine'de geçiyor. Kentin

ileri gelenlerinden Messer (Bay) Ansaldo, Dianora adında soylu bir kadına âşık olur. Fakat kadın evlidir. Eşi Gilberto varlıklı, yakışıklı ve görgülü bir adamdır. Ansaldo belki de kadının mutsuz bir evlilik yaşadığını düşünerek onun gönlünü çalmak için elinden geleni yapar,

sık sık aracı kadınlar göndererek coşkulu sevgisini iletir, armağanlar gönderir. Dianora'nın ilgisizliği Ansaldo'yu yıldırmaz, ama Ansaldo'nun ısrarcılığı Dianora'yı bıktırır. Adamdan kurtulmak için kendince bir çözüm bulur. Yerine getirilmesini olanaksız gördüğü bir isteği koşul olarak ileri sürüp bu sıkıntılı durumdan sıyrılmayı düşünür. Aracı kadının son gelişinde isteğini iletir. Ansaldo'dan istediği, Ocak ayında Mayıs ayındaki gibi yeşillenmiş ve çiçeklenmiş bir bahçe yapmasıdır. Başardığı takdirde Ansaldo'nun tüm isteklerini yerine getirmeye söz verir. Fakat Ansaldo başaramaz ve kendisini rahatsız etmeyi sürdürürse Dianora artık durumu gizlemeyecek, kocasına haber verecektir.

Ansaldo önce ümitsizliğe kapılır, ama pes etmez. Çare arar ve bulur sonunda. Yüklü bir bedel karşılığında bahçeyi yapacak bir büyücüyle anlaşır. Bahçe olanca güzelliğiyle ortaya çıkınca Ansaldo görmesi için Dianora'yı bahçeye davet eder ve verdiği sözü tutması gerektiğini hatırlatır. Dianora bahçeyi hayranlıkla gezerken verdiği sözden dolayı pişmanlık duyar. Onun sıkıntılı durumunu fark eden kocasının sıkıştırması üzerine her şeyi anlatır.

Kocası önce öfkelenir, namusu üzerine pazarlığa girmenin erdemli bir kadına yakışmadığını, verilen sözlerin sevdalı erkeklerle yapılması olanaksız şeyleri bile yaptırabileceğini söyler ve şöyle sürdürür sözlerini:

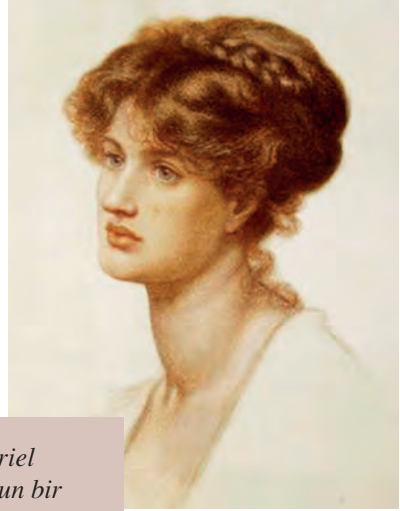
“Verdiğin sözün ağırlığından kurtulabilmen için hiçbir kocanın yapmadığını yaparak sana izin veriyorum. Git ve namusunu koruyarak verdiğin sözden cayman bir yolunu bul. Böyle davranmamın bir nedeni de büyücünden çekiniyor

Kocasının bu özverili davranışı karşısında gözyaşlarına boğulan Dianora dediklerine karşı çıksa da kabullenmek zorunda kalarak Ansaldo'ya gider...

olmamdır. Ansaldo'yu hiçe sayarsan büyücüyü üzerimize salıp bize kötülük ettirebilir. Verdiğin sözden caymayı başaramazsan ruhunu saklı tutarak bir kereliğine onun olursun.”

Kocasının bu özverili davranışı karşısında gözyaşlarına boğulan Dianora dediklerine karşı çıksa da kabullenmek zorunda kalarak Ansaldo'ya gider ve kocasının izniyle, onun dediğini yerine getirmek için geldiğini ve sözünü tutmaya hazır olduğunu söyler ona. Karısının namusu söz

konusu olduğu halde Gilberto'nun sergilediği soylu özveri Ansaldo'yu şaşkına çevirir. Kendi sınır tanımaz sevdasına saygı gösteren Gilberto'nun onurunu lekelemeyi kendi değerleriyle bağdaştıramaz. Dianora'yı seçkin bir konuğu gibi ağırlayıp evine gönderirken bundan böyle kendisini bir aile dostu olarak görmelerini ister. Onun bu davranışını gören büyücü de büyülü bahçeyi ortadan kaldırıp giderken Ansaldo'nun verdiği parayı geri çevirir.

Ressam bayan Marie Spartali (Spillman evlilik adıdır) Yunan kökenli bir ailede dünyaya gelmişti. Babası Michael Spartali Londra'da Yunanistan başkonsolosu olarak görev yapan varlıklı bir tüccardı. Genç Marie resim sanatına olan ilgi ve yeteneğini içinde bulunduğu Victoria döneminin yenilikçi ve devrimci sanat akımı 'Pre-Raphaelite Brotherhood' (Raffaello Öncesi Kardeşliği) adıyla kurulan topluluğun etkinliklerine adanmıştı. İngiliz sanatının bu ilk avangard grubunu oluşturan ressamlar dönemin akademik, gösterişli ve gerçekçilikten uzak sanat anlayışına karşı çıkarak kendilerini anakronik bir yaklaşımla İtalyan rönesans ressamı Raffaello'dan (1483-1520) önceki, görüşlerine yakın buldukları dönemin sanatına konumlandırırmışlardı. Topluluğun kurucusu

Dante Gabriel Rossetti onun bir portresini yaparken Marie'nin güzelliğini iyi yansıtamamaktan korktuğundan çalışmasında çok zorlandığını söylemişti.

7 erkek ressam uzun boylu, güzel Marie'yi izdaş olarak aralarına kabul ederken bir yandan da onu karşılarında bir model olarak görebilmek için kendi aralarında

yarışıyorlardı. Kuruculardan Dante Gabriel Rossetti onun bir portresini yaparken Marie'nin güzelliğini iyi yansıtamamaktan korktuğundan çalışmasında çok zorlandığını söylemişti. (Söz konusu portre yukarıdadır.)

Sanat yaşamında 150 civarında resim yapan Marie Spartali sayıları ve yapıtlarının sayısı yönünden baskın çıkan grubun erkek üyeleri yanında hak ettiği ünü kazanamamıştı. Geçtiğimiz yıllarda onun bir sergisinin tanıtımını yaparken BBC 'Zamanın Unuttuğu Kadın Ressam' başlığını atmıştı haberine. •

halukerdemolbd@gmail.com

Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu, Talas ve Tarsus Amerikan Kolejlerinde okudu. AÜ DTCF'de İngiliz Edebiyatı ve Osmanlı Tarihi alanlarında lisans, İngiltere Leeds Üniversitesi'nde "Dilbilim ve İngiliz Dili Öğretimi" alanında yüksek lisans, Londra Üniversitesi'nde "Uygulamalı Dilbilim ve Yabancı Dil Eğitimi" alanında doktora eğitimi gördü. Cambridge Üniversitesi'nde uzun yıllar öğretim üyeliği yaptı. Cambridge Yabancı Diller Merkezi'nin (The Cambridge Centre for Languages, Sawston Hall) 22 yıl kurucu direktörlüğünü yürüttü. 2007 yılından beri Türkiye'de çeşitli vakıf ve devlet üniversitelerinde üst düzey idari görevler üstlenerek "Yabancı dil eğitimi" ile ilgili incelemelerde bulunmaktadır. Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu T. C. Devlet Üstün Hizmet Madalyası sahibidir.

Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu

*I think this is defamatory statements. This statements are ağır eleştiril.
Ağır eleştiril accepts only ifade and basın özgürlüğünün sınırları içinde.
Because Samantha says: Daily Republic's readers are so idiot! If you
show the kişileri suçlayıcı şekilde or write the şeref ve itibarını
zedeleyecek şekilde this is ihlal. Bir insanın yazdığı eserin kişinin şeref
and itibarını zedeleyecek şekilde yayımlanması, it is defamation hemde
from copyright kaynaklanan haklarını zedelemiş olur.*

Türkiye'de

Yabancı Dil Eğitimi

BEKLENTİLER, GERÇEKLER, ÖNERİLER

öğretmen
dünyası

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Değişen dünyada gençler ve ruh sağlığı

Çeviri: SABRİYE AŞIR

Ergenlik ve yetişkinlik döneminin ilk yılları, örneğin okulların değiştiği, evden uzak kalınan ve üniversiteye ya da yeni bir işe başlanan, birçok değişimin yaşandığı zamanlardır. Birçok insan için bunlar heyecan verici zamanlardır. Diğer yandan bu dönemler, stres ve endişe zamanları da olabilirler. Bu duygular fark edilmez ve kontrol edilmese, bazı durumlarda ruhsal bozukluklara da

**10 Ekim
Dünya
Ruh Sağlığı
Günü**

yol açabilir. İnternet teknolojilerinin artan kullanımı kuşkusuz pek çok fayda sağlarken, günün ve gecenin herhangi bir saatinde sanal iletişim ağlarına bağlantının artması, yeni sıkıntıları da beraberinde getirebilir. Üstelik birçok genç, çatışmalar, doğal afetler ve salgın hastalıklar gibi insani acil durumlardan etkilenen bölgelerde yaşamaktadır.

**Bütün
ruhsal
hastalıkların
yüzde 50'si,
14 yaş
itibarıyla
başlar.**

Özellikle bu gibi durumlardan etkilenen gençler, ruhsal sıkıntı ve hastalıklara karşı savunmasızdırlar.

Bütün ruhsal hastalıkların yüzde 50'si, 14 yaş itibarıyla başlar. Fakat çoğu vaka tespit ve tedavi edilmemiş kalır. Ergenlik çağındaki gençler arasında, hastalığın yükü açısından depresyon üçüncü en önemli nedendir. 15-29 yaş arasındaki gençlerde intihar, ikinci başlıca ölüm nedenidir. Ergenlerde alkol ve yasadışı uyuşturucuların kullanımı pek çok ülkede önemli bir sorundur ve güvenli olmayan cinsel ilişki ya da riskli trafik davranışlarına yol açabilir. Yeme bozuklukları da söz konusudur.

Önlemek, ruh hastalığının erken belirti ve bulgularını bilmek ve anlamakla başlar.

yetişkinlerde ruhsal sıkıntı ve hastalığın önlenmesine yardımcı olmak, ruhsal hastalıkların üstesinden gelinmesi ve iyileştirilmesi için erken yaşlardan itibaren zihinsel dayanıklılık sağlamak amacıyla pek çok şey yapılabilir. Önlemek, ruh hastalığının erken belirti ve bulgularını bilmek ve anlamakla başlar. Ebeveynler ve öğretmenler, evde ve okuldaki günlük zorlukların üstesinden gelmelerini sağlamak için çocukların ve ergenlerin yaşam becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilir. Okulda ve diğer toplumsal ortamlarda psikososyal destek verilebilir. Ve kuşkusuz, sağlık çalışanlarının ruhsal bozuklukları tespit etmelerini

sağlayan eğitimler geliştirilebilir veya genişletilebilir.

Hükümetler tarafından yapılan yatırımlar ve sağlık-eğitim sektörlerinin kapsamlı, bütüncül, kanıta dayalı programlara dahil olması, gençlerin ruhsal sağlığı için temel gereksinimdir. Bu yatırım, gençlerin kendi ruhsal sağlıklarını koruma yollarını öğrenmeleri ve yaşıtlarına, ebeveynlerine, çocuklarına ve öğrencilerine nasıl destek olacaklarını bilmelerine yardımcı olmak için farkındalık yaratmaya yönelik programlarla bağlantılı olmalıdır. Dünya Ruh Sağlığı Günü'nün bu yılki odak noktası da budur. •

Neyse ki, günümüz dünyasının zorluklarıyla baş edebilmek için gençlerin erken yaşlardan itibaren zihinsel dayanıklılık sağlamalarına yardımcı olmanın ne denli önemli olduğunun giderek daha fazla farkına varılıyor. Ergenlik çağındaki gençlerin sağlığının korunmasının, hem kısa hem de uzun vadede sadece gençlerin sağlığı bakımından değil, aynı zamanda ekonomiler ve toplum açısından da son derece önemli olduğu; sağlıklı genç yetişkinlerin işgücüne, ailelerine ve çevrelerine, bir bütün olarak topluma daha fazla katkı sağlayabilecekleri yönündeki kanıtlar artıyor.

Ergenlik çağındakiler ve genç

Çeviri kaynağı yazı: "World Mental Health Day 2018" - World Health Organization, www.who.int

OSMANLININ İDAM FERMANI MONDROŞ ATEŞKESİ 100 YAŞINDA

İtilâf ordusu 15 Eylül 1918'de Makedonya'da Bulgarlara saldırıya geçti. iki hafta sonra Üsküp düştü. Bulgaristan ateşkes imzalayarak savaştan çekildi. Osmanlı ile Almanya arasında ulaşım iletişim kesildi.

Erken barış sağlanırsa Osmanlı'nın hedef tahtası olmaktan kurtulacağı umudu içindeki Talat Paşa, İttifak ülkelerinin aklından geçenleri öğrenmek için ajanlar

gönderdi. İngiltere ile Fransa'nın savaşı sürdürme niyetini öğrenince yüzler ABD Başkanı Wilson'un 14 ilkesine döndü. Padişah da gizlice ajanı Rüştü Bey'i, İsviçre'de

bulunan İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'la görüşmeye gönderdi. Vahdettin, İngiliz gölgesinde toprakların elinde kalacağını, çoğunluğu Osmanlı askerlerinden oluşan kaçaklar ordusunun İngiliz güçleriyle birlikte İstanbul'a gelip İttihat ve Terakki'yi iktidardan indireceğini hayal ediyor, İngiliz denetimli bir anayasa reformunu da yem olarak sunuyordu. Oysa Fransa'nın önerilerini alan İngiltere çoktan kafasındaki ilanı onaylamıştı.

Yayılmacılar “demokrasi, insan hakları, uygarlaşma” Truva atıyla dolaşıyorlardı. Örneği çoktu. Şair Jomo Kenyatta çok güzel özetlemişti: “Avrupalılar geldiklerinde onların elinde İncil, bizim elimizde ise topraklarımız vardı. Bize gözlerimizi kapatıp dua etmeyi öğrettiler. Gözlerimizi açtığımızda baktık ki İncil bizim elimizdeydi. Topraklarımız ise beyazların olmuştu.” Ellerinde İncil, ceplerinde ateş suyu, uyuşturucu, sırtlarında silah... vardıkları yerlere kan, göz yaşı ve

Jomo Kenyatta:
“Avrupalılar (...) Bize gözlerimizi kapatıp dua etmeyi öğrettiler. Gözlerimizi açtığımızda baktık ki İncil bizim elimizdeydi. Topraklarımız ise beyazların olmuştu.”

acı köktü.

7 ay görevde kalan Sadrazam Talat Paşa ateşkes yapılabilmesi için istifa etti. Yerine geçen İzzet Paşa'nın ilk girişimi, ateşkes için harekete geçmekti. 1916'da Kut-ül Amare'de tutsak edilen ve Büyükkada'da tutulan İngiliz generali Townshend arabulucu oldu. Ateşkes önerisi Çanakkale Boğazı önünde bekleyen İngiliz Akdeniz filosu komutanı Calth-

rope'a iletili. Yanıt gecikmedi. İzzet Paşa'ya 22 Ekim 1918'de “Bırakışma koşullarını belirlemek için yetkili olduğunu; Osmanlı kurulunun hemen Limni adasındaki Mondros'a gönderilmesini” yazılı olarak bildirdi.

İngiltere ile neler konuşulacağı değil görüşmeye kim gideceği sorunu doğdu.

Vahdettin, saraydan kayınbiraderi, Londra'da Osmanlı Büyükelçiliğinde sekreterlik yapan, daha da önemlisi Almanya yanlısı İttihat ve Terakki'nin karşıtı Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin önderi, Damat Mehmet Ferit'in başkanlığında bir kurulun gitmesini istedi.

İzzet Paşa, “çılıgınlık” olarak

nitelediği bu isteği geri çevirdi. Vahdettin diretti, Damat Ferit'in Ayan Meclisi'nde sadrazamla görüşmesini önerdi. Bakanlar Kuruluna danışan Sadrazam Denizcilik Bakanı Hüseyin Rauf (Orbay) başkanlığında bir kurulu görevlendirdi.

Bu atamayı kırıngınlıkla kabul lenen Vahdettin'in tek derdi kendisiydi. Sadrazama, gideceklerin özellikle "Halifelik, Sultanlık ve Osmanlı hanedanının haklarının büsbütün güvence altına alınması konusunda ve herhangi bir Osmanlı iline özerklik verilirse, bunun siyasi değil, yönetsel (idari) olmasına" dikkat etmelerini buyurdu.

Sadrazam, Padişahın "savaş yenilgisinin yaratmış olduğu kargaşada Osmanlı hanedanlığı ve kuruluşlarının sönüp gitmesi olasılığından kaygılanıldığını ve kendi tahtını kurtarmaktan başka bir şeye önem vermediğini" anlamıştı.

Mondros'a gidecek gemi batıyordu. Herkes kendi kamarasını kurtarmanın peşindeydi. Wilson ilkelerine bel bağlayan sadrazam da "saray" sözcüğünün yerine "hükümet" kelimesini koydu: "Hükümet yönetimine karışılmasın; ülkenin hiçbir yerine yabancı asker çıkarılmasın ve sona eren Alman

yardımları yerine İtilâf devletleri para yardımı yapsın" beklentisine "Yunan gemilerinin geçmemesi koşuluyla Boğazlar'ı açma ve askeri terhis etme" onayını da yedekledi.

Sadrazam gizli oturumda Amiral Calthorpe'un önerdiği metni kabul edip imzalamaktan başka bir yol olmadığına ilişkin inandırıcı bir konuşma yapınca milletvekilleri ve Meclis imza yetkisi için onay verdi.

Bu duygu ve düşüncelerle yola çıkıldı ama pirince giderken evdeki bulgurdan da olundu.

Agamemnon Zırhlısı

Osmanlı, Yunanistan'ın Limni adasının Mondros limanında demirli, Çanakkale'den geçirmediği Agamemnon gemisindeki masada "savaşı değil hayatını" yitirdi.

Osmanlı bir zamanlar kendisinin parçası olan, günümüzde Yunanistan'ın gözde turizm merkezlerinden Limni adasının ikinci büyük yerleşimi Mondros limanında demirli, Çanakkale'den geçirmediği Agamemnon gemisinde masada "savaşı değil hayatını" yitirdi.

İmzadan önce kurul dayatmaları

İstanbul'a iletti. Vahdettin koşulları çok sert buldu. Sadrazam Mondros'tan aldığı 27 Ekim 1918 tarihli iyimser telgrafın bir örneğini gösterdiğinde, Vahdettin: "Bu koşulları, ağır olmalarına karşın kabul edelim. Öyle tahmin ederim ki, İngiltere'nin Doğu'da asırlarca sürmekte olan dostluğu ve lütufkâr siyaseti değişmeyecektir. Biz onların müsamahasını daha sonra elde ederiz" dedi.

Agamemnon zırhlısında dört gün süren görüşmelerden sonra 30

Vahdettin:

"Bu koşulları, ağır olmalarına karşın kabul edelim. Öyle tahmin ederim ki, İngiltere'nin Doğu'da asırlarca sürmekte olan dostluğu ve lütufkâr siyaseti değişmeyecektir. Biz onların müsamahasını daha sonra elde ederiz."

Ekim 1918'de Calthorpe'un dikte ettirdiği hükümleri içeren Mondros Ateşkes antlaşması imzalandı.

Vahdettin, Mondros'tan dönen kurulu, Galata rıhtımına çıkarken karşılamaya gitmediği gibi, Dolma-bahçe'de de onlarla yüz yüze görüşmedi. Kötü günlerin kapıda olduğunu, İttifak üyelerine Osmanlı Devleti'ni parsellemek için gün doğduğunu tahmin ediyordu. Yarım gün bekletilen kurula, Vahdettin'in hasta olduğu, olup biteni başmabeyincisi Lütfi Simavi'ye iletmeleri bildirildi.

Suyun üstünde görünen kısma aldanan Osmanlı gemisi buzdağına çarptı. Osmanlı Devleti tarihinde bunun başlangıcıydı.

Olan ve olacakların çok az kişi farkındaydı. Boynundaki İngiliz siciminde sallanan Osmanlı bel bağladığı ucunda "bağımsız ve egemen bir ülke" yemi olan manda oltasının kendisini kurtaracağını sandı.

Gündemde Mondros, koşulların iyi ya da kötü olması değil İttihat ve Terakki'nin elinden siyasi gücün alınması vardı. Bu zafer sarhoşluğu, intikam, linç, fırsat ve çıkar duygularına kapılmayanlar da vardı.

Dünyanın en güçlü donanmasıyla denizden; Gelibolu Yarımadasına çıkarılan tam donanımlı askerleriyle karadan saldıranları yenilgiye uğratan Osmanlı Devletine yüz yıl önce ölüm fermanı imzalatırıldı.

Yenilgiyi kabul eden Avusturya 3 Kasım'da, Almanya da 11

Kasım'da silâhları bıraktı. Ancak bütün hesap Osmanlı üzerineydi. Avrupa ve Balkanlardan çekilmek zorunda kalan saray ve hükümet, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Arap Yarımadası ve Kafkaslardaki topraklarını elinden alınacağını göremediği gibi sınırları yerle bir eden Mondros ile Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da bile varlığına dayanamayacaklarının ayırında değildi. Yayılmacı güçler yıllardır gizli kapılar arkasında tasarladıkları planlarını uygulamaya başladı.

Mondros'a varacak olan gidişatı önceden tahmin eden Mustafa Kemal İstanbul'u telgraf yağmuruna tuttu. Bir sonuç alamadı. Mondros'da imza atıldığını Adana'da öğrendi ve düşüncesini açıkça söyledi. Rauf Orbay'ı günah keçisi yapmak isteyenlere karşı çıktı.

İki hafta sonra İstanbul'daydı. Başyaveri Cevat Abbas Gürer şöyle anlatıyor: *"İstanbul 'a geldiğimiz günü hiç unutmam. Şehrin çok hazin bir hali vardı. İstanbul düşman donanmalarının limana girmeleri felaketinin matemini tutuyor... Bu büyük matemine Atatürk'ü de ortak ediyordu. Atatürk'le ben askeri sevkياتın bir köhne motoru ile deniz ortasında yaslanan bu çelik ormanın içinden geçiyorduk. Atatürk'ün zarif dudaklarından:*

'Geldikleri gibi giderler,' cümlesini işittiğim zaman; Mütarekenin doğurduğu derin ve elemli ümitsizliği derhal unutmuştum. Yanıtımda acele ettim:

Mustafa Kemal: "Geldikleri gibi giderler..."

'Size nasip olacak, siz bunları kovacaksınız Paşam' dedim.

Gülümsedi, aziz başının içinde resimlenmeye başlayan vatani kurtarma planlarını bir an için yeniden geçiriyor gibi daldı. Sonra: 'Bakalım.' dedi.

30 Ekim, Osmanlı'nın ölüm tarihiydi.

"Efendiler... büyük hayaller peşinden koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz... büyük ve hayali şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın husumetini, garazını, kinini bu memleketin ve bu milletin üzerine çektik" diyen Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilanını, doğum tarihini 29 Ekim olarak düşünmesi, bu ulusun küllerinden doğduğuna inancının ve dünyaya ilanı değil miydi? •

yasarozturkdbd@gmail.com

Şiirin

DORUKLARINDA

“Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?”

Yazan: SABRİ KEMAL

Altmışlı yılların şiir matine-
lerinin en sevilen şiirlerinden biri
Ahmet Haşım’ın Merdiven adlı
şiiriydi. Diğer de Karanfil. Fecr-i
Ati topluluğu şairlerinin önde
gelen şairlerindendi Ahmet Haşım. Fecr-i
Ati, Geleceğin Şafağı demek. 1908 yılında
II. Meşrutiyet’ in ilanından sonra ülkede
edebiyatı da canlandırmak, ilerici bir içerik
kazandırmak isteyen edebiyata hevesli
İstanbul gençlerinden bir grup tarafından
oluşturmuştur.

1 884 yılında Bağdat'ta doğan Ahmet Haşim, Fecr-i Ati topluluğu dağıldıktan sonra da bu anlayışı sürdürmüştü; edebiyatımızda sembolizmin en önemli temsilcilerinden biri olarak yer almıştır. Şiirinde sadece müziği ve ahengi ön plan çıkarmakla yetinmemiş, sembolist şiir anlayışına semboller ve hayal unsurlarını da ekleyerek yeni bir boyut kazandırmıştır.

Geride kalan o şiir buluşmalarında Ahmet Haşim'in sadece bu iki şiirinin okunması diğerlerindeki Osmanlıca sözcük ve tamlamalarının yoğunluğundan anlaşılamaz olmalarındandı. Madımak Oteli kundaklandığında aramızdan ayrılan Asım Bezirci sayesinde varabiliyoruz ancak şairin şiirlerinin tadına. Türkçemizi beğenmeyip Osmanlıcaya meyledenler türedi yine günümüzde. Ahmet Haşim'in Merdiven ve Karanfıl şiirlerinin yanı sıra diğer şiirlerine Asım Bezirci'nin çevirisi ile de yer vermemin nedeni Dil Devrimi'nin önemini bir kere daha vurgulamak.

MERDİVEN

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden

Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak

Sular sarardı yüzün perde perde solmakta

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta

Eğilmiş arza kanar muttasıl kanar güller

Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller

Sular mı yandı neden tunca benziyor mermer

Bu bir lisan-ı hafidir ki ruha dolmakta

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta

KARANFİL

Yarin dudağından getirilmiş

Bir katre alevdir bu karanfil,

Gönlüm acısından bunu bildi!

Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer

Kızgın kokusundan kelekler;

Gönlüm ona pervane kesildi.

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında

Güller gibi fecr oldu nümâyân,

Güller gibi... sonsuz, iri güller

Güller ki kamıştan daha nâlân;

Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar

Tekrârını ömrün eder i'lân.

Kuşlar mıdır onlar ki her akşam

Âlemlerimizden sefer eyler?
Akşam, yine akşam, yine akşam
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde semâkavs-i mutalsam!
Akşam, yine akşam, yine akşam
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

GÜN BATIMI

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümayan,
Güller gibi... sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nalan;
Gün doğdu yazık arkalarında!
Altın kulelerden yine kuşlar
Tekrarını ömrün eder i'lan.
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam
Alemlerimizden sefer eyler?
Akşam, yine akşam, yine akşam
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde sema kavs-i mutalsam!
Akşam, yine akşam, yine akşam
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

(Çeviren: Asım Bezirci)

SÜRÛD-I EMEL

Yine gülerken
Güldün; şeb-i şî'rimde bütün
şî'r ü emeller
Pür-hande, pür-aheng ü
pür-âvâz döküldü;
Mehtâb ü ziyâ, fecr ü şafak,
nûr döküldü
Reyyân-ı emel, mest-i hafâ...
şûh u münevver...
Güldün; şafak-ı şî'rime altınli ziyâlar
Bir ufk-ı ezelden gülerek şimdi
saçıldı;
Güldün güzelim, rûhuma handân ü
müzehher
Gül-hande-i tâbân-ı lebin
şimdi saçıldı...
Güldün; gülerek, güldü bütün
şî'r ü hayâlim

Güldükçe, hayâtım gülecek hep
ebediyyen

Hüznüm yine senden bana,
mâtem yine senden!

Her lem'a-i aşkın bana her nûra
bedeldir

Her hande-i nûrun bana bir
şî'r-i emeldir;

Bir şî'r-i emelsin bana ey şî'r-i
hayâlim!...

İSTEĞİN EZGİSİ

Yine gülerken
Güldün; şiirimin gecesinde şiir ve
istekler bütün
Gülüşle, bağırışla dolarak ahenk
döküldü
Ay ışıyla aydınlık, tanla şafak,
ışık döküldü
Umuda doymuş, gizlilikten sarhoş...
Şen ve aydın...
Güldün; şiirimin tan yerine
altınli ışıklar
Öncesiz ufkundan gülerek saçıldı
şimdi,
Güldün güzelim, sevinen ve
çiçeklenen ruhuma
Dudağının parlak ve gül renkli
gülüşü saçıldı şimdi...
Güldün; gülerek, güldü bütün şiir
ve hayâlim.
Güldükçe, hayâtım gülecek
sonsuz dek;
Üzüntüm senden, yasım yine
senden gelecek!
Sevginin her parıltısı bence her
ışığa eşittir,
Işığının her gülüşü bence bir
isteğin şiiridir,
Bir umudun şiirisin bence,
ey hayâlimin şiiri!... •

(Çeviren: Asım Bezirci)

KARADENİZ'İN LEZZET HAZİNESİ

ORDU MUTFAĞI

Karadeniz doğanın cömertliğinden nasibini fazlasıyla almıştır. Yeşille mavinin en özel buluşma noktalarından olan Doğu Karadeniz'in giriş kapısı Ordu da tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

“Ordu Mutfağı” denildiğinde akla sebze yemekleri, denizden gelen sağlıklı besin kaynağı balık ve kalp dostu fındık gelir.

Bu Karadeniz kenti köklü bir tarihe ve bu tarihe bağlı olarak da zengin bir mutfak kültürüne sahiptir. Ordu mutfağı Karadeniz'in coğrafyası ve ikliminden beslenen ürünleri, zengin kültürel mirası ve tarihi geçmişiyle birleştirmeyi başarmıştır.

Isırgan otundan yapılan “ısırgan otu çorbası” Ordu mutfağının dikkat çekici yemeklerinden biri

Ordu yemeklerine Karadeniz’in diğer kentlerinde olduğu gibi bu topraklarda yetişen ürünler damgasını vurmaktadır. Dolayısıyla doğal ürünlerin çeşitliliği ve doğada kendiliğinden yetişen yöreye özgü bitkilerin zenginliğinin Ordu Mutfağının karakterini oluşturduğunu söylemek pek de yanlış olmayacaktır.

Ordu mutfağı, yörenin coğrafi özelliklerini bire bir yansıtmaktadır. Balık, sebze, meyve yönünden zengin Karadeniz kıyısının yanı sıra yöresel otlar açısından oldukça zengin olan dağ ve yayla kesiminin mutfak kültürünün Ordu mutfağını zenginleştirdiğini söyleyebiliriz. İl içerisinde kıyı bölgelerinde ve kıyı ardı (yüksek kesimler) yörelerde yaşayanların coğrafi koşullardaki

değişikliğe bağlı olarak mutfak kültüründe değişiklikler gözlemlenmektedir.

“Ordu Mutfağı” denildiğinde akla sebze yemekleri, denizden gelen sağlıklı besin kaynağı balık ve kalp dostu fındık gelir. Kıyı bölgeleri yağışlı ve ılıman iklime sahip olduğundan bitkisel ve hayvansal (özellikle balık) temelli beslenmektedir. Bu bölgede Perşembe, Gülyalı, Fatsa ve Ünye ilçeleri balık, et, köfte ve ekmeği ile öne çıkmaktadır. Perşembe ilçesi başta olmak üzere bölgede

bolca avlanan mezgit balığının tavası ve buğulaması yoğun talep görmektedir. Balık yönünden oldukça zengin olan Ordu’da hamsi, levrek ve somon balığı da sofralarda çok sık görülmektedir.

Yüksek kesimlere çıkıldıkça iklimin nispeten sertleştiği yayla kültürüne geçilmektedir. Doğal güzellikleriyle öne çıkan yaylalarda yapılan hayvancılık uzun yıllardır bölge halkının temel geçim kaynaklarından biri olmuştur. Kıyı kesiminde sığır eti daha yoğun olarak sofralarda yer alırken, yüksek

**Gürcü yemekleri
Ordu'nun yemek
kültürünün
zenginleşmesinde
önemli bir rol
oynamamıştır.**

kesimlerdeki yaylalarda ise koyun eti tüketimi daha fazladır.

Tarihsel gelişim süreci içerisinde aldığı göçlerle Ordu mutfağı daha da zenginlik ve çeşitlilik kazanmıştır. Bu özel mutfak kültürü yöre halkının örf ve adetleri, gelenek ve görenekları ile şekillenmiştir. Ayrıca Ordu Mutfağında güçlü bir Gürcü yemekleri etkisi de gözlemlenmektedir. Gürcü yemekleri bu kentin yemek kültürünün zenginleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Ordu mutfağının “hakim lezzetleri” denildiğinde balık ve sebze yemekleri, turşu kavurmaları, doğada kendiliğinden yetişen yöreye özgü bitkilerden yapılan yemekler, hamur işleri ve fındıkla yapılan tatlılar öne çıkmaktadır.

Bölgenin en ilgi çekici yemeklerinin başında “Melocan Kavurması” geliyor. Melocan bölgede “Diken Ucu” ve “Çoban Ekmeği” adları ile de biliniyor. Nisan ayı ortalarında pazarlardaki yerini almaya başlayan Melocan’ın sağlık açısından birçok faydası olduğuna inanılıyor. Kanı temizlemesi ve deri hastalıklarının tedavisinde kullanılmasının yanında romatizma ile böbrek hastalıklarına da iyi geldiği söyleniyor.

Ordu mutfağının dikkat çekici bir diğer yemeği ise

Melocan kavurması

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

- Ordu'nun dünyanın en çok fındık üreten şehri olduğunu
- Bal üretiminde Türkiye'de Ordu ilinin 1. sırada olduğunu
- Kivi üretiminde Türkiye'de Ordu ilinin 2. sırada olduğunu
- Türkiye'nin en önemli “Balık” merkezi olduğunu
- Uzmanların önerdiği üç yağ çeşidinden birinin “Fındıkyağı” olduğunu
- Ordu “Akkuş Şeker Fasulyesi”nin tescilli olduğunu

“Isırgan Otu Çorbası.” İlkbahar aylarında çiçek açan “Isırgan Otu” genelde yol ve tarla kenarları ile bahçe ve duvar diplerinde yetişiyor. Üzeri ısırıcı tüylerle kaplı bir bitki olan ısırgan suda kaynatıldığında “ısırıcı” özelliğini kaybediyor. Demir ve C vitamini açısından zengin olan ısırgan otu lezzetiyle kesinlikle fark yaratıyor.

Ordu mutfağı denince akla gelen bir başka ürün de pancardır.

Çorbadan dolmaya, dibleden döşmeye kadar pek çok yemekte pancar kullanılmaktadır. Özellikle kış

Kapalı Ordu pidesi

aylarında pancar çorbası ve pancar dolması sıkça tüketilir.

Karadeniz bölgesinin olmazsa olmazı “Kara Lahana” Ordu mutfağında çorbası, diblesi ve dolmasıyla ağırlığını ciddi biçimde hissettiriyor. Kara lahananın yanı sıra pırasa, bezelye ve karakabak ile yapılan kızartma ve kayganalar da bölgenin öne çıkan lezzetleri olarak sayılabilir. Hiç kuşku yok ki bölgenin en ilginç lezzetlerinden biri de Karadeniz’in vazgeçilmezlerinden “Pırasa Turşusu Kayganası.”

Ordu mutfağında sayısı

Kara lahana çorbası

sayılı bir yere sahip.

Pırasa
Turşusu
Kayganası

Ordu pidesine de ayrı bir parantez açmak gerekir. Ordu Pidesi ya da Ordu yağlısı dediğimizde aslında temel olarak iki pide çeşidi akıllara gelmektedir. Bunlardan biri üstü açık olarak yapılan pide, diğeri de kapalı olarak yapılan pide şeklindedir.

Son yıllarda genç Ordulu girişimcilerin yatırımlarıyla Ordu pidesinin ünü şehrin sınırlarını aşarak Türkiye’ye hatta yavaş yavaş da dünyaya yayılmaya başlamıştır. •

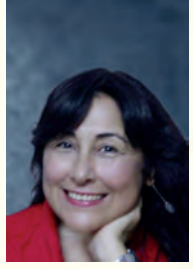
rehartarticibd@gmail.com

Ordu mutfağında sayısız turşu çeşidi vardır.

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Dün Değil
Bugün,
Sonra Değil

Şimdi!

Yaşam telaşı içinde her yeni günü
düne eklerken zamanın ne denli hızla
akıp geçtiğinin farkında bile değiliz.

İstedığımız an geri sarıp bazı bölümlerini
tamamen kesip çıkarabileceğimiz, bazı bölümlerini
ve filmin baş rol oyuncularını değiştirebileceğimiz
bir film olsaydı hayat, neleri değiştirmek
isterdik acaba?

Şu anda sahip olduğumuz bilinçle aynı oyun
arkadaşlarını, aynı okulları, aynı mesleği seçer
miydik?

Neler etken olurdu seçimlerimizde? Dostluk kavra-

mını yıllar önce algıladığımız gibi mi algıladık yoksa geçmişte “dost” dediklerimizin çoğunu bir çırpıda silip atar mıydık?

İdealimiz gerçekten şu an bulunduğumuz yer mi olurdu yine, yoksa bugün bulunduğumuz yerle hiç ilgisi olmayan farklı bir yol mu çizerdik kendimize?

Boş ya da yalan konuşanları bizi kırmamak, incitmemek için canları yansa da susmayı tercih edenlere tercih eder miydik bugünkü farkındalığımızla?

Geçmişte ağzımızdan çıkan sözcüklerin ne kadarını yutar, sustuklarımızın ne kadarını avaz avaz bağırırdık?

Yıllar boyu hayatımıza dahil ettiğimiz kişilerin kaçıyla ilk karşılaştığımız ana dönüp yolumuzun asla kesişmemesi için elimizden geleni yapardık?

Gerçek değerlerini ancak yokluklarında anlayabildiğimiz sevdiklerimize neler söylemek, nasıl davranmak isterdik zamanı tekrar geri getirebilseydik ?

Bir ilişkiye başlarken önceliklerimiz, tercihlerimiz aynı mı

olurdu, aynı kişiyi mi seçerdik hayat arkadaşları olarak?

İlişkilerimizde karşımızdakine kendimizi anlatabilmek ya da kendi düşüncelerimizi kabul ettirmek için gösterdiğimiz çabayı karşımızdakini anlayabilmek için de gösterir miydik, yoksa bedeli ne olursa olursa olsun tartışmanın kazananı olmayı mı hedeflerdik?

Ya çocuklarımız?

Hepimiz kendimizce onlar için elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalıştık ama bizim geçmişteki “en iyilerimiz”in “en doğru” olduğunu söyleyebilir miyiz bugün hâlâ içtenlikle?

Kullandığımız sözcükler, çocuklarımıza karşı davranışlarımız yıllar öncekilerle aynı mı olurdu gerçekten?

Övgülerimiz mi çoğunlukta olurdu, eleştirilerimiz mi? Hayatlarını kolaylaştırmak adına neredeyse tüm sorumluluklarını üstlenir miydik ,yoksa küçük yaşta daha fazla sorumluluk verir miydik?

Eğer bugünkü bilincinizle, birikiminizle geçmişe bakıp “Bu filmin senaryosunda değiştirmek istediğim hiçbir şey yok.” diyebiliyorsanız şanslı azınlıktan olduğunuzu bilin..

Eğer “Bugünkü bilincimle senaryoyu neredeyse baştan sona yeniden yazmak isterdim,” ya da “Bu filmde değiştirmek istemediğim bölümler olsa da kesinlikle değiştirmek istediğim bölümler de var.” diyorsanız, ne yazık ki hayat geri sarıp değişiklikler yapabileceğimiz bir film değil. Yaşananlar

acıısıyla tatlıısıyla, kazançlarıyla, kayıplarıyla geçmişte kaldı.

Düne ilişkin bir şeyleri değiştirme gücüne sahip olamasak da geçmişten edindiğimiz deneyimler ve bugünkü farkındalığımızla yarınımızı daha iyi inşa etmek elimizde.

Çok geç olmadan varlıklarıyla hayatımızı anlamlı kılan sevdiklerimize sarılmak, söylemeyi ertelediğimiz sevgi sözcüklerini fısıldamak, kırılan kalpleri onarmak, yarın olmak istediğimiz yerde olabilmek

için çabalayabileceğimiz sadece bugünümüz var.

Filmin sonuna geldiğinizde “iyi ki”lerinizin, “keşke”lerinizden fazla olması için sevginizi ve sevgi sözcüklerinizi ertelemeyin, daha çok sevin, daha çok affedin, daha çok empati yapın, daha çok gezin, daha çok okuyun, daha çok gülün, daha çok “mutlu

anlar” ve “mutlu insanlar” biriktirin. Farkındalıkla ve sevgiyle kalın. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

ÇİÇERO'DAN NOTLAR

Çiçero bir dostunun evine ziyarete gitti. Ancak kapıyı çaldığında dostunun hizmetçisine evde olmadığına dair yalan söylemesini istediğini duydu.

Bir süre sonra Çiçero'nun evine ziyarete giden dostu evin kapısının önünde Çiçero'nun kendi sesinden "Evde değilim" sözünü şaşkınlıkla duyarak tepki gösterdi. Çiçero dostunun tepkisine şöyle yanıt verdi:

"Şaşıрма... Ben senin hizmetçi-ne inandım, sen bana mı inanmıyorsun?"

- En kötü barış, en haklı savaştan iyidir.
- Gizli düşmanlıklardan açık olanlardan daha çok korkmak gerekir.
- Bir bahçe ve kitaplığın varsa hiçbir eksiğin yok demektir.
- İnsana "Kendini bil!" denilmesi, yalnız gururunu kırmak için değil, değerini de bildirmek içindir.
- Özgürlük için hepimiz hukukun kölesiyiz.
- İftira kadar hiçbir şey hızla uçmaz; hiçbir şey daha kolay söylenmez, hiçbir şey o kadar dikkatle dinlenmez; hiçbir şey daha fazla yayılmaz.
- Bir iyiliği yapan değil, iyiliği gören hatırlamalıdır.

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Niçin Felsefe?

*“Acı su da tatlı su da
berraktır. /Zevk sahibinden
başka kim anlayabilir?
/ Onu bul, tatlı suyla acı
suyun farkını işte o anlar”
Mesnevî c.3*

Yüzyıllar önce bir Anadolu filozofu “Aynı ırmakta iki kez yıkanılmaz” demiş.

“Söz bilerek söylenirse bilgi sayılır; bilgisizin sözü düşman kayırır” diyen Kutadgu Bilig’in yazarı Yusuf Has hacip (11.yy.), dilin insan yaşamının temeli olduğuna vurgular yapmıştır.

Felsefede Öz ve Töz

Öz kelimesi, bir şeyin, bir nesnenin varlığı (mevcudiyeti) veya gücü anlamında kullanılan bir kavramdır. Aynı zamanda, öz, içsel (dahili) zorunlu bir ilişki veya işlevi de dile getirmektedir. Felsefi terminolojide öz bir nesnenin, varlığından (existen-ce) bağımsız olarak var olan doğasını ifade etmektedir. Bu anlamda varoluş karşısı bir kavram olarak öz, birşeyin ne olduğu, nasıl olduğu; bir şeyi o şey yapan, öyle oluşunu sağlayan şey, bir varlığın yapısını kuran şey olarak tanımlanır.

Öz kavramı, mantıkta, bir şeyin öğeleri, elemanları veya tarifi, açıklaması anlamında kullanılmakta; bilgi teorisi alanında ise ileri sürülmüş belirsiz, müphem bir hükmü tanımlayan ve belirli kılan akledilebilir bir karakter, bir yeti olarak ele alınmaktadır. Ayrıca bilgi teorisi öz kavramı bir nesnenin tümel olasılığı, olabilirliği şeklinde de tanımlamaktadır.

Töz, değişen yüklemelere desteklik eden değişmez gerçeklik; kendi kendisiyle, kendi kendisinde var olan anlamındaki felsefi kavram. Öznede değil, kendinde var olan. Bağımsızca kendi içinde var olan anlamındadır.

Felsefe tarihinde öz kavramı konusunda en etkili ve tanınmış bilgin Aristoteles'tir. Ünlü filozof Aristoteles (MÖ 384-MÖ 322), *“Sözün en güzeli, söyleyenin doğru olarak söylediği, dinleyenin de yararlandığı sözdür.”* demiş.

Kimi Aristoteles yorumcularına göre, onun bu konudaki fikirleri oldukça kapalı ve zor anlaşılır bir nitelik taşımaktadır. Hatta muhtemelen birbirini tutmayan, görüşler ileri sürdüğünü söyleyenler de vardır. Ancak, Aristoteles'in

Aristoteles:

“Sözün en güzeli, söyleyenin doğru olarak söylediği, dinleyenin de yararlandığı sözdür.”

öz konusundaki düşüncelerinin karanlık ve gizli kalmalarının önemli bir sebebi, onun, zamanından günümüze kadar gelen yorumcularının farklı görüşlerinin birleştirilerek, uygun ve uyumlu bir sonuca ulaşmasındaki zorluktan dolayısıdır,

Önce düşünür sonra düşünce-mizi dile getiren konuşmayı yaparız. *“Düşünce sözün hizmetçisidir”* derler. “Hegel”, *“Ters yöndekiler bir araya gelir, en güzel uyum da*

farklı olanlardan çıkar” demiş...

Tasavvufta ilahi sevgiye ulaşmak için yol gösteren bilge Yunus Emre, “*Süleyman kuş dilin bilir dediler / Süleyman var Süleyman’ dan içeri*” demekte...

Hacı Bayram Velî, “*Bilmek istersen seni / Can içre ara canı*” diyerek insan gerçeğine vurgu yapmakta...

Güneş altında, ay ışığında, sokakta fener ışığında gerçeği arayan bilginler, yaşamın ve felse-

karikatürçüler çizgilere anlam yükleyerek hayata değişik pencere-lerden yorumlar getirmekteler...

İşte dünyamızın ve insanlığın temel felsefesi bu sözlerde, çizgi-lerde, renklerde, ışıklar ve desenlerdedir. Bu gerçeklere ulaşmak arzu, gönül, bilgi, birikim ve algılama işidir.

Görüşleriyle XX. Yüzyıl felsefesini derinden etkileyen, felsefe kavramını mitolojik, tarihi ve güncel verilerden yararlanarak

derinli-
ğine ve
genişliğine
irdeleyen
Fransız felse-
feci Jean-
François
Lyotard
(1924-
1998), “Söz
dünyayı dile
getirerek,

eylem de onu değiştirerek dünyaya el koyuyor. Felsefe yaparız çünkü dünyaya terk edilmişiz, söylenmiş ve yapılmış olanın adını koyma sorumluluğumuz vardır...” diyor. •

yahyaaksoybd@gmail.com

**Georg Wilhelm
Friedrich Hegel:**
*“Ters yöndekiler
bir araya gelir, en
güzel uyum da farklı
olanlardan çıkar”*

fenin temeline ışık tutmaktalar. Kim düşünürler sözün özüyle, kimi sanatkarlar motiflerle, kimi ressamlar ışık-konu-renk uyumu içerisinde, kimi bestekârlar notalara aktardıkları besteleri ile, kimi

Bana bildiklerini öğret

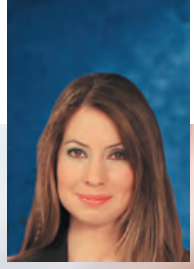
Genç bir adam filozof Aristo'ya gider ve "Lütfen bana bildiğin her şeyi öğret" diyerek yalvarır. Aristo "İsteğini düşüneneğim" der. "Ancak şu nehre doğru yürüyelim." Nehre vardıklarında Aristo yerden bir taş alır ve suya bırakarak genç adama taşı sudan çıkarmasını söyler. Genç adam taşı almak için eğildiğinde Aristo onu ensesinden tutarak başını suya bastırır. Nefessiz kalarak çırpınan adam; son anda kendini bırakan Aristo'ya dönüp öfkeyle "Neden yaptın bunu? Az kalsın boğuluyordum!" der.

Aristo cevaplar: "Sana bildiklerimi öğreteceğim ama öğrenmeye nefes almak kadar ihtiyaç duymuyorsan, öğreteceklerimin sana bir faydası olmaz."

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Kuzey Kutbunda Endişe Veren Gelişme

"Kuzey Kutbu iklim değişikliğine en uzun direnen bölge olacak" tezine ters düşen bir gelişme yaşandı. Bilim insanları, tarihte ilk kez Kuzey Kutbu'nun en soğuk bölgesindeki en kalın ve sert buz kütlelerinin kırılmaya başladığını

söyledi. Grönland'ın kuzeyinde bulunan ve normalde yaz sıcaklarına bile dayanan bu buzullar ince-lererek kıydan uzaklaştı. Guardian gazetesinin haberine göre, Kuzey Yarımküre'deki iklim değişikliğine bağlı sıcak hava dalgaları ve ılık rüzgarlar bu olaylara neden oldu. Şubat ayından bu yana sıcaklıkta görülen anormal artış da buzulların rüzgarlara direniş gösterme-sini zorlaştırdı.

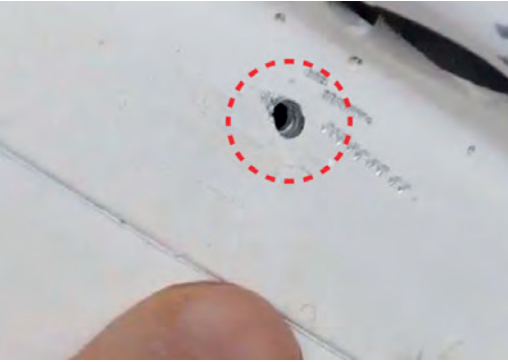
2 Keçilerle İlgili Şaşırtan Gerçek

İngiltere'den

Queen Mary Üniver-sitesi'nden araştırmacılar, kentteki bir barınakta bulunan keçiler üzerinde inceleme yaptı.

Ekip, keçilere aynı kişinin bir kızgın ifadeli bir de neşeli iki fotoğrafını gösterdi. Siyah beyaz birkaç çift fotoğraf, deney alanındaki duvara, birbirine yaklaşık 1,5 metre uzaklıkta asıldı, ardından keçiler etrafa salındı. Araştırmacılar, keçilerin ilk olarak gülümseyen yüzlerin olduğu fotoğrafa yönelerek, onlarla daha çok etkileşim kurduğunu gözlemledi. Keçilerin burunlarıyla fotoğrafı koklayıp, mutlu suratın önünde daha fazla zaman geçirdiği görüldü.

3 Uzak Kapsülünde 2 Milimetrelilik Delik

Uluslararası Uzak İstasyonu'ndaki bir grup astronot, 2 milimetrelilik bir deliğin yol açtığı oksijen sızıntısı üzerine alarma geçti. Sızıntının istasyonda bulunan bir Rus uzay kapsülünde oluşan delikten kaynaklandığı keşfedildi. Ekipten bir astronot, oksijenin uzaya sızmasını engellemek için önce deliği parmağıyla kapadı, sonra bant ve dolgu malzemesi kullanarak burayı tıkadı.

Dünyadaki mühendisler şimdi soruna kalıcı bir çözüm arıyor.

4 Mumyalamada Kullanılan Formül

Antik Mısır döneminden kalma bir mumyanın üzerinde yapılan kimyasal analizler, mumyalama için kullanılan balsamın formülünü ortaya çıkardı. MÖ 3500 - 3700 yılları arasında mumyalandığı ortaya çıkan ceset, aynı zamanda mumyalama formülünün tahmin edilenden daha önce geliştirildiğini ve daha yaygın bir şekilde kullanıldığını gösterdi.

İtalya'nın Torino kentindeki Mısır Müzesi'nde bulunan mumya üzerinde yapılan araştırmanın sonuçları Journal of Archaeological Science dergisinde yayımlandı. Sonuçlara göre; susam yağı, hasırotu, akasya olduğu düşünülen bir bitkiden alınmış doğal şeker, zambak, çam ağacından alınan bir reçine, yağın içinde karıştırılmış.

Reçinenin içindeki anti-bakteriyel özellikli bedenin çürümelerini engellemiş. Arkeologlara göre; bu araştırma sonuçları, ilk mumyalama pratiklerine dair hayatı bilgiler ortaya çıkarmış oldu.

5 Schengen Vizesine Sınırlama

Schengen bölgesine vizesiz seyahat hakkı ile ilgili yeni bir gelişme yaşandı. Avrupa Birliği'ne vizesiz seyahat edecek tüm yolcular, artık 7 Avro karşılığında Avrupa Seyahat Bilgileri ve Yetkilendirme Sistemi'ne internette kayıtlı yapılacak. Yolcular; kimlik bilgileri, seyahat belgesi, ikamet adresi ve daha önce suç işleyip işlemediklerinin yanı sıra, hangi ülkelerde bulundukları, birlik üyesi ülkelerden sınır dışı edilip edilmedikleri konularında bilgi verecek. Girilen bilgiler çeşitli Avrupa güvenlik veri tabanları ile karşılaştırılarak, kişinin güvenlik riski oluşturup oluşturmadığı belirlenecek. 2021 yılında yürürlüğe girmesi beklenen sistemden alınan izin, 3 yıla kadar ve çok sayıda seyahat için geçerli

olacak. Schengen bölgesi, 26 Avrupa ülkesinden oluşuyor. 60'tan fazla ülke vatandaşı da Schengen bölgesi ülkelerine vizesiz seyahat edebiliyor.

6 Dünyanın En Yaşlı İnsanı

Nisan ayında hayatını kaybeden 1900 doğumlu Japon kadın Nabi Tajima'nın ölümünün ardından dünyanın en yaşlı insanı Bolivya'da yaşayan Julia Flores Colque.

118 yaşını doldurmak üzere olan Colque, ilerleyen yaşına rağmen gitar çalmaya devam ediyor ve kendisini ziyarete gelenlere Keçuva dilinde şarkılar söylüyor. Sacaba Belediyesi, 117 yaşını 10 ay geçen Colque'u "yaşayan miras" olarak nitelendiriyor. Guinness Dünya Rekorları, Colque adına başvuru yapılmadığını açıkladı. Hiç evlenmemiş olan ve çocuğu bulunmayan Colque, iki dünya savaşına ve ülkesi Bolivya'daki devrimlere tanıklık etmiş.

7 Güney Kore'de Çocuklara Kahve Yasağı

Ülke genelinde sağlıklı yaşamı hedefleyen Güney Kore hükümet yetkilileri işe okullardan başladı. Gıda ve İlaç Güvenliği Bakanlığı,

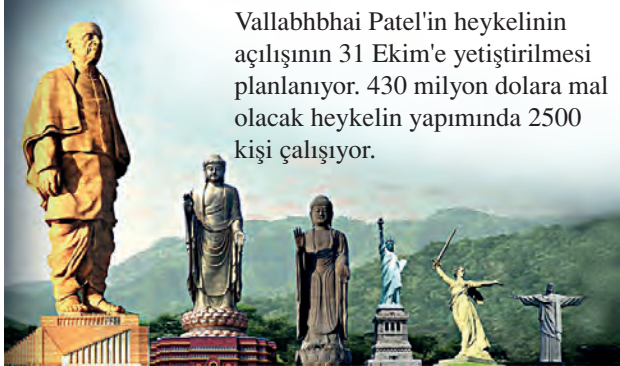
14 Eylül'den itibaren ülkedeki tüm ilkokul, ortaokul ve liselerde kahve satışı ve tüketimini yasaklayacak. Yasak, öğretmenler için de geçerli. Uygulama ile fazla kahve tüketiminin yan etkileri olan kalp çarpıntısı, uyku bozuklukları, baş dönmesi ve asabiyetin önüne geçilmesi amaçlanıyor. Kahve tüketiminin, fizik ve akıl sağlığı üzerinde olumsuz etkilerini vurgulayan bakanlık, kahveyi "yetişkin içeceği" olarak tanımlıyor. Okullardaki kahve otomatları da kaldırılacak.

8 Turistlere Yemek Yasağı

İtalya'nın Floransa kentinde turistlerin sokaklarda oturarak yemek yemesi yasaklandı. Duyurulan yasak kararında "Kaldırımlarda, yollarda, iş yerleri ve evlerin önünde durarak ya da oturarak, her türlü yemek yemek yasaktır. Kentin sakinlerine, esnafına ve çalışanlarına saygı gösterin" deniyor. En az dört ay yürürlükte olacak yasak, kentin dört işlek caddesini kapsıyor. Yasağa uymayanlara 500 Euro'ya kadar ceza verilecek.

9 Dünyanın En Büyük Heykeli

Hindistan'ın Ahmedabad kentine dikilen 182 metre boyundaki dünyanın en büyük heykeli tamamlanma aşamasına geldi. Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesindeki isimlerden Sardar Vallabhbhai Patel'in heykelinin açılışının 31 Ekim'e yetiştirilmesi planlanıyor. 430 milyon dolara mal olacak heykelin yapımında 2500 kişi çalışıyor.

Şu an dünyanın en büyük heykeli, altında Budist tapınağı olan 128 metre uzunluğuna sahip Çin'deki Buda İlkbahar Tapınağı. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

Ekim Ayı Çözümler Sayfası

1-(c) Barut kesesi

6-(c) Yeniden tasarım

11-(a) Kısa ve özlü

2-(c) Yönlendirilmiş

7-(b) İnce ayırım

12-(b) Palto gibi üstlük

3-(d) Derinlik ölçümü

8-(a) Şiddetli fırtına

13-(c) Benmerkezcilik

4-(d) Büyük, önemli

9-(d) Kadın giysisi

14-(d) Gözlemevi

5-(c) Kıvrık şapka

10-(d) Orta kaldırım

15-(a) Ocak siperi

"Bilginizi Denetleyin"

1-(a) Denizli

2-(a) Mitoloji

3-(c) Sarnıç

4-(d) Kalori

5-(a) Kruvazör

6-(c) Artvin

7-(b) Miğfer

8-(c) Venüs

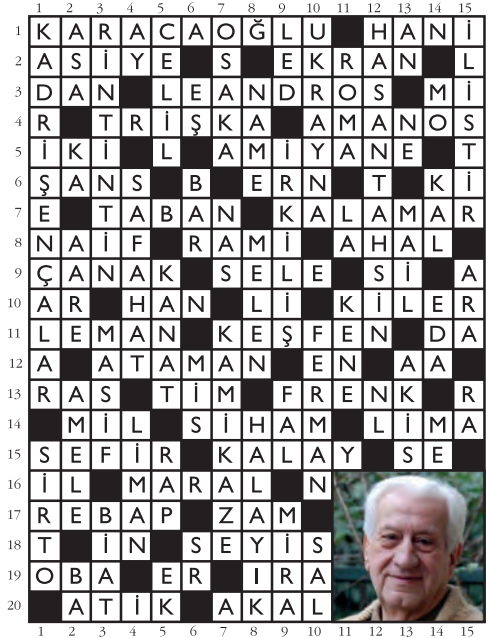
9-(b) Nakkaş

10-(d) Tiyatro

11-(a) Karayolları Genel Müdürlüğü

12-(b) Pankreas

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

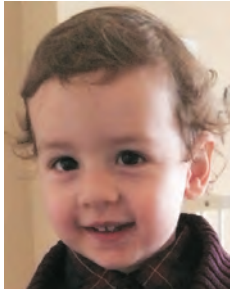
Ela Öz, Alanya

Yetkin Yasatekin,
İstanbul

Nisa Ada Soydemir,
Ankara

Ege Keleş, İstanbul

Doruk Kaya, Alanya

Beste Acar, Ankara

Kuzey Karanfil, Alanya

Demir Güney, İskenderun

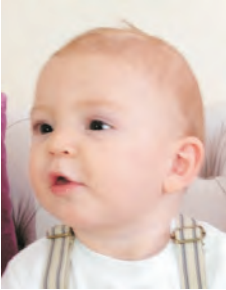
Eliz Yavuz, İstanbul

Özden Kaymak, *Ankara*

Cemre Naz, Ece Küçükargun *Ankara*

Artun Asker, *Alanya*

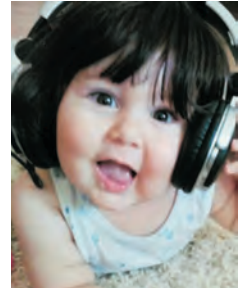
Buse ve Ayça Öztürk, *Eskişehir*

Mehmet Kuyucu, *Ankara*

Kaan Efe Ay, *İzmir*

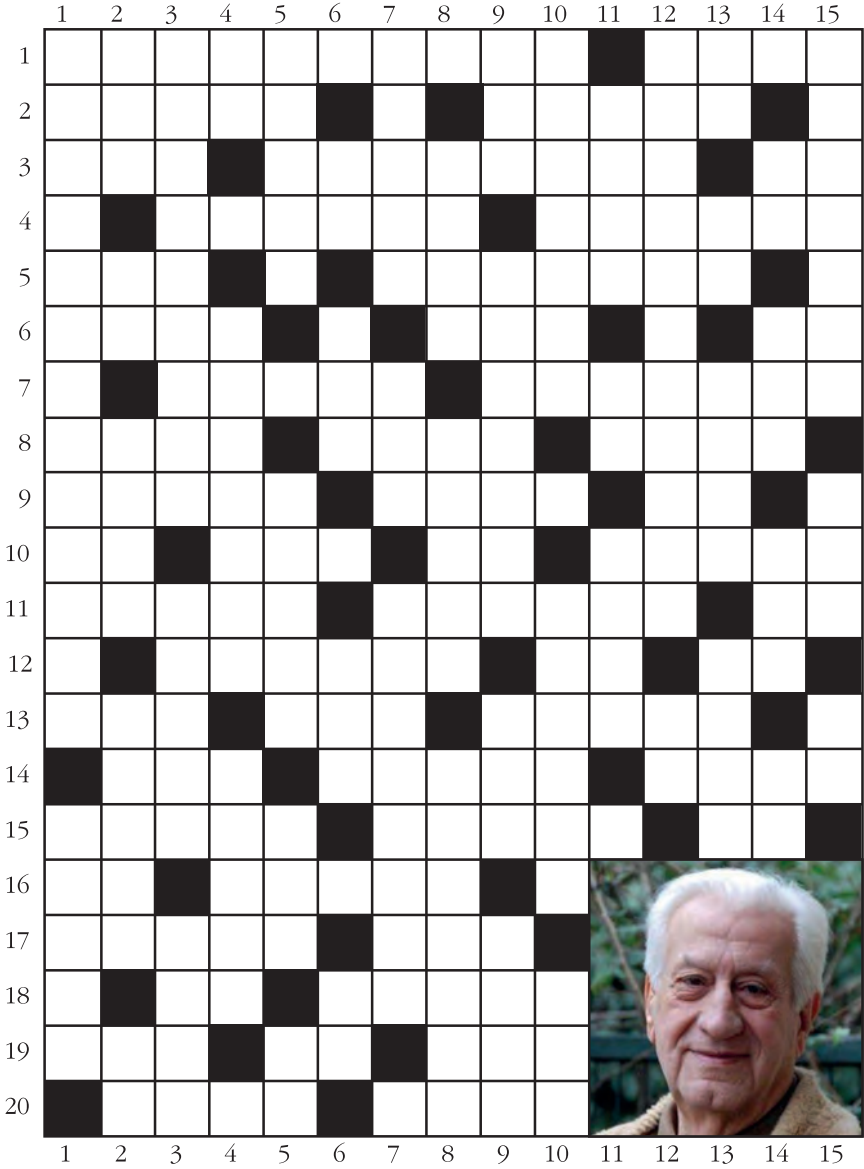
Arel Mede, *Fethiye*

Arel Aysel, *İzmir*

Berk ve Ece Kömürçü, *İzmir*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1- 'Toron .....'
(Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen tiyatro ve sinema oyuncumuz.-
Diyarbakır'ın bir ilçesi. 2-'..... Nasıl Kurtulur'(Vasif Öngören'in epik bir yapıtı).-
Televizyon camı, görüntülük. 3-Judo sporunda ulaşılacak en üst seviye.-
Mitolojide her gece kız kulesine yüzerek sevgilisi Hero'ya ulaşan kahraman.-Bir nota. 4-İşe yaramaz, faydasız kişi,iş anlamında argo bir sözcük.-Hatay'da, Toros sıradağlarının uzantısı olan dağlar.- 5-'..... Şehrin Hikayesi' (Charles Dickens'in bir yapıtı).- Kibarca olmayan, bayağı. 6-Baht, talih.- Kısa kama şeklinde beyaz bir kuyruğu olan iri yeşilimsi kahverengi kartal.-İlgi eki. 7-Değerlendirmede en alt derece.- Mürekkap balığının bir türü olan eti lezzetli bir deniz ürünü. 8-Kendi kendisini yetiştirmiş, doğal bir plastik sanat yeteneğine sahip sanatçılar tarafından yaratılan resim sanatı.-İstanbul'un bir semti.-Bazı yörelerde ağıla verilen ad.9-Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü.-Bisikletin oturulan bölümü.-Silisyumun simgesi. 10-Güzel sanat.- Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan.- Lityumun simgesi.-Evlerde yiyecek, içecek ve erzakın saklandığı oda veya dolap. 11-İsviçre'de bir göl.-Keşif yapılarak bulunan.-Rusçada evet. 12-Kazak başkanlarına verilen ad.-Genişlik.-Bir haber ajansının simgesi. 13-Habeş soylusu.-Takım,ekip.- Lezzetli bir armut türü. 14-Yabancı bir uzunluk ölçüsü birimi.-'.....ı-Kaza' (Nef-i'nin hiciv şiirlerini topladığı divanı).-Güney Amerika'da bir başkent. 15-Eski dilde elçi.- Gümüş beyazlığında,kolay işlenebilen,yumuşak bir element.-Tavla da bir sayı. 16-Vilayet.-Dişi geyik. 17-Gövdesi Hindistan cevizi kabuğundan yapılmış uzun saplı saz.-Bir malın fiyatını yükseltme. 18-Küçük mağara.- At bakıcısı. 19-Göçebelerin konak yeri.- Erkek.-Karakter. 20-Çevik,atak.-Akıllı kimse.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 'Cumhuriyet Gençleriyiz, Atamızın Erleriyiz', 'Karşı Dağdan Uçan Turna' adlı eserlerinden de tanıdığımız bestekarımız.-Türk müziğinde bir oyun havası türü. 2-Baston.-Kiloamperin kısa yazılışı.-İsviçre'de bir akarsu.-İşçi-Baryumun simgesi. 3-Çizgi film kahramanı Red-Kit'in köpeğinin adı.- Kasalı çalgılarda kullanılan enli, tek parça ağaç.- Bir kimsenin egemenliğini tanıma. 4-'... Çarpması (Norman Jewison'un yönetmenliğini yaptığı bir film).-Mehmet Akif Ersoy'un bir yapıtı.- Gemilerin barındığı yer. 5-Ulu,büyük, yüce.- Trol ağıının ön iki yanında maçalarla omuz bölgesi arasında yer alan bölüm.-Hızlı ve sert çalınan bir müzik türü.-İlave. 6-Hayat arkadaşı.-Erzurum,Artvin yöresine özgü bir halk oyunu türü.-Güzel koku.-Stronsiyumun simgesi. 7-Japonya'da bir kent.- Kur'anda bir sure.-Japon intihar uçağı. 8-Sevgiliye ve aşka ait yazılmış mektup.- İşlenmemiş,kıraç toprak.-Kadın köle,cariye. 9-Keskin ışık yayan diyet olarak kullanılan küçük lamba.- İrkilme işi veya biçimi-Geleceği öğrenmek amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi gibi şeylere bakarak anlam çıkarma.- Eski Likya kentlerinden birinin adı. 10-Avrupada bir ülke.-Padişah bildirgesi.-Altı düz bir deniz taşıtı. 11-Avrupa'da bir başkent.-Lantanın simgesi.- Koyun, köpek gibi hayvanların derisinde asalak olarak yaşayan, bulaşıcı hastalıklara sebep olan böceklerin genel adı. 12-Kurtuluş Savaşı sırasında İzmir'de düşmana ilk kurşunu sıkarak Türk direnişini başlatan milli kahramanımız.-Hollandanın plaka işareti. 13-Tarla sınırı.-Bir soru sözü.-Eylimi olan.- Işık veya ses dalgalarının yansıtıcı bir yüzeye çarparak geri dönmesi. 14-Molibdenin simgesi.- Bir alaşımdaki madenlerin erime derecesi farkından yararlanarak bunları birbirinden ayırma işlemi.-Tavır, davranış.- Kuzu sesi. 15-Süzgeç.-Fasıla.-Eski Mısırda güneş tanrısı.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRK SATRANCINDAN BİR YILDIZ KAYDI

Dr. Ateş Ülker Vefat Etti

Türk satrancına oyuncu ve yönetici olarak uzun yıllar hizmet eden Doktor Ateş Ülker, 16 Eylül 2018'de yaşama veda etti. Onun anısına aşağıdaki oyununu veriyoruz:

1948-2018

Ateş Ülker- Sead Rasidovic, Avrupa Kulüpler Kupası, 2004, İzmir

Fransız Savunması

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Ad2 Af6 4.e5 Afd7 5.Fd3 c5 6.c3 Ac6 7.Ae2 cxd4 8.cxd4 f6 9.exf6 Axf6 10.0-0 Fd6 11.Af3 Vc7 12.h3 0-0 13.Fe3 Fd7 Kalelerin dışındaki figürler oyuna girdiler, iki taraf da gelişim kurallarına uymaya dikkat ediyor. **14.Kc1! a6** Vezir, rakip kaleyle aynı hatta durmamalı, arada kaç taş olursa olsun. **15.a3 Şh8 16.Ke1 Ah5** Beyaz kaleler etkili merkez dikeylerine yerleştiler. **17.Ac3 Af4 18.Fb1 Vd8 19.h4 Vf6** Beyaz, şah kanadında atak hazırlığı yapıyor. **20.Ag5 g7 21.g3 h6 22.gxf4 hgx5 23.hgx5 Vf7** Taş değişiminden beyaz 1 piyon kazançlı çıktı. **24.Ae2 Şg7** Beyaz şah kanadına yeni kuvvetler getirmeye çalışırken siyah da şahını ateş hatlarından uzaklaştırma telaşında. **25.Şg2 Kh8 26.Vd2 e5?! Kuşkulu bir sürüş. 27.Kh1 e4 (D1)** Merkezi kapattı ama Beyaz'ın tepkisi çok sert: **28.Fxe4!! Ae7** (Eğer, 28...dxe4 29.d5 Ae7 30.Vc3 Şg8 31.Vxh8+#!) **29.Fb1 Ve6 30.Ag3 Kh3** Etkisiz bir taş taşıma. **31.f5! Kxg3** Yoksa kale bedelsiz gidecek. **32.fxg3 Axf5 33.Ff2 Axxg3** Umutsuz bir atılış. **34.Fxxg3 Fxxg3 35.Kh6 Vg4** Son numara, perdeleme. **36.Vd1 Vf4 37.Kxxg6 1-0**

(D1) 27...e4

DÜNYA GENÇLER ŞAMPİYONASI

Dünya Gençler Şampiyonası 4.16 Eylül 2018 tarihlerinden Gebze'de yapıldı. Gebze belediyesinin ev sahipliğinde düzenlenen 11 turluk turnuvaya birçok ülkeden 165'i erkek, 98'i kız, genç satranççılar katıldılar. Erkeklerde İranlı Parham Maghsoodlo 10 puanla, kızlarda ise Rus Aleksandra Maltsevskaya 8,5 puanla birinci gelerek Dünya Gençler Şampiyonu unvanını kazandılar. Genel

kategoride yarışan 13 yaşındaki Işık Can, 6,5 puanla bitirdiği turnuvadan uluslararası usta normlarını tamamlayarak çıktı. Türk gençleri arasında en iyi dereceyi turnuvayı 7 puanla 27. Sırada bitiren Vahap Şanal yaptı.

Vugar Asadlı - Işık Can DGŞ, 8. Tur

Siyah 1 figür ileride ama Beyaz'ı merkez piyonları umutlandırıyor. Çok sağlam korunduğu sanılan f2 piyonuna saldırı ile oyun birden hareketlendi, Beyaz şahın yakınında bir patlama oldu: **35...Kxf2 36.Kxf2 Ae4 37.d6 Axf2 38.d7 Kf8 39.Kxf2 Fxf2+ 40.Vxf2 Kxf2** Beyaz terk etti. (Eğer Beyaz 41.Şxf2 ile kaleyi alırsa 41...Vd4+ ve 42...Vxd7 ile vezir adayını kaybeder veya hemen vezir çıkarırsa Siyah, 41.d8V+ Kf8 ile materyal ve konum olarak çok üstün kalırdı.) **0-1** Işık Can, bu turnuvadaki performansı ile Uluslararası Usta normlarını tamamladı ve Türk satranç tarihine en genç Uluslararası Usta olan satranççı olarak geçti.

B.S. Escalante Ramirez - Vahap Şanal, DGŞ, 11. Tur

22...Vxf2! Hesaplanmış bir vezir fedası. **23.Şxf2 Kxg2+ 24.Şe3 Kxh2** Siyah, a2'deki fili hemen almıyor çünkü ona diğer kaleyi getirmek için g3 karesi lazım. **25.Ad2 Kg3+ 26. Af3 Kxa2 27.Vb3 Kgg2** (27...Kh2! Daha etkili bir hamle.) **28.Axh4 Kh2 29.Vxf7 Fe8 30.Vxf6+ Ae7 31.Kd1?! (31.Kxd6+ cxd6 32.Vxd6+ Fd7 33.f6 ilginç bir atak olurdu.) 31...Kh3+ 32.Af3 Fh5 33.Vh8+ Şd7 34.Kf1 Ke2** Bu kaleyi alırsa Beyaz, **35.Şxe2 Fxf3+** ile vezirini kaybederdi.) **35.Şd3 Keh2 36.Vg7 Fxf3 37. Kxf3 Kxf3+ 38.Şc4 Kc2** Beyaz terk etti. **0-1** Mat tehdidi önlenemiyor. (39.b5 Kcxc3+ 40.Şb4 Kb3+ 41.Şa4 axb5+##)

Aleksandra Maltsevskaya - Margarita Potapova, DGŞ, 11. Tur

Siyah, bir piyon önde ve vezir kanadı piyonları tehlikeli biçimde yürüyorlar ama Beyaz'ın da birtakım taktik olanakları var. Bir hamle öncesinde beyaz filin h7'deki kaleyi hedef almasına karşılık olarak g5'teki kaleye saldırıran Siyah hiç beklemediği bir darbe aldı: **44.Vxe3! a3** (Eğer, 44...dxe3 45.Fxf6+ Kxf6 46.Kg8+##) **45.Vg3 Ve6** (46.Vg8+ mat tehdidinden ötürü b2'deki fil alınmıyor.) **46.Fd5 Fxg5** ve siyah terk etti. **1-0**

Bize Gönderilen Kitaplardan

Atatürk'ün Bankası

Uygur Kocabaşoğlu,

Sinan Sönmez

İş Bankası
Kültür Yayınları

1923 İzmir İktisat Kongresinde askeri savaşın yerine alacak olan ekonomik savaşa hazırlık çalışmalarını başlatan Atatürk, Savaşlar nedeniyle çalışmalarına ara vermiş örgütlenmesi kısmen dağılmış bir banka ve kredi sistemini devralan Cumhuriyet'in Merkez Bankası yanında özel bankalara da gereksinimi olduğunu biliyordu. Durum Falih Rıfkı "Çankaya'da yazdığı gibiydi: "Yeni Türkiye'de devletçilik bir ekonomik sistem olarak doğmamıştır. Bir tarihi zaruret olarak doğmuştur. Yapılacak şeyleri devletten başka yapabilecek olan yoktu. Yeni Türkiye kendi yapmak veya hiç bir şeyin yapılmamasına boyun eğmek arasında seçmeli idi. Partinin iki yüz bin lirasını bir yabancı bankaya yatırarak hissedar olmak teklifinde bulunduğumuz vakit "Türkler bankacılık edemezler. Paranızı bize bırakırsınız faizini veririz" diyorlardı. Bir vatan kurtarmak , fakat

banka kuramamak... Bir vatan kurtarmak, fakat bir banka kuramamak. Bir fabrika işletmemek ... Zaferin verdiği üstünlük duygusu ile bu iddiaların doğurduğu aşağılık duygusu çarpışıyordu. 1923'ün şevkli iradesi on dokuzuncu asır iktisat öğrencilerinin şüpheci ve bozguncu telkinlerini nihayet yendi. Bilmediğimiz şeyleri yapmaya koyulduk Ankara köy mü idi? Şehir olacaktı. Demiryolu Erzurum'a kadar ulaşmalı mı idi? Ulaşacaktı. Aldanmak, avlanmak, yaptığımızı bozmak, veya kullanmamak hepsi hesapta idi. Her şey yapılmalı ve yapılanların sahibi bu millet olmalı idi. Türk'ün parası varsa, Türk, Türk'ün parası yoksa devlet yapacaktı. Geçmişten korkuyorduk. Kapitülasyonlar kabusu henüz dün akşamki uykularımızda idi. Atatürk'ün Ekonomik kurtuluş ve bağımsızlık savaşından bir kesit.

Gizli Lisân (Lisân-ı Ezhâr);

Çiçeklerin Lisânı

Büyüyenay
Yayınları

Avânzâde Mehmed Süleyman 1911 yılında yazarı belli olmayan bu eseri Fransızcadan Osmanlıcaya çevirip yayınlamış. 107 yıl sonra Yahya

Hazini'nin Türkçeye aktardığı kitap görsel ziyafet sunan resimlerle her geçen gün hayatımızdan eksilen çiçeklerle buluşturuyor: “Çiçekler hayatımızın en mühim anlarında bize eşlik eden yegâne varlık değil midir? Sevinçlerimizi, taze açmış, parlak, saf bir çiçekle süslemeyebilir miyiz? Hastalarımızı gönüllere ferahlık ve âsûdelik veren bir çiçekle ziyaret etmez miyiz? Bizim için pek sevgili olan kaybet-tiklerimizin toprağına ateş gibi kızarmış bir karanfil bırakarak yüreğimizi kavuran bu acıyı sessizce dile getirmeyebilir miyiz? İşte, Şark'ın ve Anadolu'nun hisli insanları dile getiremediği veya dile getirse de hakkıyla anlaşılama-maktan korktuğu anlarda çiçekleri konuşturmuş, tabiatı söyletmış, derdini onlarla anlatıp bu gizli lisânı meydana getirmişler. Kimi zaman derdini insanlara değil de kırlarda gezerken parmakları arasına aldığı bir papatyaya anlatmış, hüznünü menekşenin o boy-nu büküklüğünde görmüş, sevincini baharla tomurcuklarından patlayan kiraz çiçeklerinde duymuş, sevdâsı bir kırlı goncada mücsem olmuş... Saklı hisler çiçeklerle ilan edilmiş... Bu hisler, bu duygular, bu sevdâlar bize şiirlerle, türkülerle, özlü sözlerle intikal etmiş ve biz de bu inceliklere hissedâr olmuşuz... Özümüzde saklı olan cevheri tekrar ortaya çıkarmaya, tüm kötülöklere rağmen gülümseyen bu çiçekleri tanıyıp bizlere lisân-ı hal ile neler fısıldadıklarına kulak vermeye davet eden bir eser...

Kapitalizmin Tarihi

Jürgen Kocka

Say
Yayımları

Peynir ekmekten daha çok tüketilen A4 kağıdını bir kaç ayda 5 liradan 25 liraya çıkaran, Türkiye ve dünyayı sarsan Dolar, faiz, kriz sözcükleri ile üstü kapatılan gerçekler bu kitabın sayfaları arasında. Doğuşundan, en deli, gaddar çağlarına, Kapitalizmin izlerini süren Kocka bugünü de geleceği de yorumluyor: “Kapitalizm ile demokrasi arasındaki yakınlık uzun zamandır umulandan ve öngörülenden daha zayıftır. Kapitalizm, kendi hedeflerini öz kaynaklarından yola çıkarak belirlemez. Kendisi, farklı toplumsal ve siyasi hedefler için elverişli olabilir. Ekonomiyi, daha çok yenilenebilirlik ve sürdürülebilirlik kazanımı için yeniden yönlendirme amacı bu hedeflerden biri olabilir örneğin. Ama bu gibi kararlar ancak yeterince siyasi baskı uygulandığında ve bu yönde siyasi kararlar alındığında gerçekleşebilir... Siyasi araçlar ve sivil toplum eğer yeterince güçlü ve kararlıysa ya da yeterince güçlü ve kararlı olduğu zaman kapitalizm üzerinde nüfuz sahibidir...(...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: REŞAT ERCANLI

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.

Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.

Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

OSMAN HAMDİ

Osman Hamdi'nin babası Avrupa'ya eğitime gönderilen ilk öğrencilerdi. Oğlu hukukçu olsun diye Paris'e gönderdi. Güzel Sanatlar Eğitimi aldı. ünlü ressamlarla çalıştı. Mithat Paşa ile Bağdat'a gitti. Viyana'da açılan "Evrensel Sergi"ye Türkiye'yi taşıdı. Batılılaşma çabaları arasında bocalayan Türkiye'ye, kültür ve sanat alanında inanılmaz hizmetler verdi.

Ömrü öğrenmek, çalışmak, ülkeye, insanlığa yarayacak işler yapmak, kendisinden sonrakilere bir şeyler bırakmak çabasıyla geçti. "Memlekette taştan bol ne var verin gitsin", "Çanak-çömlek" anlayışına karşı savaştı. Arkeolojinin, Müzeciliğin, Güzel sanatların, Kütüphaneciliğin, Sergiciliğin öncüsüydü. Tiyatro oyunları yazdı. Ayrıntıyı, bütünsel bir düzen içinde sunduğu resimlerinde Doğu dünyasının görkemli yaşamı ve mistik felsefesini yansıttı. Vasiyeti gereği hayattayken kopamadığı, resimlerinde işlediği Gebze, Eskişehir'daki evinin de içinde bulunduğu ıssız çam ormanında toprağa verildi.